

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

ФАКУЛЬТЕТ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан Факультету ветеринарної медицини

Професор Тетяна ЦВІЛІХОВСЬКА

Протокол № 9 від 19 травня 2022 р.

«19» травня 2022 р.

РОЗГЛЯНУТО
Гарант ОП «Ветеринарна медицина»
Наталія ГРУШАНСЬКА

НАСКРІЗНА ПРОГРАМА ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ
ВИЩОЇ ОСВІТИ ОС «МАГІСТР»

Спеціальність 211 «Ветеринарна медицина»
Освітньо-професійна програма – Ветеринарна медицина

Київ – 2022

**1. Опис навчальної практики
АНАТОМІЯ ТВАРИН**

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Магістр	
Спеціальність	211 – «Ветеринарна медицина»	
Освітня програма	Ветеринарна медицина	
Характеристика навчальної практики		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	30	
Кількість кредитів ECTS	1,0	
Навчальна практика	30	
Кількість змістових модулів	-	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	Залік	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	Повний термін навчання	Скорочений термін навчання
Рік підготовки (курс)	1 курс	1 курс
Семестр	2	2
Лекційні заняття		
Лабораторні заняття		
Самостійна робота		
Індивідуальні завдання		
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання		

Вступ

Студенти факультету ветеринарної медицини Національного університету біоресурсів і природокористування України вивчають анатомію тварин за системами органів з елементами топографічної анатомії. Вони здобувають знання послідовно, спочатку про скелет, далі м'язову систему та загальний шкірний покрив, про апарати органів, що забезпечують обмін речовин – апарати травлення, дихання та сечовиділення. Окрім цих апаратів вивчають апарат розмноження, органи чуття, серцево-судинну та нервову системи.

Студенти вивчають матеріал з анатомії на натурних препаратах. Скелет – на окремих кістках і суглобах з визначенням їх розташування на цілому скелеті. М'язи вивчають препаруванням спочатку трупа в цілому, з подальшим його розчленуванням на частини. Апарати травлення, дихання, сечовиділення та розмноження, а також органи чуття вивчають на частинах трупів чи ізольованих органах. Підсумковим заняттям у вивченні внутрішніх органів є проведення розтинів трупів тварин, що надає можливість студентам побачити місце розташування цих органів та їх взаємозв'язок. Серцево-судинну та нервову системи студенти препарують на цілих трупах тварин з подальшим їх розчленуванням.

Проте, не зважаючи на такі значні відомості у будові тіла свійських тварин, що їх студенти отримують препаруванням і вивченням натурних препаратів, їм часто важко визначити місцеположення тих чи інших частин тіла, або окремих органів на живій тварині.

У подальшому, при вивченні клінічних дисциплін, студентам слід орієнтуватись у визначенні на живих тваринах місцеположення частин тіла або окремих органів, а саме: кісток, суглобів, м'язів з їх слизовими сумками і сухожилковими піхвами; межі між ділянками та порожнинами тіла, та розташування в цих порожнинах органів різних апаратів, а також топографію основних кровоносних судин, лімфатичних вузлів та нервів.

Навчальна практика з анатомії свійських тварин ставить за мету навчити студентів умінню перенести на живу тварину знання анатомії набуті вивченням будови тіла на трупі і окремих препаратах за допомогою зорового сприйняття.

Під час навчальної практики з анатомії свійських тварин створюються умови для самостійної роботи студентів. Викладач знайомить студентів з темою заняття, а студенти, користуючись даними вказівками, атласами та підручниками з анатомії свійських тварин, визначають структури тіла тварин за темою заняття.

Хід виконання роботи студенти заносять у зошит, доповнюють її рисунками з підписами до них. У кінці заняття викладач перевіряє виконання цієї роботи кожним студентом. Перед початком роботи з живими тваринами викладач проводить інструктаж з техніки безпеки, про що робиться запис у відповідному журналі або в окремій відомості з особистим підписом кожного студента.

МЕТА І ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ

Викладений студентам теоретичний і практичний матеріал на лекціях та лабораторних заняттях за затвердженим робочим планом та робочою програмою з дисципліни охоплює відповідний об'єм знань, умінь та практичних навичок, що необхідні в діяльності ветеринарних фахівців в умовах України.

Навчальна практика з анатомії тварин ставить за мету навчити студентів техніці безпеки під час роботи з живими свійськими тваринами. Вивчити частини та ділянки тіла тварин. Вивчити шкіру та її похідних на живих тваринах. Вивчити скелет та розтушування м'язів на живих тваринах. Проектувати на зовнішній покрив елементів скелета (кісток з їх рельєфними структурами, суглобів та їх зв'язок). Вивчити м'язи в проекції на зовнішній покрив, допоміжні органи м'язів (слизові сумки, сухожилкові піхви). Вивчити органи травлення, дихання та сечостатевого апарату. Проектувати органи цих апаратів, що розташовані в порожнинах на зовнішній покрив у різних ділянках тіла тварини. Вивчити органи чуття, нервову і серцево-судинну систему на живих тваринах.

Під час навчальної практики з анатомії тварин студенти забезпечуються живими тваринами: велика та дрібна рогата худоба, коні, свині, собаки, коти, свійські птахи та обладнанням для фіксації тварин (станки, вуздечки, недоуздки, закрутки, мотузки) та інструментарій (штангенциркулі, лінійки, крейду тощо).

Викладач пояснює:

- 1) мету заняття;
- 2) прийоми поводження з тваринами і заходи безпеки;
- 3) методику дослідження згідно з темою заняття;
- 4) визначення ланкам завдань для самостійної роботи.

Результати обстеження тварин заносяться студентами в робочі зошити. Заняття проводять на відкритих площадках з конов'язями чи в станках, або ж у манежі.

ЗМІСТ ПРАКТИКИ

Тема 1. Техніка безпеки під час роботи з тваринами. Вивчення ділянок тіла.

Мета. Засвоїти правила безпеки підходу і поводження з тваринами та їх фіксації. Навчитися визначати ділянки тіла тварин.

База проведення практики: *ННВ Клінічний центр «Ветмедсервіс» факультету ветеринарної медицини НУБіП України.*

Матеріальне забезпечення: живі тваринами: велика та дрібна рогата худоба, коні, свині, собаки, коти, свійські птахи та обладнання для фіксації тварин.

Час – 5 години.

Контроль: Оцінка виконаної роботи, співбесіда.

Тема 2. Вивчення шкіри та її похідних на живих тваринах.

Мета. Закріпити знання, отримані студентами на лекціях та лабораторних заняттях, набути вміння визначати всі видимі зовнішньо елементи шкіряного покриву і його похідні.

База проведення практики: *ННВ Клінічний центр «Ветмедсервіс» факультету ветеринарної медицини НУБіП України.*

Матеріальне забезпечення: живі тваринами: велика та дрібна рогата худоба, коні, свині, собаки, коти, свійські птахи та обладнання для фіксації тварин.

Час – 5 години.

Контроль: Оцінка виконаної роботи, співбесіда.

Тема 3. Вивчення скелета та розташування м'язів на живих тваринах.

Мета. Навчити студентів визначити на живих тваринах елементи скелета і проектувати їх на зовнішній покрив, визначати топографію функціональних м'язових груп та окремих м'язів, що входять до їхнього складу. Звертається увага на топографію бурс і синовіальних піхв.

База проведення практики: *ННВ Клінічний центр «Ветмедсервіс» факультету ветеринарної медицини НУБіП України.*

Матеріальне забезпечення: живі тваринами: велика та дрібна рогата худоба, коні, свині, собаки, коти, свійські птахи та обладнання для фіксації тварин.

Час – 5 години.

Контроль: Оцінка виконаної роботи, співбесіда.

Тема 4. Вивчення органів травлення, дихання і сечостатевого апарату на живих тваринах.

Мета. Закріпити знання студентів з топографії органів травлення, дихання і сечостатевого апарату.

База проведення практики: клініка факультету ветеринарної медицини НУБіП України.

Матеріальне забезпечення: живі тваринами: велика та дрібна рогата худоба, коні, свині, собаки, коти, свійські птахи та обладнання для фіксації тварин.

Час – 5 години.

Контроль: Оцінка виконаної роботи, співбесіда.

Тема 5. Вивчення органів чуття, нервової та серцево-судинної систем на живих тваринах.

Мета. Навчити студентів визначати на живій тварині топографію органів чуття, окремих частин нервової системи, серця та робити проекцію на зовнішній покрив основних кровоносних судин, топографію поверхневих лімфатичних вузлів, великих кровоносних судин, які використовуються у ветеринарній практиці для ін'єкцій, взяття крові, визначення пульсу тощо.

База проведення практики: *ННВ Клінічний центр «Ветмедсервіс»*

факультету ветеринарної медицини НУБіП України.

Матеріальне забезпечення: живі тваринами: велика та дрібна рогата худоба, коні, свині, собаки, коти, свійські птахи та обладнання для фіксації тварин.

Час – 5 години.

Контроль: Оцінка виконаної роботи, співбесіда.

Методичні вказівки

Мельник О.П., Рудик С.К., Костюк В.К. Стегней М.М, Мельник О.О. Друзь Н.В. Анатомія свійських тварин. Методичні вказівки для навчальної практики з анатомії свійських тварин для студентів факультету ветеринарної медицини зі спеціальності 211 «Ветеринарна медицина» К.: НУБіП України, 2022. – 42 с.

**Опис навчальної практики
ЦИТОЛОГІЯ, ГІСТОЛОГІЯ, ЕМБРІОЛОГІЯ**

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Магістр	
Спеціальність	211 – «Ветеринарна медицина»	
Освітня програма	Ветеринарна медицина	
Характеристика навчальної практики		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	30	
Кількість кредитів ECTS	1,0	
Навчальна практика	30	
Кількість змістових модулів	-	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	Залік	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	Повний термін навчання	Скорочений термін навчання
Рік підготовки (курс)	1 курс	1 курс
Семестр	2	2
Лекційні заняття		
Лабораторні заняття		
Самостійна робота		
Індивідуальні завдання		
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання		

Вступ

Студенти факультету ветеринарної медицини спеціальності 211 «Ветеринарна медицина» Національного університету біоресурсів і природокористування України вивчають чотири розділи дисципліни: цитологію, ембріологію, загальну і спеціальну гістологію. Вони здобувають знання поступово, спочатку про будову і функції клітин, далі розвиток і будову статевих клітин та розвиток зародка, про розвиток, будову та функції тканин, будову органів, їх систем (серцево-судинна, лімфатична, ендокринна, сечова, статева, нервова) і апаратів (дихання, травлення). Окрім систем і апаратів студенти вивчають також органи чуття та загальний покрив організму, які утворюють шкіра та її похідні.

Студенти опановують матеріали з цитології, гістології, ембріології на гістологічних препаратах з відповідним поясненням та з кольоровими ілюстраціями. Ілюстрації призначені для полегшення сприйняття питань структурної організації об'єктів, що вивчаються. Вивчення гістологічних препаратів супроводжується обов'язковим замальовуванням. Для цього студенти мають робочий зошит (альбом), м'який чорний олівець та кольорові олівці. Останні вони застосовують відповідно до дійсних кольорів деталей препарату. Малюнок студенти розміщують на сторінці альбому так, щоб залишились поля для позначень. Деталі препарату вказують цифрами, а під ним у стовпчик виписують позначення. Кожний малюнок має чіткий заголовок, де вказана назва препарату, вид тварини, з якої взято матеріал, спосіб виготовлення та пофарбування препарату. Замальовування гістологічних препаратів покращує у студентів закріплення зорового враження, допомагає краще розібратись у будові клітин, тканин, органів і запам'ятати їх.

Проте, не зважаючи на такі об'ємні відомості про будову клітин, тканин та органів тіла свійських тварин, що їх студенти отримують при вивченні дисципліни, їм необхідно отримати знання про обладнання гістологічної лабораторії, прийоми підготовки посуду, виготовлення розчинів, реактивів і барвників для гістологічних досліджень, а також опанувати техніку виготовлення, методики пофарбування гістопрепаратів та правила їх мікроскопії.

Хід виконання роботи студенти заносять у зошит, доповнюють її рисунками з підписами до них. У кінці заняття викладач перевіряє виконання цієї роботи кожним студентом. Перед початком роботи викладач проводить інструктаж з правил безпеки праці в гістологічній лабораторії, про що робиться запис у відповідному журналі або в окремій відомості з особистим підписом кожного студента.

МЕТА І ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ

Навчальна практика з цитології, гістології, ембріології ставить за мету навчити студентів умінню в гістологічній лабораторії виготовляти

гістологічні препарати, препарати-відбитки та мазки крові і фарбувати їх за відповідними методиками.

Під час навчальної практики з цитології, гістології, ембріології надаються умови для самостійної роботи студентів в гістологічній лабораторії під контролем викладача. Викладач знайомить студентів з темою заняття, а студенти, користуючись методичними вказівками, атласами та підручниками знайомляться з обладнанням гістологічної лабораторії та опановують основи гістологічної техніки.

ЗМІСТ ПРАКТИКИ

Тема 1. Засоби вимірювальної техніки, обладнання, матеріали і реактиви для проведення гістологічних досліджень.

Мета заняття. Ознайомити студентів із засобами вимірювальної техніки, обладнанням, матеріалами, реактивами, які використовують при гістологічних дослідженнях органів і тканин і, які повинні бути у гістологічних лабораторіях.

База проведення практики: Гістологічна лабораторія кафедри анатомії, гістології і патоморфології тварин ім. акад. В.Г. Касьяненка.

Матеріальне забезпечення: гістологічна лабораторія, яка укомплектована необхідним обладнанням, засобами вимірювання, матеріалами і реактивами.

Час – 2 години.

Контроль: співбесіда.

Тема 2. Підготовка посуду і предметних стекол для гістологічних досліджень.

Мета заняття. Засвоїти студентами правила підготовки посуду і предметних стекол для гістологічних досліджень.

База проведення практики: Гістологічна лабораторія кафедри анатомії, гістології і патоморфології тварин ім. акад. В.Г. Касьяненка.

Матеріальне забезпечення: скляний посуд, фарфорові стакани, предметні стекла, резинові рукавички, фартухи, йорші, дистильована вода, миючі засоби, водопровідна вода, сушильна шафа, спирт, ефір, пінцети анатомічні, щітки, яйце курки, фільтрувальний папір, ексікатор, водяна баня, хромпик, гліцерин, стелажі для посуду.

Час – 2 години.

Контроль: Оцінка виконаної роботи, співбесіда.

Тема 3. Приготування розчинів і реактивів для гістологічних досліджень.

Мета заняття. Засвоїти студентами правила готування реактивів для гістологічних досліджень **органів і тканин.**

База проведення практики: Гістологічна лабораторія кафедри анатомії, гістології і патоморфології тварин ім. акад. В.Г. Касьяненка.

Матеріальне забезпечення: скляні колби і циліндри різної ємності, піпетки ємністю 1 мл, формальдегід, соляна кислота, фенолфталеїн, карбонат кальцію, ареометр, 96% етиловий спирт, фенол, гліцерин, желатин, ксилол, бальзам кедровий, алюмокалієві галуни, хлороформ, парафін, термостат, дистильована вода.

Час – 4 години.

Контроль: Оцінка виконаної роботи, співбесіда.

Тема 4. Приготування барвників для гістологічних досліджень.

Мета заняття. Засвоїти студентами правила готування барвників для гістологічних досліджень **органів і тканин**.

База проведення практики: Гістологічна лабораторія кафедри анатомії, гістології і патоморфології тварин ім. акад. В.Г. Касьяненка.

Матеріальне забезпечення: скляні банки і колби різної ємності, мірні циліндри, дистильована вода, 96% етиловий спирт, лійки, марля, фільтрувальний папір, водяна баня, гематоксилін, еозин, судан III і IV, йодистий калій, йод, гліцерин, алюмокалієвий галун, льодяна оцтова кислота, кислий фуксин, соляна кислота, пікринова кислота, 50% розчин водного хлорного заліза.

Час – 2 години.

Контроль: Оцінка виконаної роботи, співбесіда.

Тема 5. Етапи виготовлення гістопрепаратів. Відбір матеріалу, його фіксація, промивання, зневоднення і ущільнення.

Мета заняття. Засвоїти студентами знання про етапи виготовлення гістопрепаратів з **органів і тканин**.

База проведення практики: Гістологічна лабораторія кафедри анатомії, гістології і патоморфології тварин ім. акад. В.Г. Касьяненка.

Матеріальне забезпечення: зразки трубчастих і паренхіматозних органів, скляні банки різної ємності, ніж, скальпель, ножиці, білі швацькі нитки, голка, ватман, олівець звичайний, холодильник, марля, 10 % і 20 % розчин формаліну, скляна лійка, водопровідна вода, 70%, 80%, 96% і 100% етиловий спирт, хлороформ, парафін.

Процес виготовлення гістопрепаратів з **органів і тканин** включає низку послідовних етапів: відбір матеріалу та його фіксація, промивання під водопровідною водою, зневоднення, ущільнення, виготовлення зрізів, фарбування зрізів, заведення зрізів у бальзам.

Час – 6 години.

Контроль: Оцінка виконаної роботи, співбесіда.

Тема 6. Етапи виготовлення гістологічних препаратів. Будова мікромомів та технологія виготовлення зрізів.

Мета заняття. Засвоїти студентами знання про будову заморожувального і санного мікромомів та техніку виготовлення гістозрізів.

База проведення практики: Гістологічна лабораторія кафедри анатомії, гістології і патоморфології тварин ім. акад. В.Г. Касьяненка.

Матеріальне забезпечення: санний мікротом, заморожувальний мікротом, блоки (матеріал ущільнений парафіном), пензлик, препарувальна голка, предметні стекла, ексикатор, фільтрувальна бумага, тепла вода, ватман, термостолік, термостат, олівець звичайний, суміш яєчного білка і гліцерину (1:1).

Час – 4 годин.

Контроль: Оцінка виконаної роботи, співбесіда.

Тема 7. Етапи виготовлення гістологічних препаратів. Фарбування гістозрізів.

Мета заняття. Засвоїти студентами знання з техніки фарбування гістозрізів.

База проведення практики: Гістологічна лабораторія кафедри анатомії, гістології і патоморфології тварин ім. акад. В.Г. Касьяненка.

Матеріальне забезпечення: гематоксилін Караці, гематоксилін Вейгерта, 1 % розчин еозину, пікрофуксин, літєвий кармін, фуксилін, ксилол, карбол-ксилол, дистильована вода, вода водопровідна, 70 % і 96 % етиловий спирт, 1 % водний розчин соляної кислоти, солянокислий спирт, скляні банки місткістю 100 мл, предметні стекла із зрізами, накривні скельця, фільтрувальний папір, пісочні годинники (на 2 хв, 3 хв, 5 хв).

Час – 4 години.

Контроль: Оцінка виконаної роботи, співбесіда.

Тема 8. Виготовлення препаратів-відбитків та мазків крові для цитологічних досліджень.

Мета заняття. Засвоїти студентами знання з виготовлення препаратів-відбитків органів та мазків крові для цитологічних досліджень.

База проведення практики: Гістологічна лабораторія кафедри анатомії, гістології і патоморфології тварин ім. акад. В.Г. Касьяненка.

Матеріальне забезпечення: розчин фарби Романовського-Гімза, фарба Май-Грюнвальд, дистильована вода, 96 % етиловий спирт, метиловий спирт, мазки крові, препарати-відбитки, накривні скельця, фільтрувальний папір, бальзам, пісочні годинники (на 2 хв, 3 хв, 5 хв), чашка Петрі.

Час – 4 години.

Контроль: Оцінка виконаної роботи, співбесіда.

Тема 9. Будова світлового мікроскопа і правила мікроскопії.

Мета заняття. засвоїти будову світлового мікроскопа і правила мікроскопії гістологічних препаратів, препаратів-відбитків та мазків крові.

База проведення практики: Гістологічна лабораторія кафедри анатомії, гістології і патоморфології тварин ім. акад. В.Г. Касьяненка.

Матеріальне забезпечення: світлові мікроскопи, гістопрепарати, препарати-відбитки та мазки крові.

Час – 2 години.

Контроль: Усне опитування.

Форми і методи контролю

Індивідуальне та комбіноване опитування студентів, співбесіда. Під час навчальної практики кожний студент коротко звітує за проведену роботу, відповідає на запитання стосовно техніки виготовлення гістопрепаратів та методик їх пофарбування і надає виготовлені ним власноруч гістологічні препарати з органів та тканин, препарати-відбитки органів та мазки крові.

Наприкінці початкової практики студенти проходять тест до практики, який розміщений в ЕНК дисципліни «Цитологія, гістологія, ембріологія». Виставляються оцінки з проходження практики у залікові відомості та залікові книжки студентів.

Методичні вказівки

В.Т. Хомич, Н.В. Дишлюк, Т.А. Мазуркевич, Ж.Г. Стегней, С.І. Усенко
Методичні вказівки до проведення навчальної практики з дисципліни «Цитологія, гістологія, ембріологія» для студентів факультету ветеринарної медицини ОС «Магістр» зі спеціальності 211 «Ветеринарна медицина» К. : НУБіП України, 2022. – 41 с.

**1. Опис навчальної практики
ЕКОЛОГІЯ У ВЕТЕРИНАРНІЙ МЕДИЦИНІ**

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	<i>Магістр</i>	
Спеціальність	<i>211</i>	
Освітня програма	<i>Ветеринарна медицина</i>	
Характеристика навчальної практики		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	30	
Кількість кредитів ECTS	1	
Кількість змістових модулів		
Курсовий проект (робота) (за наявності)		
Форма контролю	<i>Залік</i>	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	Повний термін навчання	Скорочений термін навчання
Рік підготовки (курс)	1	-
Семестр	2	-
Лекційні заняття		
Практичні, семінарські заняття		
Лабораторні заняття		
Самостійна робота		
Індивідуальні завдання		
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання		

Мета: формування у майбутнього фахівця ветеринарної медицини здатності розв'язувати складні завдання та проблеми у галузі ветеринарної екології, що потребує проведення відповідних досліджень чи впровадження інновацій.

Завдання: набуття практичних навиків з метою професійної діяльності, а саме:

- проводити оцінку зовнішнього середовища та аналізувати його вплив на здоров'я тварин;

- досліджувати та аналізувати результати впливу тваринницьких відходів на довкілля і благополуччя тварин;

- планувати і проводити еколого-гігієнічні заходів, спрямовані на оптимізацію екологічного стану зовнішнього середовища та відтворення його пошкоджених сегментів.

Програма

проходження **навчальної практики** студентами I курсу факультету ветеринарної медицини Національного університету біоресурсів і природокористування України

№ п/п	Тема заняття	Короткий зміст практики	Тривалість год
1.	Екологічний аналіз видової та просторової вертикальної структури фітоценозу	Проаналізувати видову структуру фітоценозу (ліс, сад, лука) та оцінити його стійкість. Описати просторову вертикальну структуру фітоценозу.	6
2.	Порівняльна екологічна характеристика типових природно-заповідних об'єктів	Провести екологічну характеристику об'єктів природно-заповідного фонду у регіоні. Проаналізувати вплив основних антропогенних чинників на об'єкти ПЗФ. Визначити шляхи поліпшення його розвитку.	6
3.	Екологічне обстеження ґрунту на території тваринницьких об'єктів. Фітоіндикація.	Загальна характеристика забруднюючих речовин ґрунту, рослин. Визначення кислотності ґрунту.	6
4.	Екологічна паспортизація тваринницьких об'єктів.	Характеристика діючого тваринницького об'єкта. Екологічна оцінка забруднення навколишнього середовища відходами тваринництва	6
5.	Здача звіту про проходження навчальної практики. Проведення заліку.	Проведення заліку.	6
Всього			30

1. Опис навчальної практики
ВЕТЕРИНАРНО-САНІТАРНА ПРАКТИКА

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	<i>Магістр</i>	
Спеціальність	<i>211</i>	
Освітня програма	<i>Ветеринарна медицина</i>	
Характеристика навчальної практики		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	30 (60)	
Кількість кредитів ECTS	1 (2)	
Кількість змістових модулів		
Курсовий проект (робота) (за наявності)		
Форма контролю	<i>Залік</i>	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	Повний термін навчання	Скорочений термін навчання
Рік підготовки (курс)	1	1
Семестр	2	2
Лекційні заняття		
Практичні, семінарські заняття		
Лабораторні заняття		
Самостійна робота		
Індивідуальні завдання		
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання		

Мета практики – формування у студентів професійної культури дотримання вимог санітарії та гігієни для здійснення професійної діяльності;

Формування у студентів системи професійних знань щодо санітарно-гігієнічних вимог до тваринницьких об'єктів та підприємств і цехів з переробки продукції тваринництва

Програма

проходження ветеринарно-санітарної практики студентами I курсу повного (скороченого) терміну навчання факультету ветеринарної медицини Національного університету біоресурсів і природокористування України

№ п/п	Тема заняття	Короткий зміст практики	Тривалість год
1.	Нормативні документи, які регламентують ведення ветеринарної справи	<u>Техніка безпеки</u> при роботі з тваринами та на об'єктах ветеринарного нагляду. Ознайомитись з нормативними документами, які регламентують ведення ветеринарної справи.	5/10
2.	Навчально-науково-виробничий клінічний центр «Ветмедсервіс»	Загальна характеристика клініки ветеринарної медицини, структура, спеціалізовані кабінети.	5/10
3.	Гігієна та ветеринарно-санітарні вимоги при утриманні лабораторних тварин	Віварій факультету ветеринарної медицини НУБіП України	5/10
4.	Дезінфекція	Ознайомлення з приладами для дезінфекції та дезінфікуючими речовинами	5/15
5.	Дезінсекція Дератизація	Ознайомлення з приладами засобами та речовинами для дезінсекції Ознайомлення з приладами та для дератизації	5/15
6.	Здача звіту про проходження навчальної практики. Проведення <u>заліку</u> .	Проведення заліку.	5
Всього			30/60

1. Опис навчальної практики з дисципліни ВЕТЕРИНАРНА МІКРОБІОЛОГІЯ

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Галузь знань	<u>21 – Ветеринарна медицина</u> (шифр і назва)	
Освітній ступінь	<u>Магістр</u> (бакалавр, спеціаліст, магістр)	
Спеціальність	<u>211 – «Ветеринарна медицина»</u> (шифр і назва)	
Освітня програма	<u>Ветеринарна медицина</u>	
Характеристика навчальної практики з дисципліни		
Вид	Нормативна	
Загальна кількість годин	30	
Кількість кредитів ECTS	1	
Кількість змістових модулів		
Курсовий проект (робота) (за наявності)	_____	
Форма контролю	Залік	
Показники навчальної практики з дисципліни для повного та скороченого термінів навчання		
	повний термін навчання	скорочений термін навчання
Рік підготовки	2	2
Семестр	4	4
Лекційні заняття		
Практичні, семінарські заняття		
Лабораторні заняття		
Практичні заняття		
Індивідуальні завдання		
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання		

2. Мета, завдання та компетентності навчальної практики з дисципліни

Метою навчальної практики є закріплення, поглиблення теоретичних знань з ветеринарної мікробіології та відпрацювання практичних навичок з лабораторної діагностики бактерійних інфекцій тварин. Навчальна практика необхідна для повноцінного формування загальних і фахових компетентностей у майбутнього лікаря ветеринарної медицини.

Завдання навчальної практики:

- ✓ набуття практичних навичок у вивченні морфології, тинкторіальних, культуральних, ферментативних, патогенних властивостей та антигенної структури мікроорганізмів;
- ✓ відпрацювання класичних методів мікробіології;
- ✓ набуття навичок у здійсненні бактеріологічної діагностики інфекційних хвороб тварин.

У результаті проходження навчальної практики з дисципліни студент повинен

знати:

- ✓ систематику, фізіологію та генетику мікроорганізмів;
- ✓ екологію мікроорганізмів;
- ✓ патогенез бактеріальних інфекцій та імунітет;
- ✓ збудники бактеріальних захворювань тварин;
- ✓ методи бактеріологічної (у т. ч. імунологічної) діагностики бактеріальних захворювань тварин.

вміти:

- ✓ підготувати лабораторний посуд, приготувати поживні середовища для проведення бактеріологічних досліджень;
- ✓ відбирати проби патматеріалу, об'єктів зовнішнього середовища (води, ґрунту, повітря) для здійснення бактеріологічних досліджень;
- ✓ застосовувати класичні методи бактеріологічних досліджень (мікроскопія мазків, визначення рухливості, культуральних та ферментативних властивостей бактерій).
- ✓ визначати патогенність мікроорганізмів шляхом постановки біопроб;
- ✓ виявляти та ідентифікувати збудників бактеріальних хвороб тварин;
- ✓ аналізувати та інтерпретувати результати бактеріологічних (у т. ч. імунологічних та молекулярно-генетичних) досліджень.

Процес проведення навчальної практики спрямований на формування у студентів наступних компетенцій:

Набуття компетентностей:

загальні компетентності (ЗК):

- ✓ здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу;
- ✓ здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- ✓ здатність до проведення досліджень на відповідному рівні;
- ✓ знання та розуміння ветеринарної мікробіології;
- ✓ здатність приймати обґрунтовані рішення;
- ✓ прагнення до збереження довкілля.

фахові (спеціальні) компетентності (ФК):

- ✓ здатність дотримуватися правил охорони праці, асептики та антисептики під час здійснення фахової діяльності;

- ✓ здатність проводити процедури відбору, пакування, консервування і пересилання проб біологічного матеріалу для мікробіологічних (мікологічних) досліджень;
- ✓ здатність організовувати, проводити та аналізувати результати мікробіологічних (мікологічних) досліджень;
- ✓ здатність оберігати довкілля від забруднення під час проведення мікробіологічних (мікологічних) досліджень.

3. Програма та структура навчальної практики з дисципліни для: повного та скороченого терміну денної форми навчання.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин								
	усь го	повний термін			усь ого	скорочений термін			
		у тому числі				у тому числі			
		л	лаб	пр.з.		л	лаб	пр.з.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	
Тема 1. Відбір, консервування, транспортування біоматеріалів для мікробіологічного дослідження					6				6
Тема 2. Лабораторна діагностика бактеріальних хвороб тварин					6				6
Тема 3. Мікробіологічне дослідження тваринницької сировини					6				6
Тема 4. Санітарно-мікробіологічне дослідження об'єктів зовнішнього середовища					6				6
Тема 5. Лабораторна діагностика дерматомікозів у тварин					6				6
Разом за змістовим модулем 1.	30				30				30
Усього годин	30				30				30

МІСЦЕ ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ

Місцем проведення навчальної практики є навчальні лабораторії кафедри епізоотології, мікробіології і вірусології НУБіП України, лабораторії ветеринарної медицини, лабораторії науково-дослідних інститутів.

КЕРІВНИЦТВО НАВЧАЛЬНОЮ ПРАКТИКОЮ

Керівництво практикою здійснюють відповідальні викладачі (два НПП кафедри на одну академічну групу студентів) від кафедри мікробіології, вірусології та біотехнології НУБіП України.

Обов'язки студентів під час проходження практики

У період проходження навчальної практики *студенти зобов'язані:*

- дотримуватися правил техніки безпеки та охорони праці;
- дотримуватися правил безпечної роботи з мікроорганізмами;

- сумлінно виконувати завдання, передбачені програмою практики;
- дотримуватися правил експлуатації лабораторного обладнання;
- підтримувати в лабораторії і на робочих місцях необхідний порядок;
- підготувати звіти про результати виконання завдань, запланованих на період проходження практики;
- своєчасно здати щоденник і звіт, захистити його.

Обов'язки керівника практики

Керівник навчальної практики забезпечує проведення усіх організаційних заходів перед початком навчальної практики, в тому числі:

- контролює отримання студентами необхідних документів (програми, щоденники);
- видає студентам індивідуальні завдання;
- інформує студентів про місце знаходження бази практики та порядок оформлення документів;
- проводить із студентами обов'язкові інструктажі з охорони праці і техніки безпеки;
- забезпечує контроль за виконанням програми проходження практики, виконання індивідуальних завдань і, в кінці практики, приймає залік.

ЗВІТНІСТЬ

Щоденник є основним документом студента про результати проходження ним навчальної практики. У щоденнику студент відображає обсяг і суть виконаної роботи за кожен день практики. При цьому ним мають бути виконані та опрацьовані всі питання програми навчальної практики.

По закінченню практики студент представляє на кафедрі мікробіології, вірусології та біотехнології НУБіП України, особисто керівнику, щоденник з навчальної практики, який являється звітом і складає залік з навчальної практики

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

**ЩОДЕННИК
З НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ З ДИСЦИПЛІНИ
«ВЕТЕРИНАРНА МІКРОБІОЛОГІЯ»**

Здобувача _____

спеціальність 211 – «Ветеринарна медицина» _____

освітня програма _____ Ветеринарна медицина _____

Факультет (ІНІ) _____ Ветеринарної медицини _____

Термін практики з _____ до _____

Керівник практики: _____

Методичне забезпечення

1. Збудник кишкового ієрсиніозу. Методи лабораторної діагностики /Козловська Г. В. – К.: ФОП Нагорна, 2011. – 35 с.

2. Індикація *Citrobacter* spp. у біологічному матеріалі, харчових продуктах, кормах та об'єктах довкілля: науково-практичні рекомендації / Тімченко О. В., Козловська Г. В., Бердник В. П., Кіт А. А. – Харків: СтильИздат. 2018. – 24 с.

3. Маласезіоз у тварин. Методичні рекомендації з діагностики, терапії і профілактики / Скибіцький В. Г., Туяхов М. Ф., Козловська Г. В., Мельник М. В., Ібатулліна Ф. Ж., Герасимова О. А., Козловська А. В. – К.: НУБіП України, 2019. – 16 с.

4. Методичні рекомендації з диференціації антитіл, специфічних до збудників ієрсиніозу (*Yersinia enterocolitica*) та бруцельозу (*Br. abortus*) / Хоменко Я. В., Козловська Г. В. – К.: ЦП «Компринт», 2017. – 10 с.

5. Програма та методичні вказівки з навчальної практики з дисципліни «Ветеринарна мікробіологія» / Г. В. Козловська, Ф. Ж. Ібатулліна, М. В. Мельник. ЦП «Компринт», 2017. – 14 с.

Рекомендована література

Основна

1. Ветеринарна мікробіологія: підручник / В. Г. Скибіцький [та ін.]; За ред.: В. Г. Скибіцького, В. В. Власенка. - 2-ге вид., змінене і доп. – К.: ЦП «Компринт», 2016. – 420 с.

2. Ветеринарна мікробіологія: Практикум / Бортнічук В. А., Скибіцький В. Г., Ібатулліна Ф. Ж. – К., 1993. – 178 с.

Допоміжна

1. Мікробіологія м'яса та м'ясопродуктів: Практикум / В. В. Власенко, В. Г. Скибіцький, І. Г. Власенко, Ф. Ж. Ібатулліна, Г. В. Козловська, М. В. Мельник - Вінниця: Едельвейс і К, 2008. – 132 с.

2. Мікробіологія молока та молочних продуктів / Скибіцький В. Г., Власенко В. В., Власенко І. Г. та ін.. - Вінниця: Едельвейс і К., 2008. – 412 с.

3. Практикум з мікробіології: Практикум / Ібатулліна Ф. Ж., Козловська Г. В., Мельник М. В., Скибіцький В. Г. - К.: ЦП «Компринт», 2016. – 273 с.

Інформаційні ресурси

1. http://onu.edu.ua/uk/science/sp/mbbt/mbbt_pub
2. <http://www.imv.kiev.ua/index.php/ru/publications/magazin/archiv-magazin>
3. <http://jcm.asm.org/>
4. <http://www.microbiologyinpictures.com/index.html>
<http://www.microbiologyinpictures.com/microbiology%20images%20links.html>

1. Опис навчальної практики з дисципліни ВЕТЕРИНАРНА ВІРУСОЛОГІЯ

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Галузь знань	<u>21 – Ветеринарна медицина</u> (шифр і назва)	
Освітній ступінь	<u>Магістр</u> (бакалавр, спеціаліст, магістр)	
Спеціальність	<u>211 – «Ветеринарна медицина»</u> (шифр і назва)	
Освітня програма	<u>Ветеринарна медицина</u>	
Характеристика навчальної практики з дисципліни		
Вид	Нормативна	
Загальна кількість годин	30	
Кількість кредитів ECTS	1	
Кількість змістових модулів		
Курсовий проект (робота) (за наявності)	_____	
Форма контролю	Залік	
Показники навчальної практики з дисципліни для повного та скороченого термінів навчання		
	повний термін навчання	скорочений термін навчання
Рік підготовки	2022 - 2023	2022 - 2023
Семестр	4	4
Лекційні заняття		
Практичні, семінарські заняття		
Лабораторні заняття		
Практичні заняття		
Індивідуальні завдання		
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання		

2. Мета, завдання та компетентності навчальної практики з дисципліни

Мета навчальної практики – підготовка студентів до використання в практичних умовах теоретичних знань з дисципліни „Ветеринарна вірусологія”, а також практичних навичок щодо організації та проведення лабораторних досліджень під час діагностики вірусних хвороб.

Завдання навчальної практики:

1. Правила роботи з вірусовмісним матеріалом та техніка особистої безпеки.
2. Види патологічного матеріалу, його пакування та транспортування.
3. Оформлення супровідного документу на патологічний матеріал.
4. Послідовність проведення вірусологічних та серологічних досліджень.
5. Експрес- та ретроспективні методи діагностики вірусних хвороб.
6. Розробка схем діагностики вірусних хвороб.

Виконанню кожного виду роботи передуює перевірка теоретичних знань та правил техніки безпеки.

У результаті проходження навчальної практики з дисципліни студент повинен

знати:

- техніку безпеки роботи і поводження у лабораторії з вірусовмісним матеріалом та лабораторним обладнанням;
- методики консервації та правила транспортування для конкретного патологічного матеріалу;
- форму оформлення супровідного документу;
- схеми діагностики вірусних хвороб для різних груп тварин.

вміти:

- правильно підібрати посуд та інструменти для відбору прижиттєвого та посмертного матеріалів;
- правильно провести відбір, консервацію та пакування вірусовмісного матеріалу;
- правильно оформити супровідний документ до відібраного патматеріалу;
- правильно скласти схему діагностики вірусної хвороби.

Процес проведення навчальної практики спрямований на формування у студентів наступних компетенцій:

загальні компетентності (ЗК):

- ✓ здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу;
- ✓ здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- ✓ здатність до проведення досліджень на відповідному рівні;
- ✓ знання та розуміння ветеринарної вірусології;
- ✓ здатність приймати обґрунтовані рішення;
- ✓ прагнення до збереження довкілля.

фахові (спеціальні) компетентності (ФК):

- ✓ здатність дотримуватися правил охорони праці, асептики та антисептики під час здійснення фахової діяльності;
- ✓ здатність проводити процедури відбору, пакування, консервування і пересилання проб біологічного матеріалу для вірусологічних досліджень;
- ✓ здатність організовувати, проводити та аналізувати результати вірусологічних досліджень;
- ✓ здатність оберігати довкілля від забруднення під час проведення вірусологічних досліджень.

4. Програма та структура навчальної практики з дисципліни для: повного та скороченого терміну денної форми навчання.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	усь го	повний термін			усь ого	скорочений термін		
		у тому числі				у тому числі		
		л	лаб	пр.з.		л	лаб	пр.з.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Тема 1. Діагностика вірусних інфекцій. Техніка безпеки, засоби індивідуального захисту, біобезпека у вірусології.				6				6
Тема 2. Відбір дослідного матеріалу та підготовка його для вірусологічного дослідження.				6				6
Тема 3. Отримання клітинної культури та вивчення на ній ЦПД вірусу.				6				6
Тема 4. Використання живих систем для визначення тропізму вірусів.				6				6
Тема 5. Діагностика антигенності вірусу.				6				6
Разом за змістовим модулем 1.	30			30				30
Усього годин	30			30				30

МІСЦЕ ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ

Місцем проведення навчальної практики є навчальні лабораторії кафедри епізоотології, мікробіології і вірусології НУБіП України, лабораторії ветеринарної медицини, лабораторії науково-дослідних інститутів.

КЕРІВНИЦТВО НАВЧАЛЬНОЮ ПРАКТИКОЮ

Керівництво практикою здійснюють відповідальні викладачі (два НПП кафедри на одну академічну групу студентів) від кафедри епізоотології,

мікробіології і вірусології НУБіП України.

Обов'язки студентів під час проходження практики

У період проходження навчальної практики ***студенти зобов'язані:***

- дотримуватися правил техніки безпеки та охорони праці;
- дотримуватися правил безпечної роботи з мікроорганізмами;
- сумлінно виконувати завдання, передбачені програмою практики;
- дотримуватися правил експлуатації лабораторного обладнання;
- підтримувати в лабораторії і на робочих місцях необхідний порядок;
- підготувати звіти про результати виконання завдань, запланованих на період проходження практики;
- своєчасно здати щоденник і звіт, захистити його.

Обов'язки керівника практики

Керівник навчальної практики забезпечує проведення усіх організаційних заходів перед початком навчальної практики, в тому числі:

- ✓ контролює отримання студентами необхідних документів (програми, щоденники);
- ✓ видає студентам індивідуальні завдання;
- ✓ інформує студентів про місце знаходження бази практики та порядок оформлення документів;
- ✓ проводить із студентами обов'язкові інструктажі з охорони праці і техніки безпеки;
- ✓ забезпечує контроль за виконанням програми проходження практики, виконання індивідуальних завдань і, в кінці практики, приймає залік.

ЗВІТНІСТЬ

Щоденник є основним документом студента про результати проходження ним навчальної практики. У щоденнику студент відображає обсяг і суть виконаної роботи за кожен день практики. При цьому ним мають бути виконані та опрацьовані всі питання програми навчальної практики.

По закінченню практики студент представляє на кафедру епізоотології, мікробіології і вірусології НУБіП України, особисто керівнику, щоденник з навчальної практики, який являється звітом і складає залік з навчальної практики

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

**ЩОДЕННИК
З НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ З ДИСЦИПЛІНИ
«ВЕТЕРИНАРНА ВІРУСОЛОГІЯ»**

Здобувача _____

спеціальність 211 – «Ветеринарна медицина» _____

освітня програма _____ Ветеринарна медицина _____

Факультет (ІНІ) _____ Ветеринарної медицини _____

Термін практики з _____ до _____

Керівник практики: _____

Київ 202_

Методичне забезпечення

Радзиховський М.Л., Горальський Л.П., Костюк В.К. Особливості культивування вірусів собак родини Parvoviridae та Coronaviridae. Житомир: Рута, 2018. 20 с.

Рекомендована література

Основна

1. Калініна О. С., Панікар І. І., Скибіцький В. Г. Ветеринарна вірусологія : підручник. Київ : Вища освіта, 2004. 432 с.
2. Лютка Г.І., Радзиховський М.Л., Дишкант О.В. Загальна вірусологія основи ветеринарної та зоонотичної вірусології Ч. 1. / за ред. М.Л. Радзиховського. Вінниця : ТОВ «Друк», 2020. 400 с.
3. Люта В. А., Кононов О. В. Мікробіологія з технікою мікробіологічних досліджень, вірусологія та імунологія : підручник. 2-ге вид. Київ : ВСВ «Медицина». 2018. 576 с.
4. Практикум з ветеринарної вірусології / В. Г. Скибіцький та ін. Київ : Вища школа, 2005. 208 с.
5. Скибіцький В. Г. Ташута С. Г. Посібник з ветеринарної вірусології. Київ. Електронний варіант на КД, 2003.

Допоміжна

1. Калініна О. С. Таксономічна характеристика ДНК–геномних вірусів хребетних тварин і людини . *Науковий вісник ЛНУВМ та БТ ім. С. З. Гжицького*. 2016. Т. 18, № 2 (66). С. 83–87. doi:10.15421/nlvvet6618
2. Калініна О. С. Таксономічна характеристика РНК-геномних вірусів хребетних тварин і людини . *Науковий вісник ЛНУВМ та БТ ім. С. З. Гжицького*. 2017. Т. 19, № 78. С. 30–35. doi:10.15421/nlvvet7807
3. Лісова В. В., Радзиховський М. Л. Коронавірусна інфекція собак : монографія. Київ: ЦП «Компринт», 2019. 126 с.
4. Медична мікробіологія, вірусологія та імунологія : підручник / за ред. В. П. Широкобокова. Вінниця : Нова книга, 2011. 952 с.
5. Поліщук В. П., Будзанівська І. Г., Шевченко Т. П. Посібник з практичних занять до курсу «Загальна вірусологія». Київ : Фітосоціоцентр, 2005. 204 с.

Інформаційні ресурси

<https://elearn.nubip.edu.ua/enrol/index.php?id=395>

**1. Опис навчальної практики
ГОДІВЛЯ ТВАРИН**

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Магістр	
Спеціальність	211 – «Ветеринарна медицина»	
Освітня програма	Ветеринарна медицина	
Характеристика навчальної практики		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	30	
Кількість кредитів ECTS	1,0	
Навчальна практика	30	
Кількість змістових модулів	-	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	Залік	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	Повний термін навчання	Скорочений термін навчання
Рік підготовки (курс)	2 курс	2 курс
Семестр	4	4
Лекційні заняття		
Лабораторні заняття		
Самостійна робота		
Індивідуальні завдання		
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання		

Мета й завдання навчальної практики. Навчальна практика є продовженням навчального процесу проводиться після вивчення теоретичного курсу і виконання лабораторно-практичних занять. Основна мета практики – закріплення і поглиблення знань та набуття навичок з організації нормованої годівлі тварин, виконання робіт по приготуванню і роздаванню кормів на фермі та контролю повноцінності годівлі тварин.

Обсяг і організація роботи. Практика проводиться на лабораторній базі кафедри та дослідних господарствах університету. При виконанні практичних робіт студенти діляться на окремі ланки по 4-6 чоловік. Перед початком роботи спеціалістами господарства і керівником практики проводиться інструктаж з техніки безпеки.

Методика проведення практики. Показ в господарстві і особиста участь в роботах пов'язаних з технологією виробництва продуктів тваринництва.

Зміст практики. Знайомство з технологією заготівлі сіна, сінажу, силосу, їх облік. Зелений конвеєр в господарстві. Способи підготовки кормів до згодовування. Техніка годівлі тварин на фермі. Контроль повноцінності годівлі.

№	Тема і зміст занять	Місце проведення	Кількість годин
1.	Визначення вмісту сухої речовини і вологи у кормах. Контроль та корекція раціонів тварин за фактичними даними хімічного складу кормів	ННВЛ Живлення тварин та якості кормів; Навчальна лабораторія комп'ютерних технологій у годівлі тварин	5
2.	Заготівля, облік і зберігання кормів у господарстві.	НДГ, лабораторія кафедри конярства	5
3.	Планування річної потреби господарства в кормах	Навчально-наукова база кафедри	5
4.	Знайомство з технологією заготівлі сіна, сінажу, силосу; облік запасу грубих і соковитих кормів; організація зеленого конвеєру в господарстві.	НДГ, лабораторія кафедри конярства	5
5.	Технологія підготовки кормів до згодовування. Види обладнання для годівлі і напування тварин та його використання.	База технологічних кафедр	5
6.	Режим і техніка годівлі тварин, методи контролю повноцінності годівлі, вивчення документації з обліку кормів на фермі	Навчально-наукова база кафедри	5
Всього		30	

**1. Опис навчальної практики
ОСНОВИ РОЗВЕДЕННЯ ТВАРИН**

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Магістр	
Спеціальність	211 – «Ветеринарна медицина»	
Освітня програма	Ветеринарна медицина	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	30	
Кількість кредитів ECTS	1,0	
Навчальна практика	30	
Кількість змістових модулів	-	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	Залік	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	Повний термін навчання	Скорочений термін навчання
Рік підготовки (курс)	2 курс	2 курс
Семестр	4	4
Лекційні заняття		
Лабораторні заняття		
Самостійна робота		
Індивідуальні завдання		
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання		

Вступ

У країні створена досить міцна племінна база тваринництва, вона характеризується наявністю багатьох цінних порід тварин. Проводиться робота зі створення нових високопродуктивних порід, типів, ліній і кросів тварин і птиці. При цьому широко використовуються методи популяційної генетики, імунно- і цитогенетики, генетики резистентності. При підготовці висококваліфікованих лікарів ветеринарної медицини необхідне глибоке вивчення курсу „Основи розведення тварин”, що буде сприяти засвоєнню основ селекції тварин, використанню біологічних і породних особливостей, сучасних методів оцінки племінних якостей, відтворення і вирощування, технологій виробництва тваринницької продукції. І, як наслідок, – дасть змогу спеціалісту правильно організувати охорону здоров'я та лікування тварин. Всі ці заходи мають бути спрямовані на підвищення продуктивності сільськогосподарських тварин, поліпшення якості тваринницької продукції.

Щоб підготувати ветеринарних лікарів високого рівня, для здійснення профілактичних і лікувальних заходів з врахуванням видових особливостей тварин і технологій ведення різних підгалузей тваринництва, є необхідним проведення навчальної практики, на якій студенти закріплюють набуті теоретичні знання і практичні вміння з дисципліни „ Розведення тварин”.

1. Мета і завдання навчальної практики

Навчальна практика з дисципліни „ Основи розведення тварин” проводиться в складі підгруп.

Мета практики – закріплення набутих знань і вмінь з дисципліни, засвоєння основних технологічних процесів, що забезпечують розведення тварин та їх здоров'я.

Студенти ознайомлюються з генофондом тварин України, новими породами, породними групами, типами великої рогатої худоби, свиней, овець, коней, кролів, хутрових звірів, породами і кроссами птиці, з окремими виробничими процесами на фермі, з веденням первинного зоотехнічного обліку (мічення, зважування тварин, проведення контрольних доїнь, визначення якісних показників молока тощо), формами журналів вирощування, осіменіння та отримання приплоду тварин, картками племінних тварин, порядком оприходування приплоду, навчитися самостійно виконувати окремі елементи робіт – визначати масть, живу масу тварин за промірами, вік тварин за статями екстер'єру, вести облік росту та визначати його інтенсивність, оцінювати екстер'єр, виявляти вади і недоліки, читати індивідуальні номери тварин тощо.

2. Бази практики

За планом навчальної практики одній академгрупі виділяється 30 годин. Місце проведення навчальної практики – ВП НУБіП України „Ворзель”, ВП НУБіП України „Великоснітинське НДГ ім. О.В. Музиченка”, ВП НУБіП України „Агрономічна дослідна станція”, міжнародна сільськогосподарська виставка „ Агро – ”, КП «Київський іподром», навчально-наукова

лабораторія кафедри бджільництва та конярства (стайня), навчально-наукова лабораторія кафедри бджільництва та конярства (пасіка), навчально-науково-виробнича лабораторія кафедри технологій у птахівництві, свинарстві та вівчарстві факультету тваринництва та водних біоресурсів НУБіП України та інші господарства.

3. Організація проведення практики

При оцінці екстер'єру тварин кожний студент працює самостійно, використовуючи для цього матеріали лабораторних занять і лекцій. За допомогою мірних інструментів проводить вимірювання тварин, розраховує індекси будови тіла, будує екстер'єрні профілі, визначає напрям продуктивності тварин, вчиться читати інвентарні номери тварин за ключем М.Ф. Іванова та ін, визначає живу масу за промірами, знайомиться з формами документації зоотехнічного обліку, бонітуванням тварин, аналізує функції кінного спорядження, технології утримання та використання тварин.

Практика проводиться в червні – липні. Студенти займаються за програмою практики під керівництвом викладача.

4. Зміст практики

Орієнтовна структура змісту навчальної практики із розподілом навчального часу наведена в табл.1.

1. Орієнтовна структура змісту навчальної практики та розподіл навчального часу, год

№ п/п	Тема і зміст занять	Кількість годин
1	Знайомство зі станом галузі тваринництва в господарстві, роботою зоотехнічної та ветеринарної служби	1
2	Мічення сільськогосподарських тварин. Присвоєння кличок.	4
3	Породи тварин. Вивчення статей тіла тварин. Вади та недоліки екстер'єру	4
4	Вивчення методів оцінки екстер'єру тварин.	4
5	Родоводи тварин. Інбридинг	4
6	Визначення віку і живої маси тварин	4
7	Ріст і розвиток молодняка. Облік продуктивності тварин	2
8	Знайомство з формами зоотехнічного обліку у тваринництві	2
В с ь о г о		25

4.1 Індивідуальні завдання

1. Дати характеристику порід тварин. Проаналізувати родоводи тварин.
2. Провести окомірну оцінку корів за визначеною шкалою (*схема опису додається*).

За стандарт взяти – стандартні показники для породи.

3. Здійснити вимірювання тварин.
4. Розрахувати живу масу корів за промірами.
5. Розрахувати індекси будови тіла.
6. Побудувати екстер'єрний профіль по індексах і промірам корів.
7. Зробити висновки.

Завдання 1. Схема опису корів

Статі будови тіла та їх характеристика	Тварини		
Кличка			
Індивідуальний номер			
Порода			
Масть			
Жива маса			
Голова: важка, «бичача», легка, середня; <i>лицьова частина:</i> видовжена, вкорочена, середня			
Профіль: ввігнутий, вигнутий, прямий			
Роги: грубі, ніжні, середні; довгі, короткі, середні			
Напрямок рогів: спрямовані догори, в сторони, загнуті донизу			
Забарвлення рогів: блискучі, матові			
Забарвлення носового дзеркала: світле, темне, плямисте			
Шия: товста, тонка, середня; пряма, вирізана, довга, коротка, середня			
Холка: гостра, широка, середня; рівна, висока, роздвоєна			
Підгрудок: добре розвинутий, слабо розвинутий, середньо розвинутий			
Грудинка: виступає вперед сильно, слабо; широка, вузька, середня			
Груди: широкі, вузькі, середні; глибокі, неглибокі, середні; перехват за лопатками сильно виражений, слабо, немає			
Ребра : широкі, вузькі, середні; округлі, плоскі, середні. Відстань між ребрами велика, мала, середня			
Спина: широка, вузька, середня; довга, коротка, середня; рівна, провисла, м'яка, випукла, горбата			
Поперек: широкий, вузький, середній; довгий,			

короткий, середній; плоский, дахоподібний; прямий, провислий, випуклий			
Черво: округле, відвисле, підібране			
Зад: при піднятий, звислий, рівний: широкий, вузький, середній; шило-і звислозадість виражена, невиражена; довгий, короткий, середній; плоский, дахоподібний, середній			
Кінцівки: довгі, короткі, середні. Постава кінцівок: а) передніх – правильна, зближеність у зап'ястях, б) задніх – правильна, клишоногість, шабlistість, Х- подібність, слонова постава			
Хвіст: товстий, тонкий, середній; пристав високий, низький, середній			
Вим'я: велике, мале, середнє; з великою, малою, середньою основою; ванно подібне, чашеподібне, округле, відвисле; залозисте, жирове			
Частки вим'я: розвинуті рівномірно, нерівномірно; розділені різко, не різко			
Дійки Чи є додаткові дійки і скільки їх: широко розставлені; циліндричні, конічні, грушовидні. Довгі, короткі, середні; товсті, тонкі, середні; зближені			
Запас вим'я: розвинутий, нерозвинутий, середній			
Шкіра на вим'ї: груба, тонка, середня			
Оброслість вим'я: сильна, слабка, середня			
Молочні вени: розвинуті сильно, слабо, середньо			
Молочні колодязі: широкі, вузькі, середні; глибокі, мілкі, середні			
Шкіра на грудях і боках: товста, тонка, середня; жорстка, м'яка, середня; еластична, нееластична; рухлива, нерухлива, середня			
Шкіра на шії: зморшок багато, мало, середня кількість; зморшки великі, дрібні, середні			
Кістяк: грубий, ніжний, міцний, перерозвинутий			
М'язи: сухі, сирі, середні; сильно, слабка, середньо розвинуті			
Загальний вигляд тварини: нормальний, недорозвинутий, перерозвинутий			

Завдання 3. Взяти проміри корів, см

Промір	Стандарт	Корови		
Висота в холці				
Висота в крижах				
Глибина грудей				
Коса довжина тулуба				
Пряма довжина тулуба				
Ширина грудей за лопатками				
Ширина заду в маклаках				
Ширина заду в сідничних горбах				
Обхват грудей за лопатками				
Обхват п'ястка				
Довжина дійок				

Завдання 4. Взяти проміри телят, см

Промір	Тварини		
Висота в холці			
Висота в крижах			
Глибина грудей			
Коса довжина тулуба			
Ширина грудей за лопатками			
Ширина заду в маклаках			
Ширина заду в сідничних горбах			
Обхват грудей за лопатками			
Обхват п'ястка			

Завдання 5. На основі отриманих промірів розрахувати індекси будови тіла корів, %

Індекс будови тіла	Показник			
	Стандарт	Корови		
Довгоногості				
Розтягнутості (формату)				
Тазо-грудний				
Грудний				
Збитості (компактності)				
Перерослості				
Костистості				
Масивності				

Завдання 6. На основі отриманих промірів розрахувати індекси будови тіла телят, %

Індекс будови тіла	Показник		
Довгоногості			
Розтягнутості (формату)			
Тазо-грудний			
Грудний			
Збитості (компактності)			
Перерослості			
Костистості			
Масивності			

ЗАВДАННЯ

1. Провести окомірну оцінку коней за визначеною шкалою (схема опису додається). Описати масті та відмітини у коней. Дати характеристику порід тварин. Проаналізувати родоводи тварин.
2. Здійснити вимірювання тварин.

3. Розрахувати живу масу коней за промірами.
4. Розрахувати індекси будови тіла.
5. Побудувати екстер'єрний профіль по індексах і промірах коней.
6. Зробити висновки.

Схема опису екстер'єру коня

Статі	Опис статей і ступінь вираженості	Тварини	
1	2	3	4
Голова	Велика, пропорційна, мала; <i>ганаші</i> : широкі, середні, вузькі		
Шия	Довга, середня, коротка; <i>вихід</i> : високий, низький, середній		
Холка	Довга, середня, коротка; <i>висока, середня, низька</i>		
Лопатка	Довга, середня, коротка; <i>коса, середня, пряма</i>		
Спина	Довга, середня, коротка; пряма, випукла, м'яка		
Поперек	Довгий, середній, короткий; випуклий, рівний, запалий		
Крижі	Довгі, середні, короткі, широкі; <i>середні, вузькі, нормальні</i> ; звислі, прямі, роздвоєні; овальні, дахоподібні		
Грудна клітка	Широка, середня, вузька; <i>глибока, середня, неглибока</i> ; округла, середня, плоска;		
Кінцівки передні: <i>постава</i>	Широка, нормальна, вузька; клишоногість, розмет		
<i>будова</i>	- Передпліччя розвинуте добре, задовільно, погано; - зап'ясток розвинутий добре, задовільно, погано; - козинець; - запалий; - п'ясток розвинутий добре, задовільно, погано, перехват, накости; - путовий суглоб розвинутий нормально, розрощення; - бабки <i>довгі, середні, короткі</i> ; <i>м'які, нормальні, круті</i> ;		

	- жабки		
Задні кінцівки: <i>постава</i>	Широка, нормальна, вузька, 0-подібна, X-подібна		
<i>будова</i>	- Стегно розвинуте добре, задовільно, погано; - скакальний суглоб: розвинутий добре, задовільно, погано; - шаблюватий, прямий; - плесно розвинуте добре, задовільно, погано; - перехват, накістники; путовий суглоб розвинутий нормально, розрощення; - Бабки: довгі, середні, короткі; М'які, торцеві; - Жабки;		
Копита (передні і задні)	Великі, середні, малі; Торцеві, плоскі, нормальні; Деформовані, стиснуті у п'ятці; п'ятка низька; Копитний ріг: щільний, рихлий; тріщини		
Конституція	- Суха, сира, ніжна, груба, міцна, перерозвинута; - Сирість путових, скакальних суглобів, наливи		
Будова	Гармонійна, перестроєна; Вкорочена, розтягнута, високонога		
Мускулатура	Хороша, задовільна, погана		
Сухожилки, зв'язки	Розвинуті добре, задовільно, погано; Потовщені, міцні, задовільні, слабкі		
Темперамент і якість рухів	- Енергійний, в'ялий, добронравний, злобний; - Рухи: вільні, зв'язані;		

Взяти проміри будови тіла тварин, см

№ п/п	Показник	Коні				
		Стандарт				
1	2	3	4	5	6	7
1.	Довжина голови					
2.	Висота в холці					
3.	Висота спини					
4.	Висота в крижах					
5.	Глибина грудей					
6.	Коса довжина тулуба					
7.	Бокова довжина заду (циркулем)					
8.	Ширина грудей за лопатками					
9.	Ширина заду в маклаках					
10.	Обхват грудей за лопатками					
11.	Обхват п'ястка					

На основі отриманих промірів розрахувати індекси будови тіла, %

№ п/п	Індекси	Коні				
		Стандарт				
1	Довгоногості					
2	Розтягнутості					
3	Грудний					
4	Збитості					
5	Костистості					

4.2 Методичні рекомендації

Масті та їх відтінки у коней

Масть	Відтінок	Характеристика
1	2	3
<i>Одноколірні</i>		
Ворона	-	Тулуб, кінцівки, грива і хвіст чорного кольору
Руда	Темна, світла, золотиста	Тулуб, кінцівки, грива і хвіст однакового рудого забарвлення
Біла	-	Голова, тулуб, кінцівки, хвіст і кінцівки у білонароджених лошат білого окрасу, що не змінюється з віком, шкіра темна, у альбіносів

		шкіра і очі рожеві
Солова	-	Голова, тулуб, кінцівки жовто-солом'яного або піщаного кольору; грива і хвіст молочно-білі
Бура	Теж	Основний колір каштановий, грива і хвіст з домішками чорного волосу
<i>Двоколірні</i>		
Каракова	-	Чорне забарвлення корпусу, голови і кінцівок з рудуватими підпалинами на кінці морди, навколо очей, під черевом і в паху
Гніда	Світла	Тулуб і голова коричневого забарвлення: кінцівки нижче зап'ястного і скакального суглоба, грива і хвіст чорні
Булана	Темна, світла, золотиста	Голова і тулуб світло-солом'яного або піщаного кольору. Кінцівки нижче зап'ястного і скакального суглоба, грива і хвіст чорні. Іноді по хребту чорний ремінь
Ігренева	Світла	Забарвлення тулуба і кінцівок близькі до рудої масті, але хвіст і грива білі або димчасті
	Темна	Волосяний покрив тулуба близький до кольору каштана, грива і хвіст світліші або димчасті
<i>Із зональним забарвленням</i>		
Савраса	Гнідо-савраса рудо-савраса булано-савраса	Бляклий відтінок гнідої, буланої або рудої масті. Грива і хвіст у гнідо-саврасої і булано-саврасої – темні (чорні), у рудо-саврасої – руді. На хребті може бути чорний ремінь
Мишаста	-	Голова і корпус попелясті, грива, хвіст і низ кінцівок чорно-бурого відтінку. Вздовж хребта може бути темний ремінь. На передпліччі зеброподібність
<i>Змішаного білого і забарвленого волосу</i>		
Сіра	Світла, темна, червонувата	Забарвлення волосяного покриву всього корпусу, кінцівок, гриви і хвоста складається з суміші темного і світлого волосся. Коні сірої масті народжуються рудими, вороними, мишастими, але з віком світліють, можуть бути сірими в яблуках, світло-сірими, сірими в „гречку” тощо
Сіра в гречку	-	На світлому тулубі, голові і шиї розкидані численні темні плямки
Чала	Рудо-чала гнідо-чала, вороно-чала	На основній масті тулуба рівномірно розподілене світле волосся, голова і кінцівки зберігають основну масть

Каура		Руда, з дещо виляючим волоссям тулуба, захисний волос червоного відтінку
<i>Плямисті</i>		
Ряба	Рудо-ряба, гнідо-ряба, вороно-ряба	На основній масті (рудій, вороній, гнідій, бурій тощо) розкидані великі білі плями різної форми
Чубара		На світлому тулубі розкидані маленькі темні плями, або іноді на темному корпусі - білі

Відмітини – природжені плями і смуги різної форми, в основному білі, розташовані на тулубі, голові і кінцівках тварин.

У коней – сивина на чолі, зірочка, зірка, проточина, лисина, біле забарвлення губ, білі відмітини на кінцівках: вище або до зап'ястка і скакального суглоба, дві третини, половину або одну третину п'ястка і плесна із захватом путового суглоба, дві третини або половину, третину пута, на п'ятці, білий волос навколо рота, ніздрів, очей, препуція, заднього проходу, проміжності, мошонки, вим'я, крайньої плоти, на внутрішній поверхні стегон.

Темні відмітини – темна кайма на вухах, темна голова, ніс, темні плями між ніздрями і на губах, на тулубі, гречка, ремінь, зебрідність на передпліччі тощо.

Прикмети – набуті за життя відмінності.

Живу масу коней визначають на спеціальних вагах вранці перед годівлею і напуванням. Цей показник використовується для встановлення норм годівлі, тяглогового зусилля, маси туші, забійного виходу тощо. З достатньою вірогідністю живу масу коней можна визначити за їх промірами, використовуючи формули:

проф. Моторина ($M = 6 * O - 620$) та проф. Дюрста ($M = O * K$),

де M – жива маса, кг; O – обхват грудей, см;

K – коефіцієнти: для легких коней – 2,7;

для середніх – 3,1;

для великих – 3,5.

Коней живою масою до 400 кг вважають дрібними (легкими), а коней 600 кг і більше – важкими (великими).

Визначити живу масу великої рогатої худоби

Для визначення живої маси по способах Клювер-Штрауха (у дорослої тварини) і Фровейна (у молодняка) користаються промірами обхвату грудей за лопатками і косою довжиною тулуба (від переднього виступу плечелопаточного зчленування до сідничного горба). Далі за спеціальною таблицею на перетинанні стовпців довжини й обхвату знаходимо живу масу

в кг. Для тварини 1 категорії вгодованості, отриману живу масу за промірами збільшуємо на 5-10%.

Жива маса за промірами:

Найбільше розповсюджений метод – Трухановського

$$M = -\frac{D \cdot O}{100} * K, \text{ где}$$

M- жива маса тварини, кг;

D- пряма довжина тулуба (від середини холки до основи хвоста, чи першого рухливого хвостового хребця) виміряється мірною стрічкою, см;

O- обхват грудей за лопатками по вертикальній лінії, що проходить через верхню частину заднього кута лопаток), см;

K- коефіцієнт: 2- для молочних, 2,25 – для комбінованих; 2,5- для м'ясних порід.

Екстер'єр і конституція сільськогосподарських тварин

Екстер'єр – це зовнішня будова тіла тварини, яка визначається розвитком окремих статей (частин тіла). Екстер'єр відображає біологічні особливості тварин та їх господарську цінність.

Завдання, які вирішуються оцінкою тварин за екстер'єром:

- визначення типів конституції тварин;
- визначення породності тварин;
- визначення схильності тварин до тієї чи іншої продуктивності;
- визначення кондицій тварин, зумовлених їх вгодованістю;
- наближене визначення віку тварин.

Тварина в молодому, зрілому та старому віці має різні екстер'єрні показники, які відображають вікову мінливість. Визначення віку тварин за екстер'єром проводиться також на основі закономірностей росту зубів, їх зміни та стертості, у зв'язку з віком. У дорослих тварин, які мають роги визначення віку проводять за чисельністю кілець (заглиблень) на рогах, що утворюються в період тільності корів, коли порушується живлення периферичних тканин. Наближено вік тварин визначається кількістю кілець з додаванням 2 років на вік першого отелення,

- визначення статі тварин на основі вираженості ознак статевого диморфізму;

- визначення індивідуальних екстер'єрних особливостей тварин (масть, будова тіла, величина і направленість рогів та ін.), що допомагає запам'ятати їх і виділити серед інших;

- стан здоров'я і стійкість проти хвороб. Такі показники екстер'єру, як скуйовджене волосся, опущений хвіст у поросят, поникла голова у телят та

інші свідчать про погіршення стану здоров'я тварин і є підставою для проведення клінічної діагностики.

Характеристика сільськогосподарських тварин різних конституціональних типів

Конституція – це визначений спадковістю тварин взаємозв'язок у будові і функції тканин і органів його організму як цілого, яка визначає індивідуальність тварини, характер його онтогенезу, особливості будови тіла, специфіку фізіологічних реакцій, пристосованість до умов життя, здібність до корисної господарської продуктивності та стійкість до захворювань.

Конституція є основою здоров'я і продуктивності тварин. На відмінностях конституції базуються відмінності господарської та племінної цінності тварин.

У сучасній зоотехнії найбільш поширена класифікація типів конституції, запропонована П.Н. Кулешовим. Вона ґрунтується на теорії співвідносної мінливості, згідно з якою організм вважається закритою системою, де більший розвиток однієї системи супроводжується пригніченням іншої. П.Н. Кулешов виділив чотири типи конституції: грубу, ніжну, щільну і пухку.

Тварини грубої конституції є пізньоспілими з добре розвинутою шкірою покритою грубим волоссям, грубим масивним кістяком, важкою головою, м'язи у них об'ємисті з недостатньо розвинутою сполучною і жировою тканинами. Така конституція сприятлива для розвитку робочої здатності у коней і у худоби, а у овець для одержання вовни середньої тонини або грубої.

Ніжна конституція характеризується протилежними властивостями: тонкою шкірою, тонким кістяком. У таких тварин легка, невелика голова, тонкі кінцівки і хвіст, шкіра рухлива з дрібними зморшками, волос тонкий, короткий. Така конституція притаманна верховим і рисистим коням, м'ясним і молочним породам худоби, беконним свиням. Серед тварин ніжної конституції зустрічаються тварини перерозвинені в бік ніжності, які мають надто тонку шкіру, відсутність підшкірної тканини. Голова у них довга, вузька, плоска, довгі кінцівки. Такі тварини більш сприятливі до інфекційних захворювань.

Тварини щільної конституції мають шкіру середньої товщини, густе середньої довжини волосся, добре розвинену мускулатуру, органи дихання, травлення та кровообігу. Задовільно розвинена підшкірна і жирова тканини. Такий тип конституції характерний для тварин комбінованого напрямку продуктивності.

У тварин пухкої конституції пухка, тонка шкіра, добре розвинена підшкірна сполучна і жирова тканини та мускулатура, легкий але міцний

скелет. Тварини спокійні, добре відгодовуються, скороспілі. Пухкість супроводжується зниженням плодючості, меншою стійкістю проти захворювань. Таку конституцію мають тварини м'ясного і сального напрямів продуктивності.

Груба і ніжна конституція в чистому вигляді зустрічається рідко, частіше – змішані типи: груба щільна, груба пухка, ніжна щільна та ніжна пухка.

Ф.М. Іванов доповнив класифікацію П.М. Кулешова міцним типом конституції. Такі тварини характеризуються міцним сильним кістяком, щільною шкірою, помірним розвитком підшкірної і жирової тканин. Міцна конституція зумовлює хороше здоров'я, витривалість і є бажаною у всіх видів тварин.

Самці характеризуються грубішою конституцією порівняно із самками. Основними факторами, які впливають на формування конституції є спадковість і умови зовнішнього середовища. Тому відбір і підбір батьківських пар для відтворення і спрямоване вирощування молодняку є основним засобом одержання тварин бажаного типу конституції. При недостатній і неповноцінній годівлі формуються тварини з грубішою конституцією, з важким кістяком і бідними рухливими м'язами, а при надмірній – з характерними ознаками ніжної перерозвинутої конституції, з тонким, недостатньо міцним кістяком, слабкими м'язами.

Статі екстер'єру тварин

Мета: показати статі сільськогосподарських тварин різних видів, їх топографію, оцінити розвиток, відмітити основні для селекційної оцінки тварин.

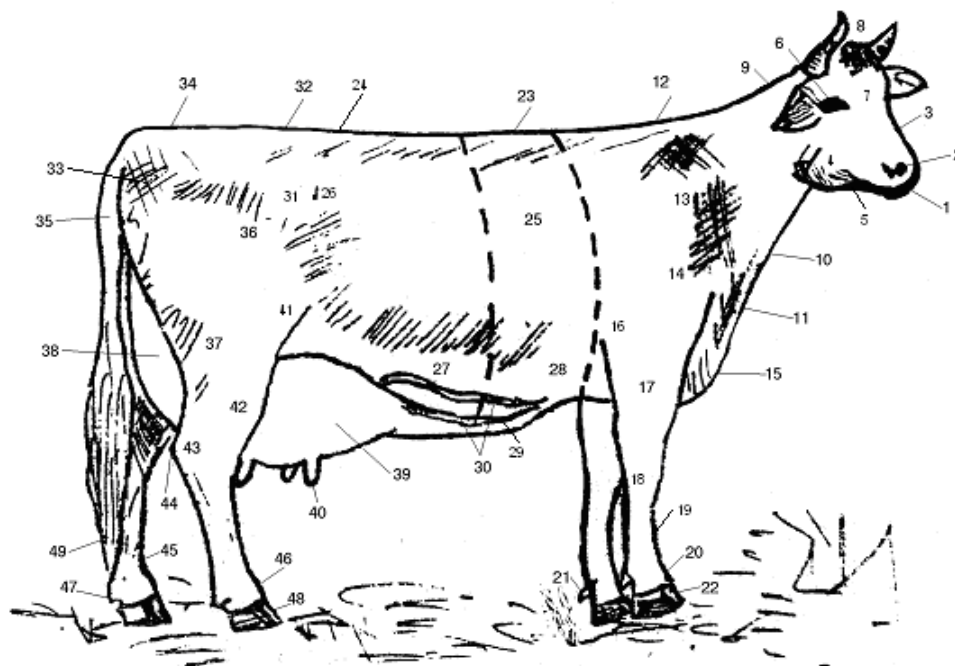

Рис. 1. Статі корови:

- Голова:* 1 – носове дзеркало; 2 – ніздрі; 3 – перенісся; 4 – щока; 5 – нижня щелепа; 6 – очі; 7 – лоб; 8 – потиличний гребінь (міжріжжя);
- Шия:* 9 – загривок; 10 – горло; 11 – підгруддя;
- Передня частина тулуба:* 12 – холка; 13 – лопатка; 14 – плече (плечолопаткове зчленування); 15 – соколок;
- Передні ноги:* 16 – лікоть; 17 – передпліччя; 18 – зап'ясток; 19 – п'ясток; 20 – бабка передня; 21 – ратички; 22 – ратиці;
- Середня частина тулуба:* 23 – спина; 24 – попереk; 25 – груди і ребра; 26 – здухвини (ліворуч голодна ямка); 27 – черевко; 28 – пахвина (ззаду – колінна складка); 29 – молочні колодязі; 30 – молочні вени;
- Задня частина тулуба:* 31 – маклак; 32 – крижі; 33 – сідничі горби; 34 – пристанов хвоста; 35 – хвіст; 36 – кульшовий суглоб; 37 – стегно, окіст; 38 – молочне дзеркало; 39 – вим'я; 40 – дійка;
- Задні ноги:* 41 – коліно; 42 – гомілка; 43 – скакальний суглоб; 44 – п'ятка; 45 – плесно; 46 – бабка; 47 – ратичка; 48 – ратиці; 49 – китиця хвоста.

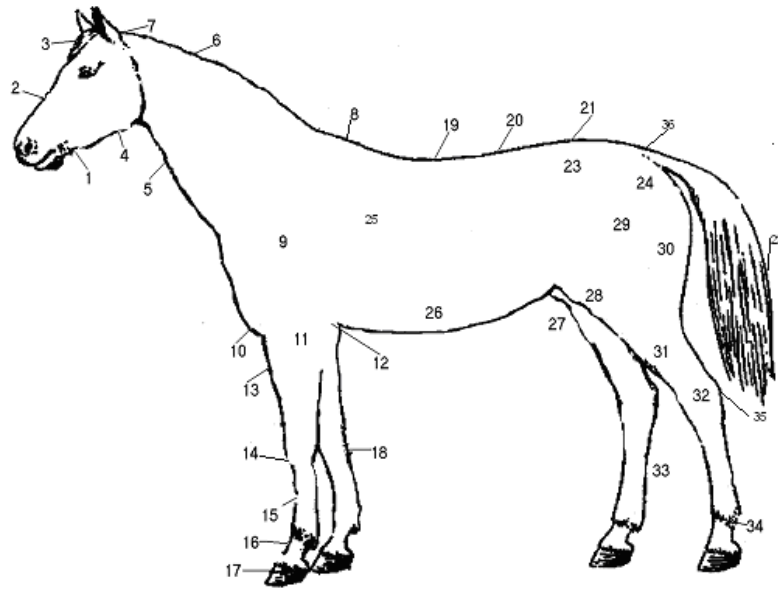

Рис. 2. Статі коня:

1 – підборіддя; 2 – ніс; 3 – лоб і чолка; 4 – ганаші; 5 – горло і яремний жолоб; 6 – грива; 7 – потилиця; 8 – холка; 9 – лопатка; 10 – плечелопатковий суглоб; 11 – плече; 12 – лікоть; 13 – передпліччя; 14 – зап'ясток; 15 – п'ясток; 16 – бабки; 17 – копито; 18 – каштани; 19 – спина; 20 – поперек; 21 – круп (крижі); 22 – хвіст; 23 – маклаки; 24 – сідничі горби; 25 – ребра; 26 – черево; 27 – крайня плоть; 28 – коліно; 29 – сідниця; 30 – задній окіст; 31 – гомілка; 32 – скакальний суглоб; 33 – плесно; 34 – щітки (фризи); 35 – п'ятка; 36 – ріпиця хвоста.

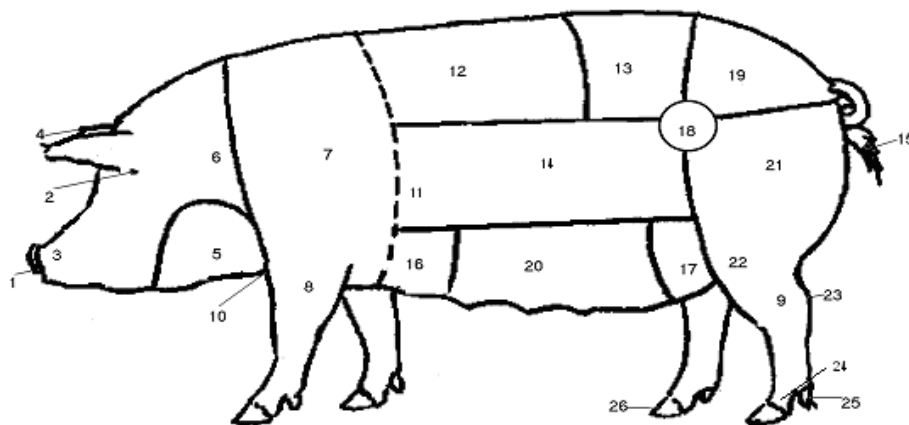

Рис. 3. Статі свині:

1 – рило; 2 – очі; 3 – перенісся; 4 – вуха; 5 – ганаші; 6 – шия; 7 – плече; 8 – передня нога; 9 – задня нога; 10 – груди; 11 – підпруга; 12 – спина; 13 – поперек; 14 – ребра; 15 – хвіст; 16 – передній пах; 17 – задній пах; 18 – здухвина; 19 – круп; 20 – черево; 21 – окіст; 22 – коліно; 23 – п'ятка (щиколотка); 24 – путо; 25 – ратичка; 26 – ратиця.

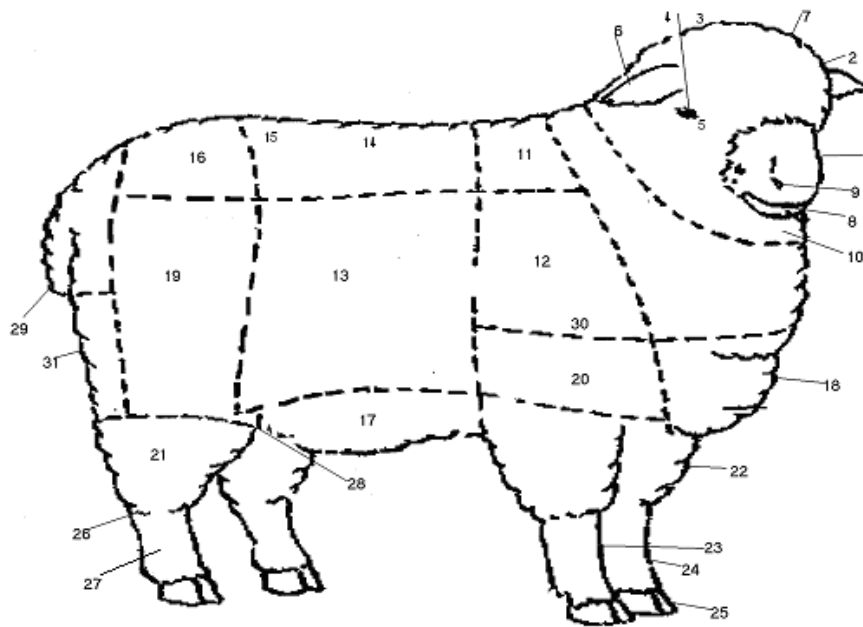

Рис. 4. Статі вівці:

1 – морда; 2 – лоб; 3 – потилиця; 4 – очі; 5 – слізна ямка; 6 – вуха; 7 – роги; 8 – рот; 9 – ніздрі; 10 – шия; 11 – холка; 12 – плече; 13 – ребро; 14 – спина; 15 – попереk; 16 – круп; 17 – черево; 18 – кобилка; 19 – окіст; 20 – передня нога; 21 – задня нога; 22 – зап'ясток; 23 – п'ясток; 24 – бабка; 25 – ратиця; 26 – скакальний суглоб; 27 – плесно; 28 – мошонка; 29 – хвіст; 30 – підплічна борозна; 31 – штани.

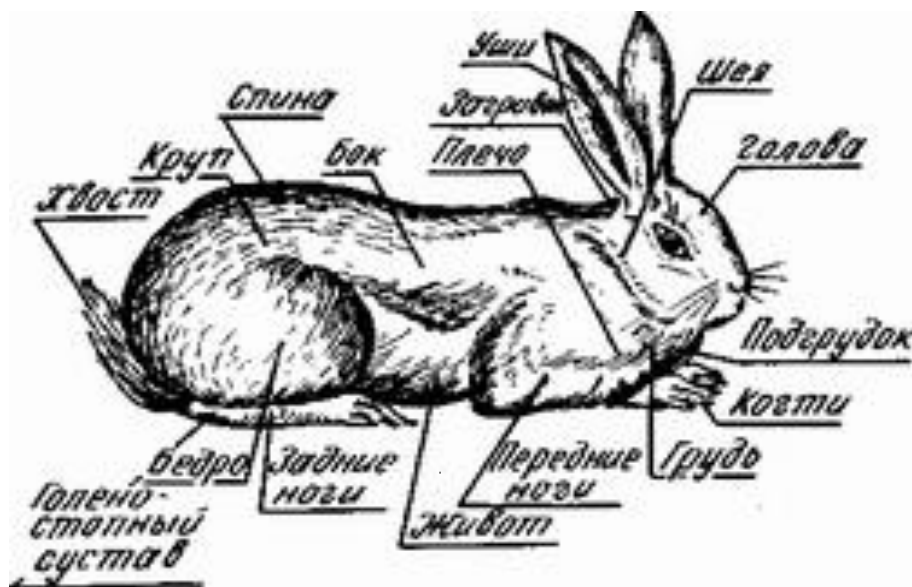
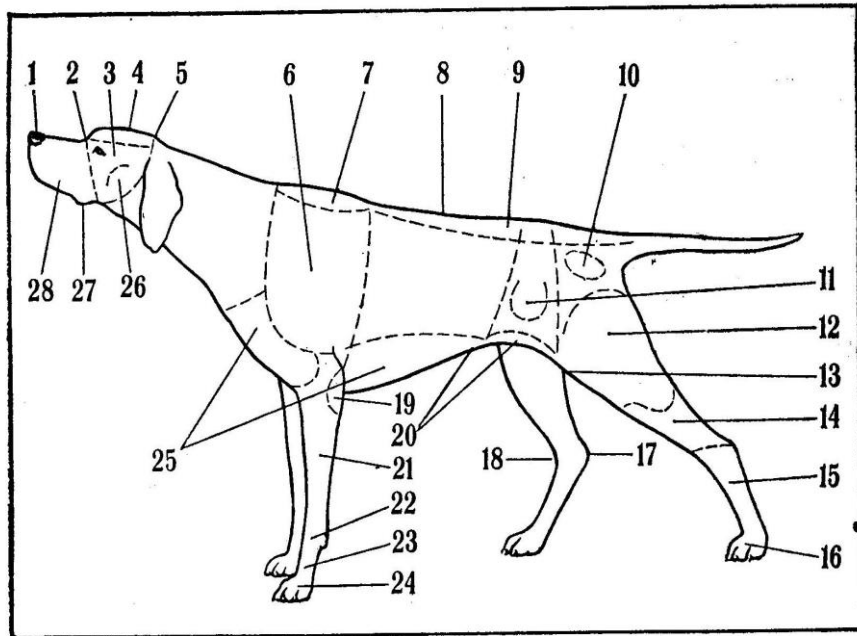

Рис. 5. Статі кроля

1– хвіст, 2–круп, 3–спина, 4– бік, 5–плече, 6– загривок, 7–вухо, 8– шия, 9– голова, 11– підгрудок, 12– кігті, 13– груди, 14– передня кінцівка, 15– живіт, 16– задня кінцівка, 17– стегно, 18– голінно-стопний суглоб

2. Статі собаки:

1 — мочка носа; 2 — перехід від лоба до морди; 3 — голова; 4 — лоб; 5 — потиличний виступ; 6 — плече; 7 — холка; 8 — спина; 9 — попереk; 10 — круп; 11 — пах; 12 — стегно; 13 — коліно; 14 — гомілка; 15 — плесно; 16 — задні лапи; 17 — п'ятка; 18 — скакальний суглоб; 19 — лікоть; 20 — живіт; 21 — передпліччя; 22 — зап'ясток; 23 — п'ясток; 24 — передні лапи; 25 — груди; 26 — вилиця; 27 — брилі; 28 — морда

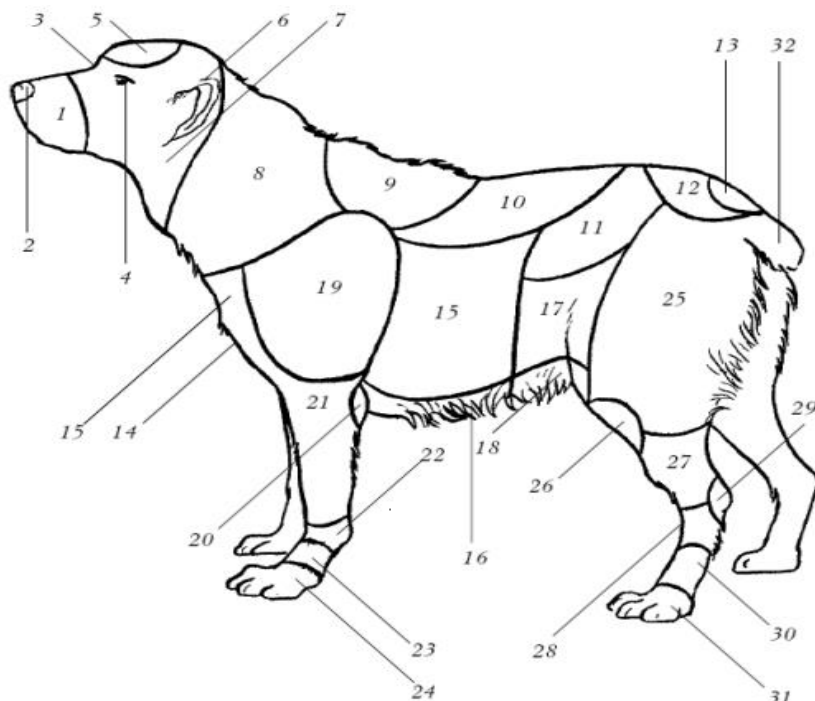

Рис. 7. Статі (частини тіла) середньоазійської вівчарки:

1 — морда; 2 — мочка носа; 3 — перехід від лоба до морди; 4 — око; 5 — лоб; 6 — вухо; 7 — вилиця; 8 — шия; 9 — холка; 10 — спина; 11 — попереk; 12 — круп; 13 — сідничний горб; 14 — передня частина грудей; 15 — бокова частина грудей; 16 — нижня частина грудей; 17 — пах; 18 — живіт; 19 — плече; 20 — лікоть; 21 — предплеччя; 22 — зап'ясть; 23 — п'ясть; 24 — передня лапа; 25 — бедро; 26 — коліно; 27 — гомілка; 28 — скакальний суглоб; 29 — п'ятка; 30 — плесна; 31 — задня лапа; 32 — хвіст

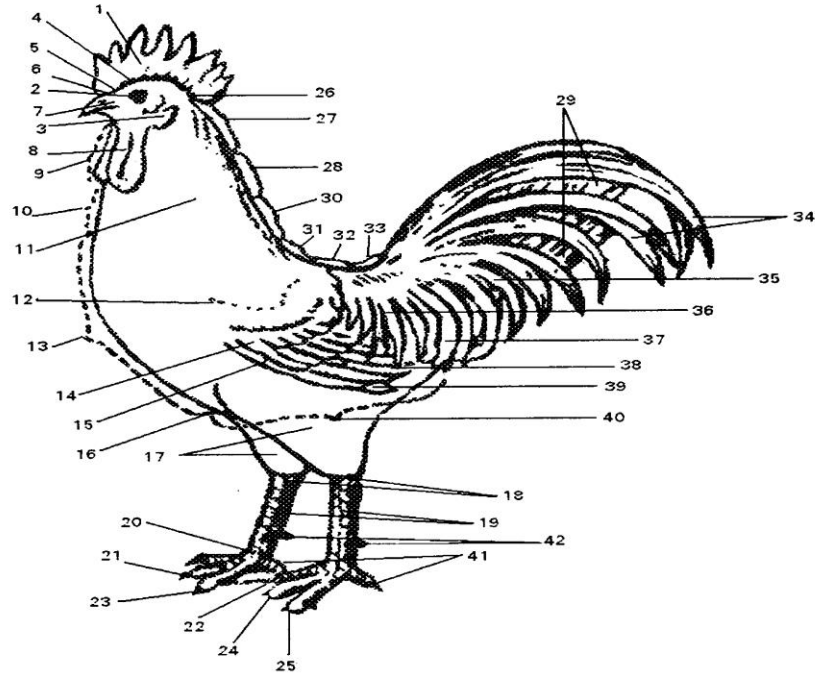

Рис. 8. Статі півня

1— гребінь, 2 — лице і очі, 3 — вушні мочки, 4 — тім'я, 5 — лоб, 6 і 7 — дзьоб, 8 — сережки, 9 і 10 — горло і шия, 11 — грива, 12 — малі покривні пір'їни, 13 — груди, 14 і 15 — пір'я крила, 16 і 17 — гомілка, 18 — п'ята, 19 — плесно, 20 — зовнішній палець, 21 — середній палець, 22 і 23 — внутрішній палець, 25 — зовнішній палець, 26 — потилиця, 27 — верхня частина шиї, 28 — середня частина шиї, 29 — рульові пір'їни, 30 — нижня частина шиї, 31 — верхня частина спини, 32 — середня частина спини, 33 — попереk, 34 — великі косиці хвоста, 35 — малі косиці і покривні пір'їни хвоста, 36 — поперекові пір'їни, 37 — малі покривні пір'їни хвоста, 38 — махові пір'їни другого порядку, 39 — махові пір'їни першого порядку, 40 — хлуп, 41 — задній палець, 42 — шпора.

10

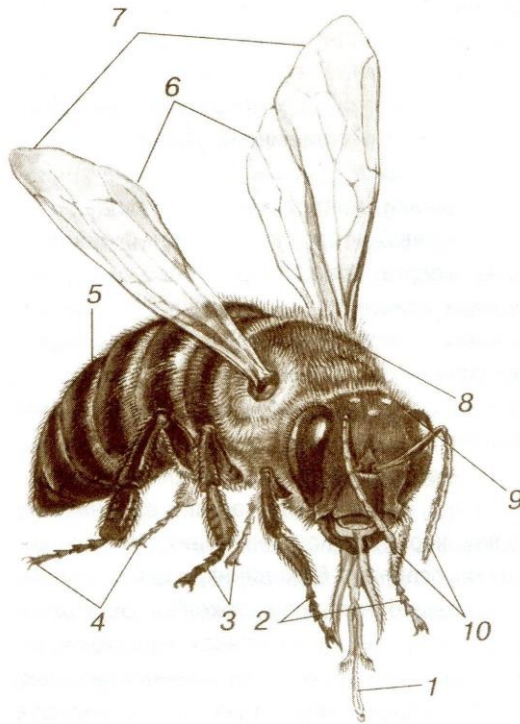

Бджолина
матка

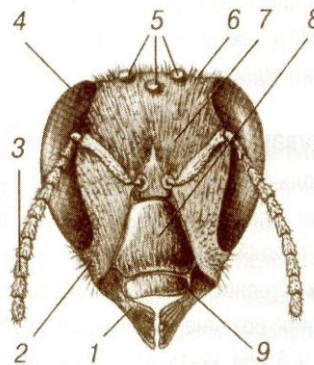
Робоча
бджола

Трутень

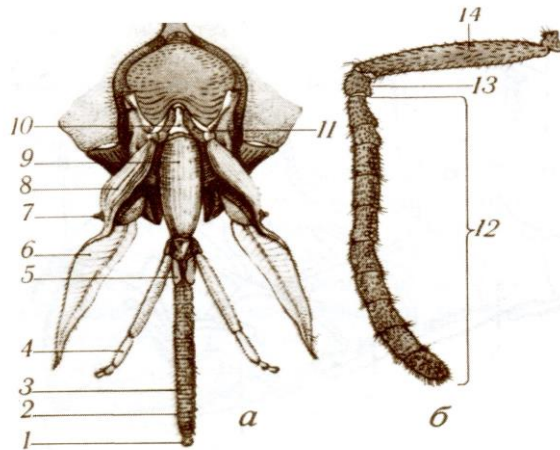
Рис.9. Особини бджолої сім'ї

Мал. 13 а. Зовнішній вигляд бджоли:
 1 – хоботок; 2 – передні ніжки; 3 – середні
 ніжки; 4 – задні ніжки; 5 – черевце; 6 – задні
 крила; 7 – передні крила; 8 – грудний відділ;
 9 – голова; 10 – вусик.

Мал. 13 б. Будова голови бджоли:
 1 – верхні щелепи; 2 – щоки; 3 – вусик;
 4 – складні очі; 5 – прості очі;
 6 – тім'я; 7 – лоб; 8 – кліпеус;
 9 – верхня губа.

Мал. 14. Будова хоботка (а) і вусика (б) робочої бджоли:
 1 – ложечка; 2 – язичок; 3 – слинний канал язичка; 4 – нижньогубні щупики; 5 – приязичники; 6 – зовнішня лопасть нижньої щелепи; 7 – максиллярні щупики; 8 – стволик; 9 – підборіддя; 10 – підпідборіддя; 11 – гнүздечка; 12 – джгутик (складається з 10 членків); 13 – педицелярний членник; 14 – скапус.

Методи оцінки екстер'єру

Мета: навчитись використовувати на практиці методи оцінки екстер'єру сільськогосподарських тварин.

Основними методами оцінки екстер'єру є: окомірний (візуальний), вимірювання тіла, фотографування.

Окомірна оцінка – основний метод, який передбачає оцінку окремих частин тіла тварини – статей і тварини в цілому. Для окомірної оцінки екстер'єру тварин необхідне знання топографії і назви окремих статей.

Окомірну оцінку тварин починають з голови, поступово переходять від передньої до задньої частини тулуба і закінчують кінцівками. При цьому особливу увагу звертають на розвиток скелета, мускулатури, підшкірної і сполучної тканин. Оцінюючи окремі статі, враховують їх розміри, довжину, ширину, висоту, глибину, обхват. Форму статей іноді порівнюють з геометричними фігурами (прямокутний тулуб, молочний трикутник тощо), з напрямом лінії (спина пряма, провисла, горбата), з предметами (дахоподібність крупа, шабlistість задніх кінцівок), характерними особливостями інших тварин (слоновість кінцівок, мопсовидність), з буквами (х-подібна постава кінцівок).

Після огляду статей оцінюють пропорційність будови тіла, міцність конституції, вираженість типу породи. Окомірна оцінка дає можливість визначити особливості будови тіла тварин, краще розвинуті статі, недоліки і вади екстер'єру.

Недоліком окомірної оцінки є її суб'єктивність. Для більш точної оцінки

необхідно добре знати породні особливості та модельний тип тварин, статеві та вікові відмінності тварин, а також враховувати їх фізіологічний стан.

Недоліки і вади екстер'єру сільськогосподарських тварин.

Недорозвиненість або негармонійний розвиток тієї чи іншої статі вважається екстер'єрним недоліком, а якщо він більше виражений і значно впливає на зниження рівня продуктивності та здоров'я тварин – то вадою. Основними недоліками і вадами екстер'єру для всіх видів тварин є непропорційність розвитку будови тіла, недостатньо виражений тип породи, слабо розвинена мускулатура, груба голова, вузька грудна клітка, перехват за лопатками, вузька, гостра або роздвоєна холка, промислова чи горбата спина. При оцінці екстер'єру важливу увагу звертають на задню частину тулуба, де розміщені найбільш об'ємні мускули. Крім того, будова крижів зв'язана з відтворною функцією маток. Основними вадами крижів є дахоподібність (низько опущені та тазостегнові зчленування), шилозадність (сідничні горби знаходяться на близькій відстані), звислозадність (сідничні горби розміщені значно нижче маклаків), корінь хвоста високий або запалий.

На недостатню міцність конституції вказують такі вади кінцівок: зближеність у зап'ястних суглобах (х-подібність), розмет у боки передніх кінцівок, пряма, відвисла постава задніх кінцівок (слоновість), спрямованість вперед задніх кінцівок зумовлена кутом зап'ястних суглобів 140° і менше (шаблестість).

При оцінці екстер'єру тварин найбільше уваги звертають на статі, що зв'язані з їх продуктивністю. Для корів молочного та молочно-м'ясного напрямку – це форма і будова вим'я. Недоліками і вадами вважається вим'я дуже мале, мішкоподібне, відвисле і не рівномірно розвиненими частками (козяче), м'ясисте, слабо залозисте, погано виражені молочні вени, слабо прикріплене до черевної стінки, підтримуюча зв'язка не досить виражена. Дійки короткі або довгі, товсті або тонкі, пляшкоподібні, грушоподібні, зближені збоку або ззаду.

Для м'ясної худоби – недостатня обумускуленість тіла в цілому, недостатньо виповнені м'язами крижі та окіст.

Для свиней – кратерні соски, менше 12 (6/6) сосків, мопсоподібність, криворилість неправильний прикус, короткий тулуб.

Вади кінцівок коня:

Передня кінцівка. *Бурсит ліктя* – (*шипове жовно*) від удару шипом підкови при рухах на швидкій рисі та при лежанні на твердій підлозі.

Козинець – виступ зап'ястя вперед, буває набутий і спадковий.

Набутий козинець є наслідком великого функціонального навантаження на передні кінцівки, яке призводить до розслаблення зв'язок зап'ястя, вкорочення кроку, нестійкості та дрижання кінцівки, особливо на початку його розвитку, зниження роботоздатності. Такий козинець частіше буває у верхових коней.

Спадковий козинець супроводжується вкороченням сухожилків-згиначів, він однаково виражений на обох кінцівках, при цьому не

змінюється топографія путових кісток, мускулатура кінцівок після нормальної роботи не тремтить, кінь при рухах не спотикається, він не заважає високій роботоздатності коня.

Запале зап'ястя – ніби вдавлене назад.

Бурсит – запалення слизової оболонки суглобової сумки, яке виникає під дією різних ударів, особливо у спортивних коней.

Розрощення кісток суглобів – передують травми, несвоєчасне розчищення та ревматичне запалення копит тощо.

Вади п'ястя: *Перехват під зап'ястям*.

Брокдаун – потовщення сухожилків-згиначів кінцівки чи міжкісткового м'яза внаслідок їх надриву та запалення при перенапруженні або ударі.

Букишина – запалення і потовщення надкісниці та сухожилків м'язів розгиначів кінцівки, яке супроводжується припухлістю спереду п'ясті. Спочатку припухлість болюча, а після лікування вона стухає і назавжди залишається у вигляді потовщення.

Накісні – кісткове розрощення, що виникає внаслідок запалення надкісниці в місцях травм, переважно на зовнішньому боці плесна і п'ястка. У деяких коней на внутрішньому боці п'ясті зустрічаються рудиментарні симетричні накісні.

Вади постави передніх кінцівок:

Розкид – коли кінцівка від зап'ястя або путового суглоба повернута зачепом копита назовні. У таких коней під час руху скорочується крок і спостерігаються засічки пута і п'ясті, тому що кінцівка виноситься не прямо, а з описом півкола в середину.

Клишоногість вивернутість кінцівок зачепом копит у середину, що також супроводжується скороченням довжини кроку, оскільки кінцівка виноситься з описом півкола назовні.

Вузька постава кінцівок свідчить про поганий розвиток грудей і є недоліком.

Задні кінцівки:

Бурсит коліна – наслідок травм.

Вади скакального суглоба:

Курба – потовщення на задній поверхні скакального суглоба біля основи п'яткової кістки. Виникає внаслідок гіпертрофії шкіри чи фастії, гострого запалення сухожилків-згиначів і зв'язок, нахилу п'ятки вперед, утворення накіснів, розрощення зовнішньої головки грифельної кістки і т.д. Виявляють курбу оглядом збоку та прощупуванням. Схильність до курби – спадкова. Виникає при перевантаженні коней особливо в молодому віці.

Шпат – кісткове розрощення на внутрішній та передній поверхнях скакального суглоба з подальшим випотіванням синовії та порушенням функції суглоба. Виникає переважно у старих коней при травмах суглоба, перенапруженнях зв'язок. Розпізнають шпат по зміні форми суглоба та хронічному кульганні. Пробу на шпат роблять так: коня осаджують на п'ять-шість кроків або кілька разів підряд круто повертають у бік хворої чи

перевірюваної кінцівки, потім ведуть прямо. Шпат проявляється кульганням та характерним підсмикуванням кінцівки (півнячий хід). Схильність до шпату спадкова. На перших стадіях розвитку роботоздатність не знижує. Кістковий шпат призводить до нерухомості (анкілозу) суглоба і не піддається лікуванню.

Наливи (синовіти) – м'які не болючі пухлини на внутрішньому та зовнішньому боках суглоба. В капсулі суглоба скупчується серозна рідина, що знижує ефективність дії суглоба. Розрізняють наскрізні (сквозняки) та однобічні наливи. Їх прояву сприяють обмежені рухи коня та сирість конституції.

Бурсит п'ятки (пінгак) – розрощення підшкірної клітковини в межах п'яточного горба. Це м'яка пухлина (спочатку болюча), яка проявляється запаленням слизової оболонки сумки внаслідок травм та лежання коней на твердій підлозі.

Жабки – поодинокі або кільцеві розрощення на путово-вінцевому та вінцево-копитному суглобах. Частіше вони розвиваються на передніх кінцівках старих коней, внаслідок неправильної постави їх, травм, порушення годівлі тощо.

Вади копита: плоскокопитність, сторчуватість, випуклість підшви, тріщини, низькоп'ятність, кільчатість.

Недоліки постави задніх кінцівок:

Шаблюватість – коли кут скакального суглоба буде меншим 140° , а плесно своїм нижнім кінцем випинається вперед; для гірських порід та робочих коней це не є вадюю; пряма кінцівка – коли кут суглоба більший 160° , характеризується поганою пружністю.

X-подібна постава задніх кінцівок – зближеність скакальних суглобів п'ятковими виступами, що супроводжується розкидом.

O-подібна постава, коли суглоби п'ятковими виступами розходяться на зовні, а нижні частини кінцівок зближені з ознаками клишоногості.

Вимірювання тварин

Оцінка екстер'єру за допомогою взяття промірів спеціальними інструментами: мірної палиці (палиця Лідтина), циркуля, стрічки.

Мірна палиця (металева або дерев'яна) складається з двох частин: циліндра і чотиригранного висувного стержня з головкою, який розміщується у циліндрі. Загальна довжина палиці становить 195 см у т.ч. циліндричної частини 100 см, висувного стержня 95 см. На висувному стержні у внутрішніх пазах закріплюються дві рейки завширшки 1 см. Верхня рейка прикріплена до головки стержня і може фіксуватися в перпендикулярному до палиці положенні, а нижня виймається і закріплюється за допомогою гвинта на муфті, яка пересувається по зовнішній поверхні циліндра. На циліндрі і трьох сторонах висувного стержня нанесено поділки (см). Для вимірювання висоти і довжини тварин використовують обидві частини палиці. На верхньому кінці циліндра вмонтоване кільце з позначками: висота, довжина і ширина. На одній стороні висувного стержня, яка використовується для

вимірювання висоти тварини, відлік поділок іде знизу догори. Якщо висота тварини менша 100 см, її вимірюють не висуваючи стержня. Якщо тварина велика використовують висувний стержень і відлік поділок ведеться зверху до низу (118, 119 і т.п.). Проміри висоти визначають на межі між внутрішньою і зовнішньою частинами палиці.

Для взяття промірів довжини тулуба муфту з перпендикулярно закріпленою рейкою рухають на нижній кінець зовнішньої частини палиці (циліндра), верхню рейку на стержні ставлять перпендикулярно і висувають з циліндра на потрібну відстань. Проміри довжини рахують також на межі внутрішньої і зовнішньої частини палиці.

При взятті промірів ширини і глибини (величина яких менша 100) нижню рейку закріплюють перпендикулярно гвинтом на верхньому кінці циліндра, внутрішній стержень висувають на стільки, щоб обидві рейки доторкнулися до потрібних точок на тілі тварини. Цифра на рухливому внутрішньому стержні на його межі із зовнішнім циліндром, покаже величину проміру.

Мірний циркуль – має дві з'єднані за допомогою дуги з поділками напівкруглі ніжки, які закінчуються кульками. Відлік ведуть із зовнішнього боку дуги.

Мірна стрічка – довжина 3 – 5 м.

За допомогою палиці беруть проміри: висота в холці, спині, попереку, крижах, сідничих горбах; глибини грудей; косої довжини тулуба; ширини грудей за лопатками, ширини заду в маклаках і тазокульшових суглобах; за допомогою циркуля – косої довжини заду, ширини в попереку, в маклаках, тазокульшових суглобах, у сідничих горбах, довжини голови, чола, ширини чола. За допомогою стрічки – обхвату грудей за лопатками, обхвату п'ястка косої і прямої довжини тулуба.

Проміри тіла тварин мають бути точними. Для цього необхідно знати точки їх взяття, тварину ставити на рівну поверхню, добре відлагоджувати інструменти. Перевага цього методу полягає в отриманні об'єктивних показників, які можна використовувати для статистичного опрацювання. Але проміри не дають повного уявлення про конституцію та індивідуальні особливості тварин. Вони вказують лише на найкоротшу відстань між двома точками, що характеризує розмір статі. Розвиток статі виражається не тільки розміром і абрисом (контуром). Наприклад, ширина в маклаках не дає уявлення про розвиток м'язів тварини та їх характер. Обхват п'ястка може бути однаковим у двох тварин, але при цьому у однієї тварини кістка плоска, що свідчить про щільність конституції, а у другої – кругла, що вказує на пухкість конституції. У великої рогатої худоби беруть такі основні проміри:

1. *Довжина голови* – від середини потиличного гребня до носового дзеркала (циркулем);
2. *Довжина чола* – від середини потиличного гребня до лінії, що з'єднує внутрішні кути очей (циркулем);
3. *Ширина чола (найбільша)* – найбільш віддалених точках очних орбіт

(циркулем);

4. *Висота в холці* – відстань до найвищої точки холки від землі;

5. *Висота у спині* – від заднього краю остистого відростка останнього спинного хребця до землі (палицею);

6. *Висота в попереку* – від точки, що лежить на лінії дотичній до крайніх передніх виступів маклаків, до землі (палицею);

7. *Висота в крижах* – від найвищої точки крижової кістки до землі (палицею);

8. *Висота в сідничних горбах* – від крайнього заднього виступу сідничного горба до землі (палицею);

9. *Глибина грудей* – від холки до грудної кістки по вертикалі, дотичній до заднього кута лопатки (палицею);

10. *Коса довжина тулуба* – від крайньої передньої точки виступу плечелопаткового суглоба до крайнього заднього виступу сідничного горба (палицею, стрічкою);

11. *Бокова довжина заду* – від крайнього заднього виступу сідничного горба до переднього виступу маклака (циркулем);

12. *Ширина грудей за лопаткам* – у самому широкому місці по вертикалі, дотичній до заднього кута лопатки (її хряща) (палицею);

13. *Ширина попереку* – у поперечних бокових відростках четвертого поперекового хребця (промір беруть на відстані ширини долоні від переднього виступу маклака) (циркулем);

14. *Ширина заду в маклаках* – у зовнішніх кутах підвздошних кісток (маклаках) (циркулем або палицею);

15. *Ширина заду в тазокульшових зчленуваннях* – у крайніх точках бокових зовнішніх виступів зчленувань (циркулем або палицею);

16. *Ширина заду в сідничних горбах* – у крайніх точках їх бокових зовнішніх виступів (циркулем);

17. *Обхват грудей за лопатками* – у площині, дотичній до заднього кута лопатки (її хряща) (стрічкою);

18. *Обхват п'ястка* – у нижньому кінці верхньої третини п'ястка (бажано міряти обидві ноги) (стрічкою);

19. *Напівобхват заду (промір Григорі)* – по горизонталі від бокового виступу лівого колінного суглоба (чашечки) назад під хвіст і до тої самої точки правого суглоба (стрічкою);

20. *Товщина шкіри* – вимірюють штангенциркулем на лікті і середині сьомого ребра.

Екстер'єрний профіль – це графічне зображення ступеня відмінності за промірами або індексами даної тварини чи групи тварин від стандарту за який приймаються дані інших порід, середні дані стада, окремих груп тварин (лінії, родини) або інша тварина. Перевагою цього методу є наочність.

При побудові екстер'єрного (графічного) профілю необхідно: мати проміри або індекси будови тіла тварин визначити відхилення промірів (у відсотках) або індексів будови тіла тварин від стандарту і на основі

одержаних результатів побудувати графік. Вираження відхилень промірів не в абсолютній величині, а у відсотках від стандарту зумовлено різною значимістю одиниці виміру (1 см) у різних промірах (наприклад, значення 1 см в обхваті п'ястка і у висоті в холці неоднакові).

Ідентифікація – ототожнювання тварин (нумерація та присвоєння кличок). Інформація вноситься до документів племінного та зоотехнічного обліку.

Способи мічення тварин. Прикріплення бирок з ідентифікаційним номером на кожне вухо тварини, татуювання, вищипи, випалювання на рогах, таврування холодом, металеві сережки, нашійники з номерами. Для мічення птиці використовують ніжні металеві або пластмасові кільця та криломітки.

Ідентифікаційний номер на бирці складається з 12 символів. Позиції 1 – 2 означають літерний код країни, де тварини ідентифіковано, 3 – 4 – цифровий код області, 5 – 8 – чотири перші цифри номера тварини, 9 – 12 – чотири останні цифри номера тварини (робочий номер). На лицьовому боці бирки вказується штрих-код, який містить ідентифікаційний номер тварини, код породи, код статі, дату народження тварини та коди порід батька і матері. Ідентифікаційний номер не повинен повторюватись у стаді протягом її життя, в межах країни впродовж 40 – 50 років. Ідентифікувати тварину необхідно не пізніше 7 днів від її народження.

Мічення татуюванням використовують для світло забарвлених тварин. Татуювання проводять спеціальними щипцями, на внутрішній поверхні яких можна встановити необхідний номер, складений із цифр голчастого типу. Цим номером можна пронумерувати до 9999.

4.3 Матеріально-технічне забезпечення

Мірні палки, мірні циркулі, мірні стрічки, вушні бирки

4.4. Навчально-методичне забезпечення

Практикум з розведення сільськогосподарських тварин. К. 2007р.

Методичні вказівки для проведення навчальної практики з дисципліни «Основи розведення тварин» К. 2016 р. С.67.

Методичні рекомендації з визначення віку коней по зубах

Методичні вказівки «Інбридинг і методи його визначення»

Методичні вказівки «Індивідуальний розвиток сільськогосподарських тварин»

Документація зоотехнічного і племінного обліку, що ведеться в господарствах

5. Форми і методи контролю

Студенти проводять вимірювання тіла тварин, описують екстер'єр і конституцію тварин, визначають вік, масть, живу масу тварин, будують

екстер'єрні профілі. Складають залік

6. Вимоги до звіту

Звіт про практику повинен включати:

Зміст (розділи)

- 1.Характеристика господарства;
- 2.Характеристика стада і методи племінної роботи.
- 3.Зоотехнічний облік. Методи ідентифікації тварин (мічення тварин та присвоєння кличок).
- 4.Визначити живу масу тварин за допомогою промірів тіла.
- 5.Визначити вік тварин: корів-за роговими кільцями або по зубах, коней – по зубах.
- 6.Дати оцінку екстер'єру тварин:
 - окомірну,
 - за промірами,
 - за індексами будови тіла,
- 7.Побудувати екстер'єрні профілі за промірами і індексами.
- 8.. Вказати господарства, яким належать представлені на сільськогосподарській виставці тварини. Характеристика порід тварин і птиці, обладнання тваринницьких та птахівничих господарств
- 9.Характеристика КП «Київський іподром» (місце розташування, організація і обладнання іподрому, призначення іподромів).
- 10.Характеристика порід коней, яких випробовують на іподромі.
- 11.Характеристика порід коней, які утримуються на стайні навчально-наукової лабораторії кафедри конярства та кіннозаводства НУБіП України.
- 12.Описати масті, можливі вади та недоліки екстер'єру коней.
- 13.Оцінити екстер'єр коней.
- 14.Дати характеристику кінської упряжі, спорядженню

Висновки.

Пропозиції.

Титульна сторінка. Приклад оформлення:
Національний університет біоресурсів і природокористування України
Кафедра генетики, розведення та біотехнології тварин

Звіт про практику
з дисципліни „ Основи розведення тварин ”

Виконав
студент 2 курсу 4 групи
факультету ветеринарної
медицини
Астахов Микола Сергійович

Київ – 202_

7. Підведення підсумків практики

Після закінчення навчальної практики студенти складають залік

**1. Опис навчальної практики
ВЕТЕРИНАРНА ФАРМАКОЛОГІЯ**

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Магістр	
Спеціальність	211 – «Ветеринарна медицина»	
Освітня програма	Ветеринарна медицина	
Характеристика навчальної практики		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	30	
Кількість кредитів ECTS	1,0	
Навчальна практика	30	
Кількість змістових модулів	-	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	Залік	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	Повний термін навчання	Скорочений термін навчання
Рік підготовки (курс)	3 курс	3
Семестр	6	6
Лекційні заняття		
Лабораторні заняття		
Самостійна робота		
Індивідуальні завдання		
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання		

Вступ

Навчальна практика з дисципліни «Ветеринарна фармакологія» передбачає закріплення теоретичних знань та практичних навичок щодо викладеного за затвердженою програмою дисципліни матеріалу з вивчення лікарських засобів для ветеринарної медицини, що є необхідним фахівцю ветеринарної медицини для практичної діяльності згідно кваліфікаційної характеристики.

Програма навчальної практики містить мету, завдання та план, короткий інструктаж з правил роботи й техніки безпеки, методичні вказівки до виконання завдань, щоденник та додатковий матеріал, необхідний студентам для оформлення звіту з навчальної практики.

Мета і завдання практики

Викладений студентам теоретичний і практичний матеріал на лекціях та лабораторних заняттях за затвердженими робочим планом та робочою програмою з дисципліни охоплює відповідний об'єм знань, умінь та практичних навичок, що необхідні в діяльності лікаря ветеринарної медицини.

Студенти засвоюють правила ліцензування аптечної діяльності, вивчають правила зберігання ліків у аптеках, правила використання протимікробних лікарських засобів для ветеринарної медицини. Окрім того, вони повинні вивчити лікарські рослини та лікарські засоби рослинного походження, які використовуються у ветеринарній медицині.

Керівництво практикою

Керівництво практикою проводять викладачі кафедри фармакології, паразитології і тропічної ветеринарії (один викладач на одну академічну групу студентів). Викладачі постійно стежать за своєчасним виконанням поставлених завдань та за необхідності проводять консультації.

Організація проведення практики

Організація і проведення навчальної практики з дисципліни «Ветеринарна фармакологія» здійснюється згідно з наказом ректора університету Наказ на практику формується за поданням завідувача кафедри фармакології, паразитології і тропічної ветеринарії, узгоджується з деканом факультету ветеринарної медицини та навчальною частиною Національного університету біоресурсів і природокористування України.

Навчальна практика проводиться за допомогою електронних ресурсів, за необхідності з використанням онлайн-чату.

До навчальної практики допускаються студенти, які прослухали курс лекцій та виконали лабораторні роботи в повному обсязі, відповідно до навчальної програми з дисципліни «Ветеринарна фармакологія».

Студенти кожної групи під керівництвом викладача впродовж 5 робочих днів виконують завдання, що є частиною навчального плану підготовки фахівців спеціальності «Ветеринарна медицина».

Кожен студент заповнює щоденник з навчальної практики, який повинен містити відомості про виконання студентом усіх розділів програми практики та бути оформленим відповідно до вимог.

Щоденник та гербарій лікарських рослин, який захищається в останній день практики, є загальною формою звітності студента за навчальну практику.

Керівник навчальної практики враховує сумлінність у виконанні завдань, володіння основами гербаризації рослин, а також знання фармакологічної дії представлених у гербарії лікарських рослин і офіцинальні препарати із них, які використовуються на практиці.

Студенту, який частково або повністю не виконав програму практики з поважних причин, термін її виконання може бути перенесений на інший період відповідно до чинних в Університеті положень, якими регулюється організація навчального процесу.

Студенту, який не виконав програму практики повністю або частково без поважних причин, може бути надане право повторного проходження практичного навчання в інший час згідно рішення деканату.

Критерії оцінки навчальної практики

«Зараховано» – студент досконало, не менше ніж на 60% оволодів теоретичним та практичним матеріалом навчальної практики.

«Незараховано» – студент не виконав програми практики або рівень її виконання становить менше 60 %.

План навчальної практики

Тема 1. Ознайомлення із структурою та діяльністю фармацевтичного підприємства.

Матеріальне забезпечення: веб-сайти фармацевтичних компаній; нормативні документи, що регламентують діяльність фармацевтичного підприємства; каталоги ветеринарних препаратів.

Час – 6 год.

Контроль: письмовий звіт.

Тема 2. Ознайомлення з особливостями аптечної діяльності в Україні. Аналіз каталогів ветеринарних інтернет-аптек.

Матеріальне забезпечення: веб-сайти ветеринарних аптек; нормативні документи, що регламентують діяльність ветеринарної аптеки; інтернет-ресурси.

Час – 6 год.

Контроль: письмовий звіт.

Тема 3. Вивчення правил зберігання та транспортування ветеринарних препаратів, субстанцій, готових кормів, кормових добавок та інших засобів ветеринарної медицини.

Матеріальне забезпечення: нормативні документи.

Час – 6 год.

Контроль: співбесіда, письмовий звіт.

Тема 4. Вивчення вимог до обігу та застосування ветеринарних препаратів; правил використання протимікробних ветеринарних лікарських засобів у ветеринарній медицині.

Матеріальне забезпечення: нормативно-правові документи, інтернет-ресурси.

Час – 6 год.

Контроль: письмовий звіт, консультація.

Тема 5. Підготовка та захист електронного гербарію лікарських рослин та щоденника з навчальної практики.

Матеріальне забезпечення: каталоги, атлас лікарських та отруйних рослин; інтернет-ресурси.

Час – 6 год.

Контроль: звіт, співбесіда, захист гербарію та щоденника.

Матеріальне забезпечення: інтернет ресурси; нормативні документи, що регламентують діяльність фармацевтичного підприємства; нормативні документи, що регламентують зберігання та транспортування ветеринарних препаратів, субстанцій, готових кормів, кормових добавок та інших засобів ветеринарної медицини; каталоги ветеринарних препаратів; електронні адреси фармацевтичних підприємств та ветеринарних аптек.

Методичні рекомендації та список завдань:

1. Зробити аналіз інформації, представленої на сайті фармацевтичного

підприємства, звернувши увагу на загальну інформацію про підприємство та асортимент фармацевтичної продукції, яку він пропонує.

2. Зробити пошук та проаналізувати чинні нормативні документи, які регулюють діяльність фармацевтичного підприємства в

3. Зробити аналіз інформації, представленій на сайті ветеринарної аптеки, звернувши увагу на загальну інформацію про аптеку та асортимент фармацевтичної продукції, яка у ній представлена.

4. Зробити пошук в інтернеті та проаналізувати чинні нормативні документи, які регулюють діяльність ветеринарної аптеки в Україні.

5. Ознайомитись з нормативними документами:

- Правила транспортування та зберігання ветеринарних препаратів, субстанцій, готових кормів, кормових добавок та засобів ветеринарної медицини у ветеринарних аптеках, їх структурних підрозділах, на базах, складах тощо.;

- у тому числі Змін до даного документу.

6. Вимоги до впорядкування приміщень, призначених для зберігання ветеринарних товарів.

7. Загальні вимоги до організації зберігання ветеринарних товарів, у тому числі готових лікарських форм.

8. Особливості зберігання ветеринарних товарів, які вимагають захисту від світла. Які це препарати?

9. Особливості зберігання ветеринарних товарів, які вимагають захисту від дії вологи. Які це препарати?

10. Особливості зберігання ветеринарних товарів, які вимагають захисту від вивітрювання (випаровування). Які це препарати?

11. Особливості зберігання ветеринарних товарів, які вимагають захисту від дії підвищеної та пониженої температур. Які це препарати?

12. Особливості зберігання ветеринарних препаратів, субстанцій, які вимагають захисту від дії газів, що містяться в навколишньому середовищі. Які це препарати?

13. Особливості зберігання пахучих та барвних ветеринарних препаратів. Які це препарати?

14. Особливості зберігання лікарської рослинної сировини.

15. Особливості зберігання їдких речовин. Які це препарати?

16. Особливості зберігання ветеринарних товарів з урахуванням їх термінів придатності.

17. Особливості зберігання дезінфекційних, дератизаційних та інсектицидних засобів.

18. Особливості зберігання вогнебезпечних (легкозаймистих) та вибухонебезпечних речовин.

19. Провести аналіз Закону України про ветеринарну медицину, зокрема статей 54-70 Розділ X. Зробити короткий конспект, висновки до кожної статті, підготуватись до співбесіди.

20. Провести аналіз ПОРЯДКУ подання звіту спеціалістами ветеринарної медицини, які застосовують для лікування тварин

протимікробні ветеринарні лікарські засоби, про обсяги застосованих ними протимікробних ветеринарних лікарських засобів та ПОРЯДКУ використання протимікробних ветеринарних лікарських засобів у ветеринарній медицині.

21. Зробити гербарій, а за дистанційної форми навчання – електронний гербарій (Word, PowerPoint) з наступною орієнтовною структурою:

- титульна сторінка/слайд з інформацією хто виконав роботу;
- фото лікарської рослини (20–30);
- назва рослини (українською та латинською мовами);
- родина, до якої належить рослина;
- фармакологічна дія (коротко, перелік видів дії); можна вказати за рахунок яких речовин, що містяться в рослині, вона проявляється;
- офіційні препарати, до складу яких входить ця рослина.

(Орієнтовний перелік рослин, що рекомендуються для виготовлення гербарію, інформація про фармакологічну дію та основні лікарські форми лікарської сировини, додаються).

ДОДАТОК 1

Фармакологічна дія, лікарські форми та сировина лікарських рослин

№ п/п	Назва рослини	Фармакологічна дія	Лікарська сировина/форма
1	2	3	4
1.	Деревій звичайний <i>Achillea millefolium</i>	Кровоспинна, спазмолітична, вітрогінна, протизапальна	Herba, anthodium, flos Millefolii / infusum herbae Millefolii, extractum Millefolii fluidum
2.	Лепеха звичайна (татарське зілля) <i>Acorus calamus</i>	Вітрогінна, снодійна, заспокійлива, покращує апетит	Rhizoma, oleum Calami / rhizoma Calami pulvis, oleum Calami, succus Calami, infusum rhizomatis Calami
3.	Горицвіт весняний <i>Adonis vernalis</i>	Кардіотонічна, діуретична, заспокійлива	Herba Adonidis vernalis / infusum herbae vernalis, tinctura herbae vernalis
4.	Гіркокаштан звичайний <i>Aesculus hippocastanum</i>	Протипухлинна, протизапальна, кровоспинна, судинорозширювальна	Semen, flos, cortex, folia hippocastanum / intr. semenis Hippocastani, infusum, decoctum cortices Hippocastani, succus Hippocastani
5.	Парило звичайне <i>Agrimonia eupatoria</i>	В'язуча, жовчогінна, кровоспинна, покращує апетит	Herba Agrimoniae / infusum, decoctum herbae Agrimoniae
6.	Пирій повзучий <i>Agropyrum repens</i>	Протизапальна, сечогінна, очищувальна, дерматологічна; покращує обмін речовин	Rhizoma, herba Agropyri / infusum, decoctum rhizomatis, succus herbae Agropyri
7.	Приворотень звичайний <i>Alchemilla vulgaris</i>	В'язуча, сечогінна; покращує апетит і травлення	Herba Alchemillae / infusum, decoctum herbae Alchemillae
8.	Часник городній <i>Allium sativum</i>	Антисептична, протиглисна, покращує травлення, гіпотонічна	Bulbus sativum / decoctum, tinctura, succus Allii sativi
9.	Алое деревовидне <i>Aloe arborescens</i>	Протизапальна, бактерицидна, жовчогінна, проносна; покращує травлення і апетит	Succus Aloe / Aloe pulveris, succus, sirupus, linimentum
10.	Алтея лікарська <i>Althaea officinalis</i>	Протикашлева, дерматологічна, послаблювальна, пом'якшувальна, захисна	Radix, folium Althaeae / radix Althaeae pulveris, decoctum infusum radice Althaeae
11.	Амі зубна <i>Ami visnaga</i>	Спазмолітична, заспокійлива	Fructus Ammi visnaga / tinctura, extractum Ammi visnaga, Khellinum
12.	Кріп запашний <i>Anethum graveolens</i>	Вітрогінна, стимулююча виділення молока, травлення, заспокійлива, сечогінна, проносна	Fructus, herba Anethi / infusum, decoctum fructis Anethi, fructus Anethi pulveris
13.	Аніс звичайний <i>Anisum vulgare</i>	Вітрогінна, відхаркувальна, спазмолітична, сечогінна, протизапальна	Fructus Anisi / infusum, tinctura fr. Anisi, oleum Anisi

14.	Ромашка римська <i>Anthemis nobilis</i>	Антиневралгічна, вітрогінна, спазмолітична, протиспастична, покращує травлення	<i>Anthodium (flos) Anthemidis</i> (<i>Chamomillae romanae</i>) / <i>infusum</i> <i>Anthemidis</i>
15.	Заяча конюшина багатолиста <i>Anthyllis polyphylla</i>	Очищувальна, дерматологічна, сечогінна, покращує обмін речовин	<i>Flos, herba Anthyllidis</i> / <i>infusum,</i> <i>decoctum fl., infusum herb.</i> <i>Anthyllidis</i>
16.	Дягель лікарський <i>Archangelica</i> <i>officinalis</i>	Потогінна, вітрогінна, сечогінна, спазмолітична, покращує травлення	<i>Radix Archangelice/ infusum,</i> <i>decoctum radice Archangelicae,</i> <i>tinctura Archangelicae</i>
17.	Лопух справжній <i>Arctium lappa</i>	Потогінна, жовчогінна, сечогінна, дезінфікуюча, секретоміметична	<i>Radix, folia, fructus Arctii lappae</i> / <i>infusum rad. Bardanae</i>
18.	Мучниця звичайна <i>Arctostaphylos uva-</i> <i>ursi</i> <i>Arbutus uva-ursi</i>	Дезінфекційна, протизапальна, в'яжуча, сечогінна, сприяє виведенню солей	<i>Folium Uvae ursi</i> / <i>Decoctum,</i> <i>infusum fol. Uvae ursi, folium</i> <i>Uvae ursi pulv.</i>
19.	Арніка гірська <i>Arnica Montana</i>	Протиспастична, протизапальна, бактеріостатична, заспокійлива, відволікаюча, жовчогінна, кровоспинна, судиннозміцнююча	<i>Anthodium Arnicae</i> / <i>infusum</i> <i>anth. Arnicae, tinctura anth.</i> <i>Arnicae</i>
20.	Полин гіркий <i>Artemisia absinthium</i>	Протизапальна, антисептична, глистогінна, гіркота ароматична, жовчогінна, сечогінна, тонізуюча, стимулює травлення	<i>Herba, folia Absinthii</i> / <i>infusum</i> <i>herbae Absinthii, tinctura</i> <i>Absinthii, extractum Absinthii</i> <i>spissum</i>
21.	Полин звичайний, чорнобиль <i>Artemisia vulgaris</i>	Протиспастична, антиневралгічна, сечогінна, жовчогінна, глистогінна, покращує апетит, травлення	<i>Herba, radix</i> / <i>infusum, decoctum</i> <i>Artemisiae</i>
22.	Маренка запашна <i>Asperula odorata</i>	Спазмолітична, заспокійлива, судиннозміцнювальна	<i>Herba Asperulae</i> / <i>decoctum,</i> <i>infusum herbae Asperulae</i>
23.	Беладонна звичайна <i>Atropa belladonna</i>	Болезаспокійлива, проти спазматична, парасимпатолітична, розширює зіницю ока	<i>Folium, radix Belladonnae</i> / <i>folium Belladonnae pulv., tinctura</i> <i>Belladonnae, extractum</i> <i>Belladonnae siccum, fluidum</i>
24.	Барбарис звичайний <i>Berberis vulgaris</i>	Антибіотична, протизапальна, тонізуюча, сечогінна, жовчогінна, заспокійлива, покращує апетит і травлення	<i>Cortex, radix, fructus, folium</i> <i>Berberidis</i> / <i>Infusum cort., rad.,</i> <i>fruct., fol. Berberidis, tinctura</i> <i>Berberidis</i>
25.	Береза бородавчаста <i>Betula verrucosa</i>	Протизапальна, глистогінна, проти спастична, сечогінна, потогінна, пом'якшувальна, жовчогінна, індуктор інтерферону	<i>Folium, gemmae Betulae</i> / <i>infusum, succus fol. Betulae</i>
26.	Огірочник лікарський <i>Borago officinalis</i>	Протизапальна, потогінна, сечогінна, захисна, пом'якшувальна	<i>Herba, flores Braginidis</i> / <i>infusum</i> <i>herb. Braginidis</i>
27.	Гірчиця чорна <i>Brassica nigra</i>	Протизапальна, антисептична, подразнювальна, відволікаюча	<i>Semen Sinapis nigrae</i> / <i>tinctura</i> <i>sem. Sinapis, spiritus Sinapis</i>

28.	Переступень білий Bryonia alba	Знеболююча, глистогінна, відхаркувальна, проносна, сечогінна, кровоспинна	Radix Bryoniae / infusum, tincture, succus rad. Bryoniae, rad. Bryoniae pulv.
29.	Нагідки лікарські Calendula officinalis	Протизапальна, ранозагоювальна, кардіотонічна, бактерицидна, заспокійлива, стимулююча, спазмолітична, гіпотензивна	Flores Calendulae / infusum fl. Calendulae, tincture fl. Calendulae
30.	Верес звичайний Calluna vulgaris	Протизапальна, в'язуча, потогінна, сечогінна, заспокійлива, уродезінфікуюча, покращує апетит і равлення	Flores, herba Callunae / infusum fl. Callunae, infusum, decoctum herb. Callunae
31.	Грицики звичайні Capsella bursa pastoris	Кровоспинна, гіпотензивна, антибіотична	Herba Bursae pastoris / infusum, succumb herb. Bursae pastoris
32.	Перець стручковий однорічний Capsicum annum	Подразнююча, сечогінна, покращує апетит і травлення	Fructus Capsici / fruct. Capsici pulv., tinctura Capsici
33.	Кмин звичайний Carum carvi	Знеболювальна, вірогідна, бактерицидна, відхаркувальна, жовчогінна, покращує травлення, проносна, спазмолітична, покращує смак і запах ліків.	Fructus Carvi / infusum fruct., ol. Carvi, fr. Carvi pulv.
34.	Іпекакуана звичайна Seraelis ipecacuanha	Протидизентерійна, бактерицидна, блювотна, відхаркувальна	Radix Ipecacuanhae / rad. Ipecacuanhae pulv., decoctum, tinctura Ipecacuanhae, extractum Radix Ipecacuanhae siccum
35.	Мох ісландський Certaria islandica	Покращує травлення, обволікаюча, захисна	Lichen islandicus / decoctum Lichenis islandici
36.	Чистотіл звичайний Chelidonium majus	Протизапальна, знеболююча, бактеріостатична, сечогінна, жовчогінна, проносна, заспокійлива, спазмолітична	Herba, radix Chelidonii / infusum, decoctum, succus herb. Chelidonii, tinctura Chelidonii
37.	Цикорій дикий Cichorium intybus	Жовчогінна, сечогінна, тиреостатична, заспокійлива, покращує травлення	Radix, herba Cichorii / infusum, decoctum rad. Cichorii, decoctum herb. Cichorii
38.	Хінне дерево Cinchona succirubra	Жарознижувальна, протипаразитарна кардіоседативна, покращує травлення, тонізуюча, посилює скорочення матки	Cortex Chinchoe / tinctura Chinchoe, extractum Chinchoe fluidum
39.	Камфорне дерево Cinnamomum camphora	Аналептична, тонізуюча, антисептична, зменшує невралгічний біль, подразнювальна	Oleum Camphorae / oleum Camphoratum, spiritus Camphoratus
40.	Апельсин гіркий Citrus aurantium var amara	Антибіотична, спазмолітична, тонізуюча, покращує травлення	Pericarpium, fructus Aurantii / extractum Aurantii fluidum, sir. Aurantii
41.	Ріжки житні	Судинозміцнююча,	Secale cornutum / infusum,

	Claviceps purpurea	симпатолітична, кровоспинна, гіпотенивна, заспокійлива, посилює скорочення матки	Secalis cornuti, extractum Secalis cornuti fluidum
42.	Кнік бенедиктинський Cnicus benedictus	Антибіотична, тонізуюча, покращує травлення і обмін речовин	Herba Cnici benedicti / decoctum, infusum Cnici benedicti
43.	Кола загострена Cola acuminata	Аналептична, стимулююча, судинозміцнювальна	Embryo Colae / extractum Colae fluidum, siccum
44.	Пізньоцвіт осінній Colchicum autumnale	Протизапальна, знеболювальна	Semen, bulbus, flores Colchici / tinctura semen Colchici, unguentum Colchiti
45.	Конвалія звичайна Convallaria majalis	Кардіотонічна, сечогінна, снодійна, заспокійлива, жовчогінна	Herba, flores, folia Convallariae / tinctura Convallariae, infusum herbae Convallariae
46.	Коріандр посівний Coriandrum sativum	Знеболювальна, бактерицидна, жовчогінна, відхаркувальна, спазмолітична, покращує травлення, смак, запах	Fructus Coriandri / decoctum, infusum fruct. Coriandri, tinctura Coriandri
47.	Глід колючий Crataegus oxyacantha	Протиспастична, спазмолітична, сечогінна, судинозміцнювальна, регулює серцевудільність	Fructus Crataegi / infusum fruct. Crataegi, tinctura Crataegi
48.	Гарбуз звичайний Cucurbita pepo	Глистогінна, сечогінна	Semen Cucurbitae repens / Semen Cucurbitae repens
49.	Дурман звичайний Datura stramonium	Антиспастична, знеболювальна, парасимпатолітична	Folium, semen Stramonii / tinctura fl. Stramonii, decoctum Stramonii
50.	Морква дика Daucus carota	Глистогінна, антидіабетична, протизапальна, спазмолітична, сечогінна, покращує травлення	Radix. Fructus Dauci / infusum fruct. Dauci, succus radice Dauci
51.	Наперстянка шершиста Digitalis lanata	Кардіотонічна	Folium Digitalis lanatae / tinctura Digitalis lanatae
52.	Наперстянка пурпурова Digitalis purpurea	Кардіотонічна, сечогінна	Folium Digitalis purpureae / tinctura Digitalis purpureae, infusum fol. Digitalis purpureae, fol. Digitalis pulv.
53.	Ефедра двоколоса Ephedra distachia	Спазмолітична, стимулююча, знеболювальна, потогінна	Folium Ephedrae / decoctum, infusum herb. Ephedrae
54.	Хвощ польовий Equisetum arvense	Протизапальна, сечогінна, кровоспинна	Herba Equiseti / decoctum, succus herbae Equiseti, extractum Equiseti fluidum
55.	Золототисячник малий Erythraea centaureum Centaureum minus	Знеболююча, протизапальна, жовчогінна, кровоспинна, тонізуюча, покращує апетит і травлення	Herba Centaurii / decoctum, infusum herbae Centaurii
56.	Евкалипт кулястий Eucalyptus globulus	Дезінфекуюча, відхаркувальна, секретолітична, спазмолітична, протизапальна	Olium, oleum Eucalypti / oleum, tinctura Eucalypti, decoctum fol. Eucalypti

57.	Очанка стиснута <i>Euphrasia stricta</i>	Протизапальна, в'яжуча	<i>Herba Euphrasiae / decoctum, infusum herbae Euphrasiae</i>
58.	Гадючник в'язолистий <i>Filipendula ulmaria</i>	Антиревматична, протизапальна, потогінна, сечогінна	<i>Flos, herba, radix Ulmariae / infusum fl. Ulmariae, infusum herbae Ulmariae, decoctum radice Ulmariae</i>
59.	Фенхель звичайний <i>Foeniculum vulgare</i>	Відхаркувальна, вітрогінна, тонізуюча, спазмолітична, сечогінна	<i>Fructus Foeniculi / infusum fruct. Foeniculi, fruct. Foeniculi pulv., oleum Foeniculi</i>
60.	Суниця лісова <i>Fragaria vesca</i>	Жовчогінна, сечогінна, в'яжуча	<i>Fructus Fragariae / decoctum, infusum succus fruct. Fragariae</i>
61.	Ясен звичайний <i>Fraxinus excelsior</i>	Сечогінна, потогінна, жовчогінна, кровоспинна, глистогінна	<i>Cortex, folia Fraxini / decoctum corticis Fraxini, infusum, succus fol. Fraxini</i>
62.	Рутка лікарська <i>Fumaria officinalis</i>	Жовчогінна, сечогінна, спазмолітична, вітрогінна, потогінна	<i>Herba Fumariae / infusum, succus herbae Fumariae</i>
63.	Козлятник лікарський <i>Galega officinalis</i>	Антидіабетина, сечогінна, потогінна	<i>Herba Galegae / infusum herbae Galegae</i>
64.	Жабрій звичайний <i>Galeopsis ochroleuca</i>	Відхаркувальна, в'яжуча	<i>Herba Galeopsidis / infusum herbae</i>
65.	Дрік красильний <i>Genista tinctoria</i>	Сечогінна, послаблювальна, блювотна, потогінна, судинозвужувальна, жовчогінна, кровоспинна	<i>Herba Genistae / decoctum, infusum herbae Genistae</i>
66.	Тирлич жовтий <i>Gentiana lutea</i>	Гіркота, збуджує апетит, зміцнювальна, протизапальна	<i>Radix Gentianae / decoctum, infusum radice Gentianae, tinctura Gentianae, radix Gentianae pulv.</i>
67.	Розхідник плющовидний <i>Glechoma hederacea</i>	Очищувальна, зміцнювальна знеболююча, кровоспинна, протизапальна, антисептична, відхаркувальна, потогінна, покрощує апетит	<i>Herba Glechomae / infusum, decoctum, succus herbae Glechomae</i>
68.	Солодка гола <i>Glycyrrhiza glabra</i>	Відхаркувальна, спазмолітична, протизапальна, сечогінна	<i>Radix Glycyrrhizae / elixir Glycyrrhizae, infusum radice Glycyrrhizae</i>
69.	Соняшник однорічний <i>Helianthus annuus</i>	Жарознижувальна, жовчогінна, покрощує апетит спазмолітична,	<i>Flores, folia, oleum Helianthi annui / infusum flor. Helianthi annui, tinctura, oleum Helianthi annui</i>
70.	Цмин пісковий <i>Helichrysum arenarium</i>	Жовчогінна, спазмолітична, сечогінна, протизапальна, покрощує апетит і травлення	<i>Inflorescentia, flos / decoctum infl. Helichrysi, infusum fl. Helichrysi, extractum fl. Helichrysi arenarii siccum</i>
71.	Остудник голий <i>Herniaria glabra</i>	Спазмолітична, бактеріостатична, солевивідна, в'яжуча	<i>Herba Herniariae / infusum, succus Herniariae</i>
72.	Хміль звичайний <i>Humulus lupulus</i>	Седативна, антисептична, сечогінна, знеболювальна, протизапальна, покрощує	<i>Strobilus lupuli / infusum Strobilorum lupuli, tinctura Strobilus lupuli</i>

		апетит, знижує статевий потяг	
73.	Блекота чорна <i>Hyoscyamus niger</i>	Парасимпатолітична, протиспастична, знеболювальна, седативна	Folium <i>Hyoscyami</i> / infusum fol. <i>Hyoscyami</i> , extractum <i>Hyoscyami siccum</i> , tinctura <i>Hyoscyami</i>
74.	Звіробій звичайний <i>Hypericum perforatum</i>	Спазмолітична, сечогінна, седативна, в'яжуча, ранозагоювальна, бактеріостатична, протизапальна	Herba <i>Hyperici</i> , flores <i>Hyperici</i> / infusum, decoctum herbae <i>Hyperici</i>
75.	Гісоп лікарський <i>Hyssopus officinalis</i>	Відхаркувальна, спазмолітична, глістогінна, знижує потовиділення, покращує апетит, антисептична	Herba <i>Hyssopi</i> / infusum herbae <i>Hyssopi</i> , tinctura <i>Hyssopi</i>
76.	Оман високий <i>Inula helenium</i>	Вітрогінна, покращує апетит, відхаркувальна, глістогінна, бактеріостатична, протигрибкова	Radix <i>Inulae</i> / infusum rad. <i>Inulae</i> , decoctum rad. <i>Inulae</i> , tinctura <i>Inulae</i>
77.	Півники бліді <i>Iris pallida</i>	Відхаркувальна, обволікаюча, знеболювальна, протизапальна	Rhizoma <i>Iridis</i> / infusum rhizomatis <i>Iridis</i> , rhizome <i>Iridis</i> pulv.
78.	Горіх волоський <i>Juglans regia</i>	В'яжуча, протизапальна, ранозагоювальна, глістогінна	Folium, pericarpium / infusum <i>Juglandis</i> , decoctum fol. <i>Juglandis</i>
79.	Ялівець звичайний <i>Juniperus communis</i>	Сечогінна, жовчогінна, протизапальна, покращує апетит, знеболювальна, відхаркувальна	Fructus <i>Juniperi</i> / decoctum, infusum fr. <i>Juniperi</i> , tinctura <i>Juniperi</i>
80.	Глуха кропива біла <i>Lamium album</i>	Обволікаюча, в'яжуча, кровоспинна, відхаркувальна, сечогінна	Flores, herba <i>Lamii albi</i> / infusum fl. <i>Lamii albi</i> , succus herb. <i>Lamii</i> <i>albi</i>
81.	Лаванда колоскова <i>Lavanda angustifolia</i>	Антиспастична, заспокійлива, помірно подразнювальна, дезінфікуюча	Flores, herba <i>Lavandulae</i> / infusum fl. <i>Lavandulae</i> , oleum <i>Lavandulae</i>
82.	Собача кропива звичайна <i>Leonurus cardiaca</i>	Стимулює серцеву діяльність, знижує тиск, заспокійлива, спазмолітична	Herba <i>Leonuri cardiaca</i> / infusum herbae <i>Leonuri</i> , tinctura <i>Leonuri</i> , extractum <i>Leonuri</i> fluidum
83.	Любисток лікарський <i>Levisticum officinale</i>	Сечогінна, вітрогінна, відхаркувальна, заспокійлива, знеболювальна	Radix, herba, fructus <i>Levistici</i> / infusum, decoctum fr. <i>Levistici</i>
84.	Льонок звичайний <i>Linaria vulgaris</i>	Послаблювальна, сечогінна, протизапальна, жовчогінна	Herba <i>Linariae</i> / decoctum, infusum <i>Linariae</i> , extractum <i>Linariae</i> fluidum
85.	Льон звичайний <i>Linum usitatissimum</i>	Захисна, пом'якшувальна, послаблювальна, протизапальна, сечогінна, дерматологіна	Semen, herba <i>Lini</i> / decoctum seminum <i>Lini</i> , oleum <i>Lini</i> , mucilaginis seminis <i>Lini</i>
86.	Майоран садовий <i>Majorana hortensis</i>	Вітрогінна, покращує травлення, антисептична, сечогінна, жовчогінна	Herba <i>Majoranae</i> / infusum herbae <i>Majoranae</i>

87.	Мальва лісова Malva silvestris	Захисна, болетамувальна, відхаркувальна, заспокійлива, обволікаюча пом'якшувальна,	Flos, radix, folium Malvae / infusum, decoctum fl. Malvae, infusum fol., rad. Malvae
88.	Шандра звичайна Marrubium vulgare	Жовчогінна, спазмолітична, відхаркувальна, антиаритмічна	Herba Marrubii vulgaris / infusum herbae Marrubii
89.	Ромашка лікарська Matricaria chamomilla	Протизапальна, протиспастична, вітрогінна, знеболювальна	Anthodium Chamomillae / decoctum, infusum Anthod.Chamomillae, tinctura Chamomillae
90.	Буркун лікарський Melilotus officinalis	Ангіотонічна, протикоагуляційна, ранозагоювальна, заспокійлива, знеболювальна	Herba Meliloti / infusum herbae Meliloti
91.	Меліса лікарська Melissa officinalis	Заспокійлива, покращує травлення, протиспастична, цитостатична, протизапальна	Folium Melissaе / infusum folium Melissaе
92.	Мята перцева Mentha piperita	Покращує травлення, вітрогінна, жовчогінна, антисептична, протиспастична, знеболювальна	Folium, herba Menthae piperitae / infusum, decoctum, succus fol. Menthae piperitae
93.	Бобівник трилистий Menyanthes trifoliata	Дезінфікуюча, протизапальна, покращує травлення	Folium Menyanthidis / infusum fol. Menyanthidis, folium Menyanthidis pulv.
94.	Латаття біле Nymphaea alba	Стимулює серцеву діяльність, заспокійлива	Flos, rhizoma Nymphaeae / infusum fl. Nymphaeae, rhiz. Nymphaeae pulv.
95.	Васильки справжні Ocimum basilicum	Покращує травлення, вітрогінна, знеболювальна, протиспастична	Herba Ocimi basilica / infusum herbae Basilici, succus herbae Basilici
96.	Вовчуг колючий Ononis spinosa	Сечогінна, жовчогінна, кровоспинна, дезінфікуюча, покращує травлення	Radix, folium, flos Ononidis / decoctum rad. Ononidis, infusum fol. Ononidis
97.	Мак дикий Papaver rhoas	Протикашлева, захисна, заспокійлива, знеболювальна, кровоспинна, відхаркувальна	Lfiores Rhoeados / decoctum, infusum fl. Rhoeados, fl. Rhoeados pulv.
98.	Квасоля звичайна Phaseolus vulgaris	Сечогінна, антидіабетична	Pericarpium Phaseoli / infusum, decoctum pericarp. Phaseoliae
99.	Бедринець ломикаменевий Pimpinella saxifraga	Відхаркувальна, спазмолітична, секреторна, сечогінна, протизапальна	Radix, herba Pimpinellae saxifragae / infusum, decoctum radicis Pimpinellae, succus herbae Pimpinellae
100.	Сосна лісова Pinus silvestris	Відхаркувальна сечогінна, потогінна (бруньки), відхаркувальна, протиспастична, антисептична (олія), подразнювальна, антисептична (скипидар), антистатична (дъоготь)	Gemmae, oleum Pini, oleum Terebinthinae, pix liquida Pini
101.	Подорожник ланцетовидний	Покращує травлення, відхаркувальна,	Folium, semen Plantaginis / decoctum, infusum, succus fol.

	<i>Plantago lanceolata</i>	ранозагоювальна, бактеріостатична, секретолітична, знебоювальна, кровоспинна, протизапальна	Plantaginis
102.	Спориш звичайний <i>Polygonum aviculare</i>	Сечогінна, в'язуча, протизапальна, покращує обмін речовин	Herba Polygoni avicularis, decoctum, infusum herbae Polygoni
103.	Гірчак зміїний <i>Polygonum bistorta</i>	В'язуча, заспокійлива, протизапальна, кровоспинна	Rhizoma Bistortae / decoctum Rhizomae Bistortae, Rhizoma Bistortae pulv.
104.	Гірчак перцевий <i>Polygonum hydropiper</i>	Кровоспинна, сечогінна, протипронсна, знеболювальна, заспокійлива	Herba Polygonii hydropiperis / infusum, decoctum herbae Polygonii hydropiperis, tinctura Polygonii hydropiperis, extractum Polygonii hydropiperis fluidum
105.	Тополя чорна <i>Populus nigra</i>	Сечогінна, потогінна, антисептична, протизапальна кровоспинна,	Gemmae Populi / decoctum, infusum, tinctura Gemmae Populi
106.	Перстач гусячий <i>Potentilla nigra</i>	Спазмолітична, жовчогінна, в'язуча, сечогінна, знеболювальна, покращує травлення	Herba, rhizome, fructus Anserinae / decoctum, infusum herbae Anserinae, infusum fruct. Anserinae, decoctum rhiz. Anserinae
107.	Перстач пряmostoячий <i>Potentilla anserina</i>	Протипронсна, в'язуча кровоспинна, протизапальна бактеріостатична	Rhizoma Tormentillae / decoctum rhiz. Tormentillae, rhizoma Tormentillae
108.	Первоцвіт весняний <i>Primula officinalis</i>	Відхаркувальна, спазмолічна, сечогінна, послаблювальна	Radix, flores, folia / decoctum, infusum radices
109.	Терен звичайний <i>Prunus spinosa</i>	Сечогінна, послаблювальна, протипронсна, протизапальна, потогінна	Flos, fructus, radix, cortex Pruni spinosa / infusum, decoctum fl. Pruni spinosa, decoctum fr., cort. Pruni spinosa
110.	Медунка лікарська <i>Pulmonaria officinalis</i>	Відхаркувальна, сечогінна, в'язуча, протизапальна	Herba, folium Pulmonariae / decoctum herbae Pulmonariae
111.	Дуб звичайний <i>Quercus robur</i>	В'язуча, протизапальна	Cortex Quercus / infusum, decoctum corticis Quercus
112.	Редька посівна чорна <i>Raphanus sativus var niger</i>	Жовчогінна, дезінфікуюча, сечогінна, відхаркувальна	Radix, semen Raphani / Succus Raphani nigri receas
113.	Жостір проносний <i>Rhamnus catharticus</i>	Пронсна, жовчогінна	Fructus, cortex Rhamni catharticae / decoctum fr. Rhamni catharticae
114.	Крушина ламка <i>Rhamnus frangula</i>	Пронсна, жовчогінна	Cortex, fructus Frangulae / decoctum cort., fr., Frangulae, fructus Frangulae pulv., extractum Frangulae fluidum
115.	Ревінь тангутський <i>Rheum palmatum</i>	У малих дозах – проти пронсна, покращує травлення, у великих – пронсна, жовчогінна	Radix Rhei / decoctum radices Rhei, extractum Rhei siccum, tincture Rhei amara
116.	Рицина звичайна	Пронсна	Oleum Ricini / oleum Ricini

	<i>Ricinus communis</i>		
117.	Шипшина собача <i>Rosa canina</i>	Протицинготна, сечогінна, жовчогінна, тонізуюча	Fructus Rosae / infusum fr. Rosae
118.	Розмарин справжній <i>Rosmarinus officinalis</i>	Спазмолітична, стимулювальна, тонізуюча	Folium Rosmarini / infusum, decoctum fol. Rosmarini
119.	Малина звичайна <i>Rubus idaeus</i>	Протизапальна, потогінна, в'яжуча, кровоспинна	Fructus, folium, flores Rubi idaei / infusum fr., flor., fruct. Rubi idaei
120.	Рута садова <i>Ruta graveolens</i>	Спазмолітична, заспокійлива, підвищує тонус матки	Folium Rutae / infusum fol. Rutae
121.	Верба біла <i>Salix alba</i>	Жарознижувальна, протизапальна, заспокійлива, в'яжуча, кровоспинна, знеболювальна, потогінна	Cortex Salicis / infusum, decoctum cort. Salicis, cort. Salicis pulv.
122.	Шавлія лікарська <i>Salvia officinalis</i>	Антисептична, протизапальна, проти діабетична, покращує травлення, зменшує потовиділення	Folium Salviae / infusum fol Salviae, tinctura Salviae
123.	Мильнянка лікарська <i>Saponaria officinalis</i>	Секретолітична, відхаркувальна потогінна, жовчогінна, сечогінна, кровоочисна	Rhizoma, herba Saponariae / decoctum, infusum Rhizomae Saponariae, tinctura Saponariae
124.	Саротамнус віників <i>Sarothamnus scoparius</i>	Впливає на серцеву діяльність, підвищує тонус матки, сечогінна	Herba Scoparii / infusum herbae Scoparii
125.	Чабер садовий <i>Satureja hortensis</i>	Покращує травлення, вітрогінна, в'яжуча, антисептична, проти проносна	Herba Saturejae hortensis / infusum, succus herbae Saturejae hortensis
126.	Золотушник звичайний <i>Satureja hortensis</i>	Сечогінна, в'яжуча, жовчогінна, протизапальна	Herba Solidago / infusum herbae Solidago
127.	Горобина звичайна <i>Sorbus hortensis</i>	Сечогінна, проти проносна, протицинготна, в'яжуча, жовчогінна, кровоспинна	Fructus, flores Sorbi aucupariae / decoctum fl., fr. Sorbi aucupariae, tinctura Sorbi aucupariae, succus fr. Sorbi aucupariae
128.	Живокіст лікарський <i>Symphytum officinale</i>	Ранозагоювальна, протизапальна, захисна	Radix Symphyti / decoctum, infusum, tinctura, succus rad. Symphyti
129.	Пижмо звичайне <i>Tanacetum vulgare</i>	Глистогінна, протипедикульозна	Flores Tanacetii / infusum fl. Tanacetii, tinctura Tanacetii, fl. Tanacetii pulv.
130.	Кільбаба лікарська <i>Taraxacum officinale</i>	Жовчогінна, сечогінна, покращує травлення, обмін речовин	Radix, flores, folia, herba Taraxaci / infusum rad., fl. Taraxaci, dec. rad. Taraxaci
131.	Чебрець плазкий <i>Thymus serpyllum</i>	Антисептична, відхаркувальна, покращує травлення, спазмолітична	Herba Serpylli / infusum herbae Serpylli
132.	Чебрець звичайний <i>Thymus vulgaris</i>	Антисептична, протикашлева, покращує травлення, глистогінна, відхаркувальна	Herba Thymi vulgaris / infusum herbae Thymi vulgaris
133.	Липа серце листа <i>Tilia cordata</i>	Потогінна, заспокійлива, жовчогінна, спазмолітична,	Flos Tiliae / infusum fl. Tiliae

		сечогінна, покращує травлення	
134.	Гуньба сінна Trigonella foenum-graecum	Заспокійлива, обволікаюча	Semen Foeni graeci / decoctum, infusum Foeni graeci
135.	Підбіл звичайний Tussilago farfara	Обволікаюча, в'яжуча, спазмолітична, відхаркувальна, протизапальна	Folium, flores Farfarae / decoctum, infusum, succus fol. Farfarae, infusum fl. Farfarae
136.	Кропива дводомна Urtica dioica	Сечогінна, впливає на обмін речовин, проти проносна, в'яжуча, кровоспинна	Folium, radix, semen Urticae dioicae / infusum, decoctum fol. Urticae dioicae, decoctum rad. Urticae dioicae, semen Urticae dioicae
137.	Чорниця звичайна Vaccinium myrtillus	В'яжуча, антисептична, анти діабетична, сечогінна, дезінфікуюча	Fructus, folium Vaccinii myrtilli / decoctum fr., fol. Vaccinii myrtilli, infusum fr. Vaccinii myrtilli, succus Vaccinii myrtilli
138.	Брусниця Vaccinium vitis-idaea	Дезінфікує сечовивідні шляхи, солевивідна, в'яжуча, жовчогінна, протицингова	Fructus, folium Vitis idaeae / infusum, decoctum fr. Vitis idaeae, succus Vitis idaeae
139.	Валеріана лікарська Valeriana officinalis	Заспокійлива, спазмолітична	Rhizoma cum radicibus Valerianae / tinctura Valerianae, decoctum, infusum rhizomatis cum radicibus Valerianae
140.	Калина звичайна Viburnum opulus	Спазмолітична, в'яжуча, кровоспинна	Cortex, fructus, flores Viburni opuli / decoctum cort. Viburni opuli, infusum fr., fl. Viburni opuli, succus Viburni opuli
141.	Фіалка триколірна Viola tricolor	Сечогінна, відхаркувальна, тонізуюча, протизапальна, антисептична, спазмолітична	Herba Violae tricoloris / infusum Violae tricoloris, succus Violae tricoloris
142.	Кукурудза звичайна Zea mays	Сечогінна, спазмолітична, жовчогінна, кровоспинна, впливає на обмін речовин	Stigmata Maidis / decoctum Stigmatum Maidis, extractum Stigmatum Maidis fluidum

Орієнтовний перелік рослин, що рекомендуються для виготовлення гербарію

1. Аїр тростиновий (лепеха звичайна, татарське зілля); айр болотный
2. Алтея лікарська (проскурняк, гордовля); алтей лекарственный
3. Анемона лісова; ветреница лесная
4. Аніс звичайний; анис обыкновенный
5. Арніка гірська (ангельське зілля, баранка); арника горная
6. Астрагал солодколистий; астрагал сладколистый
7. Багно звичайне; багульник болотный
8. Барбарис звичайний (квасниця, кислянка); барбарис обыкновенный
9. Барвінок малий (могильник, хрещатий барвінок); барвинок малый
10. Беладонна звичайна (красавка, сонник); красавка обыкновенная
11. Береза бородавчаста (береза повисла); берёза бородавчатая
12. Березовий гриб (чага, рак берези); берёзовый гриб
13. Блекота чорна (зубовик, німиця); белена чёрная
14. Бобівник трилистий (трилистник, трифолін); вахта трёхлистная
15. Болиголов плямистий (свистуля); болиголов пятнистый
16. Бузина чорна; бузина чёрная
17. Буквиця лікарська; буквица лекарственная
18. Буркун білий; донник обыкновенный
19. Буркун лікарський (борконь, буркун жовтий); донник лекарственный
20. Буяхи (гонобобель, лохина); голубика
21. Валеріана лікарська; валериана лекарственная
22. Верба біла; ива белая
23. Верес звичайний; верес обыкновенный
24. Вероніка лікарська; вероника лекарственная
25. Вільха сіра; ольха серая
26. Вовчі ягоди звичайні (вовче лико); волчник обыкновенный
27. Волошка лучна; василёк луговой
28. Волошка синя; василёк синий
29. Гадючник звичайний (гадючник шестипелюстковий); лобазник шестипелюстный
30. Герань криваво-червона; герань кроваво-красная
31. Гіркокаштан звичайний (каштан кінський); каштан конский обыкновенный
32. Гірчак печечуйний (сорочі лапки); горец печечуйный
33. Гірчиця сарептська; горчица сарептская
34. Глечики жовті (латаття жовте); кубышка жёлтая
35. Глід; боярышник
36. Глуха кропива біла; яснотка белая
37. Горицвіт весняний (жовтоцвіт весняний, горногірка); горицвет весенний
38. Гравілат міський; гравилат городской
39. Грицики звичайні; пастушья сумка
40. Деревій звичайний (білоголовник); тысячелистник обыкновенный
41. Дріоптерис чоловічий (чоловіча папороть); щитовник мужской
42. Дурман звичайний; дурман обыкновенный
43. Дягель лікарський (дудник лікарський); дягиль лекарственный
44. Ехінацея пурпурова; ехинацея пурпурная
45. Живокіст лікарський; окопник лекарственный
46. Жовтець їдкий; лютик едкий
47. Жостір проносний (чорноягідник); жостер слабительный
48. Звіробій звичайний (кривавник); звербой продырявленный
49. Зіновать руська (рокитничок руський); раkitник русский
50. Золототисячник малий (центурія); золототысячник малый
51. Калюжниця болотна; калюжница болотная
52. Кмин звичайний; тмин обыкновенный
53. Конвалія звичайна; ландыш майский

54. Коноплі посівні; конопля посевная
55. Копитняк європейський; копытень європейський
56. Кріп запашний; укроп душистий
57. Кропива дводомна; крапива двудомная
58. Кропива жалка; крапива жгучая
59. Крушина ломка (крушина вільховидна); крушина ольховидная
60. Кульбаба лікарська; одуванчик лікарственный
61. Латаття біле; кувшинка біла
62. Липа серцелиста; липа сердцелистная
63. Лобода біла; марь біла
64. Лопух справжній; лопух большой
65. Любисток лікарський; любисток лікарственный
66. Лён звичайний; лён обыкновенный
67. Мак дикий; мак-самосейка
68. Мак снотворний; мак снотворный
69. Малина; малина обыкновенная
70. Материнка звичайна; душица обыкновенная
71. Мильнянка лікарська (мильний корінь, собаче мило); мильнянка лікарственная
72. Молочай кипарисовидний; молочай кипарисовидный
73. Мучниця звичайна; толокнянка обыкновенная
74. М'ята перцева (м'ята холодна); мята перечная
75. Нагідки лікарські (крокіс, календула); ноготки лекарственные
76. Наперстянка великоквіткова; наперстянка крупноцветковая
77. Обліпіха крушиновидна; облепіха крушиновая
78. Овес посівний; овес посевной
79. Ожина сиза; ежевика сизая
80. Оман високий (дивосил); девясил високий
81. Паслін солодко-гіркий (підтинник); паслён сладко-горький
82. Паслін чорний (слинник); паслён черней
83. Первоцвіт весняний (примула, баранчики); первоцвет весенний
84. Перестріч гайовий (іван-і-марія); марьянник дубравний
85. Перець стручковий; красный перец
86. Перстач білий (п'ятиперстник); лапчатка біла
87. Перстач гусячий (гусяча лапка); лапчатка гусиная
88. Петрушка городня; петрушка кудрявая
89. Пижмо звичайне; пижма обыкновенная
90. Підбіл звичайний (мати-й-мачуха); мать-и-мачеха
91. Плаун булавовидний (п'ядин булавовидний); плаун булавовидный
92. Подорожник великий (трикутник); подорожник большой
93. Полин гіркий; полинь горькая
94. Полин звичайний (чорнобіл); полинь обыкновенная
95. Ревінь тангутський; ревень тангутский
96. Рицина звичайна; клещевина обыкновенная
97. Родіола рожева (золотий корінь); родиола розова
98. Родовик лікарський (сухозлотиця, стягників); кровохлебка лікарственная
99. Рододендрон жовтий; рододендрон жёлтый
100. Ромашка лікарська (романець, рум'янка); ромашка лікарственная
101. Смородина чорна; смородина чёрная
102. Собача кропива звичайна (пустирник звичайний); пустырник сердечный
103. Сокирки польові (заячі вуха, рогаті волошки); живокость полевая
104. Спориш звичайний (моріжок, куряча трава); горец птичий
105. Суниці лісові; земляника лісна
106. Талабан польовий; ярутка полевая
107. Татарник звичайний (чортополох); татарник обыкновенный
108. Фенхель звичайний; фенхель обыкновенный
109. Фіалка триколірна (братки триколірні); фиалка трехцветная
110. Хвоц польовий; хвоц полевой.
111. Хміль звичайний; хмель обыкновенный
112. Холодок лікарський (спаржа); спаржа лікарственная
113. Хрін звичайний; хрен обыкновенный
114. Цикорій дикий (петрові батоги);

цикорий обыкновенный

115. Цмин пісковий; цмин песчаный

116. Чебрець звичайний; тим'янь
обыкновенный

117. Чемериця Лобелієва; чемерица
Лобеля

118. Череда трироздільна (причепа,
собачі реп'яхи); череда трехраздельная

119. Чистотіл звичайний (ластовине

зілля); чистотел большой

120. Чорниця звичайна; черника
обыкновенная

121. Шипшина травнева; шиповник
коричный

122. Щавель кінський; щавель конский.
Щавель кучерявий; щавель курчавый

123. Ялівець звичайний; можжевельник
обыкновенный

Список рекомендованої літератури

1. Духницький В.Б., Хмельницький Г.О. Ветеринарна фармакологія. – К. : Урожай, 1994; Харків: Парітет, 1995. – 480 с.
2. Вовк Д.М. Справочник по ветеринарной рецептуре и технологии изготовления лекарственных форм. – К. : Урожай, 1989. – 224 с.
3. Пламб Дональд К. Фармакологические препараты в ветеринарной медицине / Перев. с англ. Е.И. Осипова. – М. : Аквариум ЛТД, 2002. –856 с.
4. Державна фармакопея України. Перше видання. – Х. : РЕРІГ, 2002.
5. Ветеринарні препарати / О.І. Канюка, І.І. Харів, В.М. Гунчак,, Д.Ф. Гуфрій. – Львів, 2006. – 641 с.
6. Хмельницький Г.О., Строкань В.І. Ветеринарна фармакологія з рецептурою. – К. : Аграрна освіта, 2001. – 336 с.
7. Фармакологія: Підручник / І.С. Чекман, Н.О. Горчакова, В.А. Туманов та ін.; За ред. І.С. Чекмана. – К. : Вища школа, 2001. – 598 с.
8. Атлас лекарственных растений СССР, 1962. – 703 с.
9. Лікарські рослини : Енциклопедичний довідник / Відп. ред. А. М. Гродзінський. – К.: Голов. ред. УРЕ, 1990. – 544 с.
10. Лікарські рослини і фітотерапія (фітотерапевтична рецептура): навчальний посібник / Л.В. Бензель, Р.Є. Дармограй, П.В. Олійник, І.Л. Бензель. – К.: ВСВ «Медицина», 2010. – 400 с.
11. Вовк Д.М. Рослинні засоби у ветеринарній медицині [Текст] : підручник для викладачів вузів / Д. М. Вовк. - К. : Урожай, 1996. - 200 с.: іл. - ISBN 5-337-01706-3

Інтернет-ресурси

<http://www.vet.gov.ua>

<http://www.vet.in.ua>

<http://www.twirpx.com>

<http://www.vetwiki.com.ua>

<http://www.medved.kiev.ua>

<http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0786-01>

**1. Опис навчальної практики
ПАРАЗИТОЛОГІЯ ТА ІНВАЗІЙНІ ХВОРОБИ**

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Магістр	
Спеціальність	211 – «Ветеринарна медицина»	
Освітня програма	Ветеринарна медицина	
Характеристика навчальної практики		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	30	
Кількість кредитів ECTS	1,0	
Навчальна практика	30	
Кількість змістових модулів	-	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	Залік	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	Повний термін навчання	Скорочений термін навчання
Рік підготовки (курс)	4 курс	3
Семестр	8	6
Лекційні заняття		
Лабораторні заняття		
Самостійна робота		
Індивідуальні завдання		
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання		

1. Мета та завдання навчальної практики

Паразитологія – комплексна наука, яка вивчає зоопаразитів, спричинені ними захворювання і заходи боротьби з ними. Це одна з основних клінічних дисциплін, яка формує спеціаліста ветеринарної медицини. Основна роль навчальної практики – засвоїти будову і розвиток збудників інвазійних хвороб для успішної діагностики паразитарних хвороб тварин і лікувально-профілактичних заходів в господарствах різного спрямування. Основну увагу звернено на зоонози – хвороби спільні для людей і тварин. Для оцінювання здачі індивідуальних завдань навчальної практики використовується сертифікований електронний навчальний курс «Паразитологія та інвазійні хвороби» (<https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=2026>)

Мета навчальної практики полягає у набутті практичних знань з діагностики, лікування та профілактики інвазійних хвороб тварин, отримання практичних навичок в проведенні протипаразитарних заходів в тваринницьких господарствах та підготовка студента до самостійної практичної роботи.

Набуті знання з курсу паразитологія та інвазійні хвороби необхідні для практичної діяльності лікаря ветеринарної медицини.

Завдання:

Виходячи із кваліфікаційної характеристики ветеринарного лікаря, кожен студент має мати наступні знання про основні інвазійні хвороби тварин:

1. Збудники хвороби;
2. Економічні збитки;
3. Цикл розвитку збудників;
4. Епізоотологічні дані;
5. Патогенез;
6. Симптоми хвороби;
7. Патологоанатомічні зміни;
8. Діагностика;
9. Лікування;
10. Профілактичні заходи;
11. Оздоровчі заходи в господарствах різних напрямлень.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:

1. Збудників хвороби та проводити їх визначення за морфологічними ознаками;
2. Цикл розвитку збудників та його особливості за різних паразитозів;
4. Епізоотологічні дані;
5. Патогенез;
6. Симптоми хвороб паразитарної етіології;
7. Патологоанатомічні зміни;
8. Особливості діагностики паразитарних хвороб, сучасні методи їх діагностики;
9. Особливості лікування за паразитарних хвороб тварин;
10. Профілактичні заходи;
11. Оздоровчі заходи в господарствах різних напрямлень.

вміти:

- ✓ кваліфіковано ставити діагноз з використанням сучасних методів дослідження;
- ✓ лікувати тварин в разі виявлення у них хвороб паразитарної етіології;

- ✓ проводити ветеринарно-санітарну оцінку продуктів отриманих від тварин, які хворі на інвазійні хвороби;
- ✓ розробляти, організовувати та здійснювати заходи профілактики паразитарних хвороб тварин;
- ✓ проводити диференційну діагностику хвороб паразитарної етіології.

Набуття компетентностей:

загальні компетентності (ЗК):

ЗК 3. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК 4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 5. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях

ЗК 12. Прагнення до збереження навколишнього середовища

фахові (спеціальні) компетентності (ФК):

ФК 1. Аналізувати основні принципи гарантування безпечності харчового ланцюга, контролювати, оцінювати та управляти ризиками під час виробництва та обігу харчових продуктів, проводити відбір, консервування, пакування і пересилання проб для паразитологічних досліджень, проводити ветеринарний облік, оформляти звітну документацію.

ФК 2. Здатність володіти методиками роботи з національними і міжнародними нормативно-правовими актами, науковими працями, методичними розробками, рекомендаціями, інструкціями тощо.

ФК 4. Здатність використовувати знання про хвороби тварин паразитарної етіології для здійснення державного (внутрішнього) контролю на підконтрольних потужностях.

3. Програма та структура навчальної практики:

Дні практики. Індивідуальні завдання	Кількість годин
День 1. Правила відбору, упаковки та пересилки матеріалу для паразитологічних досліджень. Загальна схема та порядок паразитологічних досліджень. Методи посмертної діагностики паразитарних хвороб тварин.	6
День 2. Гельмінтоовоскопічні та гельмінтоскопічні методи досліджень. Методи кількісного та якісного визначення гельмінтів. Методи досліджень об'єктів навколишнього середовища та проміжних та додаткових хазяїв збудників інвазійних хвороб.	6
День 3. Гельмінтолавроскопічні методи досліджень. Спеціальні методи досліджень за гельмінтозів тварин. Особливості ветеринарно-санітарної експертизи за хвороб паразитарної етіології. Особливості профілактичних та лікувальних обробок тварин за гельмінтозів.	6
День 4. Особливості діагностики хвороб, спричинених членистоногими. Методи акарологічних досліджень. Диференціальна діагностика акарозів та ентомозів тварин. Особливості проведення лікувально-профілактичних обробок тварин за арахно-ентомозів.	6

День 5. Особливості діагностики хвороб, спричинених найпростішими. Методи досліджень за різних збудників хвороб спричинених найпростішими. Диференціальна діагностика протозоозів тварин. Особливості проведення лікувально-профілактичних обробок тварин за протозоозів.	6
Усього годин	30

4. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами.

1. В копії акта розтину детально описують ?
2. Як і коли проводять консервування патматеріалу?
3. Методи посмертних досліджень за хвороб спричинених паразитами?
4. Відбір проб для обстеження об'єктів зовнішнього середовища для гельмінтологічних досліджень з двох суміжних сторін ?
5. Відбір проб для обстеження об'єктів зовнішнього середовища для гельмінтологічних досліджень методом квартування ?
6. Відбір проб для обстеження об'єктів зовнішнього середовища методом конверту для гельмінтологічних досліджень?
7. Відбір проб у великих тварин?
8. Відбір проб для гельмінтологічних досліджень у дрібних тварин?
9. Лікування тварин при трематодозах ?
10. Лікування тварин при цестодозах ?
11. Лікування тварин при нематодозах ?
12. Лікування тварин при акантоцефальозах ?
13. Особливості діагностики трематодозів?
14. Особливості діагностики цестодозів?
15. Як проводять диференційну діагностику за ларвальних цестодозів?
16. Як проводять диференційну діагностику за імагінальних цестодозів?
17. Як проводять диференційну діагностику за нематодозів цестодозів?
18. Як проводять диференційну діагностику за акантоцефальозівцестодозів?
19. Куди пат матеріал для пересилки поміщають ?
20. При дослідженні бджіл що відбирають ?
21. У лабораторію як матеріал відправляють ?
22. Особливості досліджень паразитів в молоці ?
23. Коли проводять дослідження сечі?
24. Коли проводять дослідження крові та гельмінтозів ?
25. Як проводять діагностику за телязіозу у тварин?
26. Як проводять дослідження за онхоцеркозу?
27. Як проводять дослідження за сетаріозу?
28. Особливості ветеринарно-санітарної експертизи за цистицеркозу ВРХ?
29. Особливості ветеринарно-санітарної експертизи за цистицеркозу свиней?
30. Ветеринарно-санітарна експертиза за ехінококозу?
31. Особливості діагностики та ВСЕ за ововодних хвороб?
32. Особливості діагностики за протозоозів тварин?
33. Особливості діагностики бабезіозів?
34. Особливості діагностики саркоцистозів?

35. ВСЕ за саркоцистозу?
36. Метод Какуріної?
37. Особливості діагностики токсоплазмозу у проміжних хазяїв?
38. Особливості диференційної діагностики ентомозів тварин?
39. Особливості діагностики акарозів?
40. Особливості діагностики акариформних кліщів?
41. Особливості діагностики паразитиформних кліщів?
42. Превентивні заходи за ларвальних цестодозів?
43. Превентивні заходи за імагінальних цестодозів?
44. Найбільш поширені зоонози-трематодози та особливості профілактичних заходів за них?
45. Найбільш поширені зоонози-цестодози та особливості профілактичних заходів за них?
46. Найбільш поширені зоонози-нематодози та особливості профілактичних заходів за них?
47. Найбільш поширені зоонози-акантоцефальози та особливості профілактичних заходів за них?
48. Найбільш поширені зоонози серед протозоозів та особливості профілактичних заходів за них?
49. Особливості лікувальних заходів за гельмінтозів тварин залежно від виду тварин?
50. Особливості лікувальних заходів за гельмінтозів тварин залежно від класу гельмінтів?
51. Сучасні методи діагностики паразитарних хвороб?
52. Сучасні методи діагностики гельмінтозів?
53. Сучасні методи діагностики протозоозів?
54. Принцип проведення ПЛР?
55. Принцип проведення методів імунологічної діагностики?
56. Особливості проведення твердофазного методу ELISA?
57. Особливості обстеження ґрунту при проведенні паразитологічних досліджень?
58. Диференціація паразитичних та вільноіснуючих нематод, виявлених в пробах ґрунту?
59. Особливості дослідження молюсків?
60. Особливості дослідження риби на опісторхид?
61. Методи дослідження на трихінельоз?
62. Трихінелоскопія?
63. Перетравлення м'язів у штучному шлунковому соці при дослідженні на трихінельоз?
64. Особливості паразитологічних досліджень у птиці?
65. Диференційна діагностика акариформних кліщів?

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Факультет ветеринарної медицини

Напрямок підготовки (спеціальність)

Ветеринарна медицина

Форма навчання денна

Семестр 8 Курс 4

Кафедра фармакології, паразитології і тропічної ветеринарії

Дисципліна Паразитологія та інвазійні хвороби (Навчальна практика)

Викладачі: Прус М.П.

«Затверджую»

Завідувач кафедри

(Іщенко В.Д.)

« 6 » квітня 2022 р.

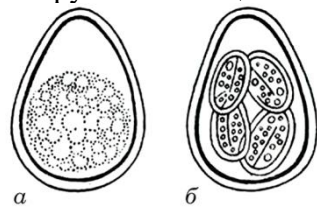
Пакет тестових завдань Залік (Навчальна практика)

1. Вкажіть назву комахи, представленої на рисунку

(у бланку відповідей впишіть правильну відповідь українською)

2. Вкажіть, де на рисунку не спорують ооциста

3. Вкажіть відповідність збудників місцю локалізації в організмі свиней

А. Епітеліальні клітини кишечника	1. Еймерії
В. М'язи	2. Саркоцисти
	3. Токсоплазми
	4. Криптоспоридії

4. Вкажіть назву акарозу, при якому свербіж відсутній або слабо виражений

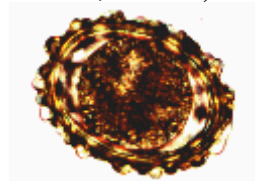
(у бланку відповідей впишіть назву хвороби)

5. Вкажіть назву хвороби свиней викликану комахой, що представлена на рисунку

(у бланку відповідей впишіть назву хвороби)

6. Вкажіть яйце якого гельмінта свиней представлено на рисунку (збільшення ок.х15, об.х20)

(у бланку відповідей впишіть назву збудника латиною)

7. Вкажіть відповідність збудників коней:

1. *Strongylus vulgaris*
2. *Strongylus edentatus*
3. *Strongylus equinus*

А б с

8. Вкажіть латинську назву гельмінта представлено на рисунку

(у бланку відповідей впишіть вірну відповідь)

9. Вкажіть назву хвороби телят збудник якої представлений на рисунку

(у бланку відповідей впишіть назву хвороби)

10. Які з перерахованих препаратів відносяться до групи макроциклічних лактонів?

1	Аверсект
2	Бронтел
3	Дектомакс
4	Роленол

11. Вкажіть збудника хвороби, що локалізуються в бронхах

1	Дирофілярій
2	Метастронгіл
3	Протостронгіл
4	Трихурісів

12. Як називається інвазійна личинка у макраканторинхів?

1	Церкоїд
2	Акантела
3	Адолескарій
4	Акантор

13. Вкажіть **основний** метод дослідження калу при підозрі на парамфістомози?

1	Фюллеборна
2	Послідовного промивання
3	Бермана-Орлова
4	Горшкова

14. Назвіть до якої групи препаратів належить альбендазол

(у бланку відповідей впишіть правильну відповідь)

15. Збудники яких хвороб мають додаткового хазяїна?

1	Ехіностомадид
2	Аскарід
3	Диктіокаул
4	Опісторхів

16. Вкажіть відповідність

А. біогельмінтози	1. Аскарроз
	2.
В. геогельмінтози	Метастронгільоз
	3. Олуланоз
	4.
	Макраканторинхоз

17. Зараження на який гельмінтоз відбувається при заковтуванні твариною вражених личинкою збудника личинок комах-копробіонтів?

(у бланку відповідей впишіть назву хвороби)

18. Як називається хвороба свиней, проміжним хазяям збудників якої є дощові черви

(у бланку відповідей впишіть назву хвороби)

19. Через який час після потрапляння в організм тварини трихіNELI стають статевозрілими?

1	1-2 тижні
2	2-3 тижні
3	1 місяць
4	2-5 днів

20. Вкажіть назву хвороби збудник якої представлений на рисунку

(у бланку відповідей впишіть назву хвороби)

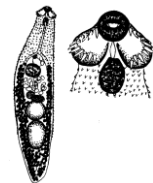
21. При гельмінтооскопічному дослідженні виявили яйце гельмінта свиней представлене на рисунку (збільшення ок.х15, об.х40). Встановіть діагноз.

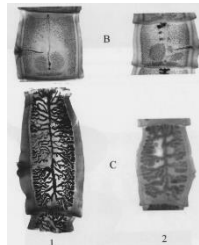
(у бланку відповідей впишіть назву хвороби)

22. Вкажіть назву гельмінта представленого на рисунку

- 1 – Fasciola hepatica
- 2 – Opistorchus tenuicollis
- 3 – Echinostoma revolutum
- 4 – Paramphistoma cervi

23. Вкажіть на рисунку гермафродитний членок свиного цип'яка

24. Вкажіть назву хвороби, яку ще називають «вузликовою хворобою»
(у бланку відповідей впишіть вірну відповідь одним словом)

25. Вкажіть загальну назву методів досліджень, при яких виявляють личинок гельмінтів?

(у бланку відповідей впишіть вірну відповідь одним словом)

26. Вкажіть відповідність методів в гельмінтології

1. Флотаційні методи дослідження	a. Послідовного промивання b. Горшкова c. Калантарян
2. Методи осадження	d. Щербовича e. Демідова f. Фюллеборна
3. Комбіновані	

методи	
--------	--

27. Де паразитують статевозрілі трихінели?

(у бланку відповідей впишіть правильну відповідь)

28. Вкажіть відповідність

А. біогельмінтози	1. Аскароз
	2. Метастронгілоз
Б. Геогельмінтози	3. Олуланоз
	4. Макраканторинхоз

29. Вкажіть збудника хвороби, що локалізуються в кровоносних судинах

1	Спаргамуси
2	Олулани
3	Шистосоми
4	Трихурісів

30. Яким методом досліджуємо кал при підозрі на фасціольоз?

1	Фюллеборна
2	Послідовного промивання
3	Бермана-Орлова
4	Горшкова

5. Методи навчання

Під час виконання індивідуальних завдань студенти використовують дослідницький метод. Після аналізу матеріалу, постановки проблем і завдань та короткого усного або письмового інструктажу ті, кого навчають, самостійно вивчають літературу, джерела, ведуть спостереження й виміри та виконують інші пошукові дії в гуртках. Ініціатива, самостійність, творчий пошук виявляються в дослідницькій діяльності найповніше. Методи навчальної роботи безпосередньо переходять у методи, які імітують, а іноді й реалізують науковий пошук.

Успіх навчання загалом залежить від внутрішньої активності студентів, від характеру їхньої діяльності, то саме характер діяльності, ступінь самостійності та творчості мають бути важливими критеріями у виборі методу.

6. Методичне забезпечення

Науково-методичне забезпечення навчального процесу передбачає: державні стандарти освіти, навчальні плани, навчальні програми з усіх нормативних і вибіркового навчальних дисциплін; підручники і навчальні посібники; інструктивно-методичні матеріали до семінарських, практичних і лабораторних занять; індивідуальні навчально-дослідні завдання; контрольні роботи; текстові та електронні варіанти тестів для поточного і підсумкового контролю, методичні матеріали для організації самостійної роботи студентів.

1. Галат В. Ф., Березовський А. В., Сорока Н. М., Прус М. П., Євстаф'єва В.О., Галат М. В. Паразитологія та інвазійні хвороби тварин. Підручник./ за ред. проф. Галат В. Ф.- Полтава: ТОВ НВП «Укрпромторгсервіс», 2014. – 338 с.

2. Галат В. Ф., Березовський А. В., Сорока Н. М., Прус М. П., Євстаф'єва В.О., Галат М. В. Інвазійні хвороби жуйних тварин. Навчальний посібник. / за ред. проф. Галат В. Ф. - Полтава: ТОВ НВП «Укрпромторгсервіс», 2012. 144 с.

3. Методичні вказівки. Методи ідентифікації кровопаразитів у тварин/Бойко Н., Немова Т., Семенко О./ Компринт.-К.-2021,-2.5 д.а.

4. Сорока Н.М., Кичилюк Ю.В., Пашкевич І.Ю. Еймеріоз і ізоспоров свиней. Монографія. К.: «ЦП «КОМПРИНТ», 2020. 216 с.

5. Сорока Н.М., Гончаров С.Л., Пашкевич І.Ю. Параценогоніоз корошових риб. Монографія. К.: «ЦП «КОМПРИНТ», 2018. 149 с.

6. Журенко В.В., Сорока Н.М., Журенко О.В. Криптоспоридіоз телят. Монографія. К.: «ЦП «КОМПРИНТ», 2017. 249 с.

7. Сорока Н.М., Овчарук Н.П., Пашкевич І.Ю. Шлунково-кишкові стронгілятози великої рогатої худоби. Монографія. К.: «ЦП «КОМПРИНТ», 2017. 178 с.

8. Сорока Н.М., Стибель В.В., Сидоренко І.В., Пашкевич І.Ю. Малофагози голубів. Монографія. К.:«ЦП «КОМПРИНТ», 2017. 160 с.

9. Прус М.П., Семенко О.В., Галат М.В. Монографія. Бабезіоз собак. – К.: ЦП «КОМПРИНТ», 2017. – 175 с.

10. Прус М.П., Зворигіна В.Є., Семенко О.В. Монографія. Саркоцистоз тварин. – К.: ЦП «КОМПРИНТ», 2019. – 149 с.

11. Методичні вказівки "Лабораторна діагностика протозоозів тварин" Сорока Н., Прус М., Семенко О., Пашкевич І., Галат М., Слободян Р./ Компринт.-К.-2021,-3.5 д.а.

12. Методичні вказівки "Лабораторна діагностика гельмінтозів тварин" Сорока Н., Прус М., Семенко О., Пашкевич І., Галат М., Слободян Р./ Компринт.-К.-2021,-5.5 д.а.

13. Рекомендації з діагностики саркоцистозу тварин /Прус М.П., Семенко О.В., Литвиненко О.П., Зворигіна В.Є. / ДНДІЛДВСЕ, Київ, 2016. - 18 с.

14. Стець О.В., Сорока Н.М., Семенко О.В., Мазуркевич А.Й. Спосіб діагностики яєць гельмінтів за допомогою флотації та обеззолених фільтрів. Патент на корисну модель

№ 132168 Україна: МПК G01N 33/487; № 201809675; заявл. 26.09.2018; опубл. 11.02.2019, Бюл. № 3. 4 с.

15. Стець О.В., Сорока Н.М., Семенко О.В., Мазуркевич А.Й. Спосіб діагностики яєць гельмінтів за допомогою послідовного промивання та обеззолених фільтрів. Патент на корисну модель № 133416 Україна: МПК G01N 33/48; № 201809503; заявл. 21.09.2018; опубл. 10.04.2019, Бюл. № 7. 4 с.,

16. Дащенко С.О. Сорока Н.М., Галат М.В., Семенко О.В. Метод діагностики стронгілоїдозу собак за використання струнних ниток. Патент на корисну модель № 142234 UA. 2020.

9. Рекомендована література

– основна

1. Галат В. Ф., Березовський А. В., Сорока Н. М., Прус М. П., Євстаф'єва В.О., Галат М. В. Паразитологія та інвазійні хвороби тварин. Підручник./ за ред. проф. Галат В. Ф.- Полтава: ТОВ НВП «Укрпромторгсервіс», 2014. – 338 с.

2. Галат В. Ф., Березовський А. В., Сорока Н. М., Прус М. П., Євстаф'єва В.О., Галат М. В. Інвазійні хвороби жуйних тварин. Навчальний посібник. / за ред. проф. Галат В. Ф. - Полтава: ТОВ НВП «Укрпромторгсервіс», 2012. 144 с.

4. Паразитологія та інвазійні хвороби тварин / В.Ф. Галат, А.В. Березовський, М.П. Прус, Н.М. Сорока; За ред. В.Ф. Галата. Підручник./ – К.: Вища освіта, 2009. – 464 с.

5. Практикум із паразитології / В.Ф. Галат, Ю.Г. Артеменко, М.П. Прус та ін.; За ред. В.Ф. Галата. – К.: Урожай, 2009. – 192 с.

– допоміжна.

1. Паразитология и инвазионные болезни животных / М.Ш. Акбаев, А.А. Водянов, Н.Е. Косминков и др. – М.: Колос, 1998. – 743 с.

2. Правила передзабійного ветеринарного огляду тварин і ветеринарно-санітарній експертизи м'яса та м'ясних продуктів. Мін. Аграрної політики України, Держ. департамент вет. медицини. – Київ, 2002. – 130 с.

3. Практикум із паразитології / В.Ф. Галат, Ю.Г. Артеменко, М.П. Прус та ін.; За ред. В.Ф. Галата. – К.: Урожай, 2001. – 192 с.

4. Практикум по диагностике инвазионных болезней / М.Ш. Акбаев, К.И. Абуладзе, В.И. Тараканов и др. – М.: Колос, 1994. – 255 с.

5. Рекомендації щодо застосування камери для підрахунку яєць гельмінтів /

Пономар С.І. – Біла Церква. – 2001 – 12 с.

6. Основные методы диагностики гельминтозов: Метод рекомендации для студентов ветеринарного факультета и слушателей факультета повышения квалификации / Белоцерков. с.-х. ин-т; Сост. Ю.Г. Артеменко, А.А. Антипов. – Белая Церковь, 1990. 53 с.

7. Демидов Н.В. Гельминтозы животных: Справочник. – М.: Агропромиздат, 1987. – 335 с.

8. Методичні вказівки "Лабораторна діагностика протозоозів тварин" Сорока Н., Прус М., Семенко О., Пашкевич І., Галат М., Слободян Р./ Компринт.-К.-2021,-3.5 д.а.

9. Методичні вказівки "Лабораторна діагностика гельмінтозів тварин" Сорока Н., Прус М., Семенко О., Пашкевич І., Галат М., Слободян Р./ Компринт.-К.-2021,-5.5 д.а.

10. Рекомендації з діагностики саркоцистозу тварин /Прус М.П., Семенко О.В., Литвиненко О.П., Зворигіна В.Є. / ДНДІЛДВСЕ, Київ, 2016. - 18 с.

11. Сорока Н.М., Кичиліюк Ю.В., Пашкевич І.Ю. Еймеріоз і ізоспороз свиней. Монографія. К.: «ЦП «КОМПРИНТ», 2020. 216 с.

12. Сорока Н.М., Гончаров С.Л., Пашкевич І.Ю. Параценогоніоз коропових риб. Монографія. К.: «ЦП «КОМПРИНТ», 2018. 149 с.

13. Журенко В.В., Сорока Н.М., Журенко О.В. Криптоспоридіоз телят. Монографія. К.: «ЦП «КОМПРИНТ», 2017. 249 с.

14. Сорока Н.М., Овчарук Н.П., Пашкевич І.Ю. Шлунково-кишкові стронгілятози великої рогатої худоби. Монографія. К.: «ЦП «КОМПРИНТ», 2017. 178 с.

15. Сорока Н.М., Стибель В.В., Сидоренко І.В., Пашкевич І.Ю. Малофагози голубів. Монографія. К.:«ЦП «КОМПРИНТ», 2017. 160 с.

16. Прус М.П., Семенко О.В., Галат М.В. Монографія. Бабезіоз собак. – К.: ЦП «КОМПРИНТ», 2017. – 175 с.

17. Прус М.П., Зворигіна В.Є., Семенко О.В. Монографія. Саркоцистоз тварин. – К.: ЦП «КОМПРИНТ», 2019. – 149 с.

18. Ветеринарна паразитологія / Г.М. Уркхарті, Дж. Эрмур, Дж. Дункан та ін. - М.: Аквариум, 2000. - 352 с. (російською мовою).

19. Атлас гельмінтів тварин / І.С. Дахно, А.В. Березовський. В.Ф. Галат та ін. - К.: Ветінформ, 2001. -118 с.

20. Галат В.Ф. Тропическая ветеринарная паразитология: Учеб. - К.: УСХА, 1991. - 368 с.

10. Інформаційні ресурси

1. Найпоширеніші інвазійні хвороби свійських тварин

http://ir.znau.edu.ua/bitstream/123456789/2533/1/Invazijni%20hvoroby%20svijskjh%20tvaryn_2012.pdf

2. Галат В.Ф, Березовський А.В, Прус М.П, Сорока Н.М, Паразитологія та інвазійні хвороби тварин. Практикум https://www.studmed.ru/view/galat-vf-berezovskiy-av-prus-mp-soroka-nm-parazitologiya-ta-nvazyn-hvorobi-tvarin-praktikum_4c269433360.html

3. Електронний атлас гельмінтів.

<https://mmatilevichusv.wixsite.com/parasitology/elektronnij-atlas>

1. Паразитарні (інвазійні) хвороби тварин // www.referatcentral.org.ua
2. Поширення основних гельмінтозів жуйних тварин та розробка ...
www.lib.ua-ru.net/diss/cont/345414.html
3. Гельмінтози тварин <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK8282/>

Опис навчальної практики

ГІГІЄНА ТВАРИН

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Магістр	
Спеціальність	211 – «Ветеринарна медицина»	
Освітня програма	Ветеринарна медицина	
Характеристика навчальної практики		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	30	
Кількість кредитів ECTS	1,0	
Навчальна практика	30	
Кількість змістових модулів	-	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	Залік	
Показники навчальної практики для денної та заочної форм навчання		
	Повний термін навчання	Скорочений термін навчання
Рік підготовки (курс)	3 курс	2 курс
Семестр	6	4
Лекційні заняття		
Лабораторні заняття		
Самостійна робота		
Індивідуальні завдання		
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання		

Мета практики: забезпечення студентів практичними знаннями із сучасної гігієни для проведення комплексу ветеринарно-санітарних заходів, спрямованих на збереження здоров'я, підвищення продуктивності тварин та отримання від них високоякісної безпечної для споживання продукції.

Завдання: набуття практичних навиків з метою професійної діяльності, а саме:

- організація санітарно-гігієнічних заходів, спрямованих на створення оптимального мікроклімату для тварин;

- контроль та організація заходів щодо профілактики інфекційних, інвазійних та незаразних хвороб тварин;

- забезпечення тварин високоякісними кормовими ресурсами, дотримання правил і режимів годівлі і напування тварин з урахуванням видових, вікових і продуктивних особливостей;

- впровадження в практику тваринництва сучасних щадних технологій утримання, експлуатації тварин, а також оздоровлення їх (моціон, загартування, інсоляція тощо);

- проводити об'єктивне фахове оцінювання сучасних промислових технологій, зважуючи на позитивні і негативні наслідки їхнього застосування у тваринництві;

- планувати і провести комплексні ветеринарно-санітарні, еколого-гігієнічні заходи, спрямовані на оптимізацію екологічного середовища та відтворення пошкоджених сегментів його.

У результаті проведення навчальної практики студент повинен володіти методами досліджень об'єктів зовнішнього середовища.

Повинен вміти: досліджувати параметри мікроклімату та зовнішнього середовища в цілому, визначати показники санітарної якості ґрунту, води, кормів і давати їм гігієнічну оцінку, а також володіти прийомами догляду за тваринами та застосовувати набуті знання на практиці.

Програма

проходження навчальної практики студентами факультету ветеринарної медицини Національного університету біоресурсів і природокористування України

№ п/п	Тема заняття	Короткий зміст практики	Тривалість год
1.	Нормативні документи, які регламентують ведення ветеринарної справи	Ознайомитись з нормативними документами, які регламентують ведення ветеринарної справи.	5
2.	Санітарно-топографічне обстеження водного джерела.	Загальна характеристика забруднень відкритих вододжерел. Методи обстеження вододжерел.	5
3.	Ветеринарно-санітарні вимоги до систем і способів утримання коней (ДП «Київський іподром»)	Провести обстеження санітарного стану території, будівель, споруд та конюшень ДП Київського іподрому, проспект Академіка Глушкова 10 м. Київ	5
4.	Обстеження ветеринарно-санітарного стану території, будівель, споруд та приміщень тваринницької ферми	Провести обстеження санітарного стану території, будівель, споруд та приміщень тваринницької ферми ВАТ «Антонов-Агро» с. Круглик, Києво-Святошинського району, Київської області	5
5.	Здача звіту про проходження навчальної практики. Проведення заліку.	Проведення заліку.	5
Всього			25

**1. Опис навчальної практики з дисципліни
«Оперативна хірургія, топографічна анатомія та анестезіологія»**

Освітній ступінь, спеціальність, освітня програма		
<i>Освітній ступінь</i>	<i>«Магістр»</i>	
<i>Спеціальність</i>	<i>211 «Ветеринарна медицина»</i>	
<i>Освітня програма</i>	<i>Ветеринарна медицина</i>	
Характеристика навчальної практики		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	30	
Кредити	1	
Кількість тижнів	1	
Форма контролю	Захист матеріалів практики	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	Повний термін навчання	Скорочений термін навчання
Рік підготовки (курс)	3	3
Семестр	6	6
Практична підготовка		
Кількість годин навчальної практики на день	6 год.	6 год.
Кількість днів навчальної практики	5	5

Вступ

Навчальна практика – складова частина плану підготовки спеціалістів вищої кваліфікації. По ветеринарній хірургії, як і по інших клінічних дисциплінах, її проводять на 3 курсі. На кожну групу відводиться по 30 годин, або 5 робочих днів. Кожного дня студенти мають відпрацювати по 6 годин.

Досвід кафедри хірургії і патофізіології ім. акад І.О. Поваженка показує, що навчальну практику необхідно прив'язувати до виробничої діяльності ветеринарної служби і найбільш доцільно її проводити у травні в кінці 3 курсу (6 семестр) навчальної дисципліни «Оперативна хірургія, топографічна анатомія та анестезіологія» частково на виробництві, у науково-навчальних господарствах, а частково на базі кафедри хірургії і патофізіології ім. акад. І.О. Поваженка, Зоопарку, Київського іподрому, ветеринарних клінік дрібних тварин м. Києва та у тваринницьких комплексах:

- НДГ НУБіП України «Великоснітинське НДГ ім. О.В. Музиченка»;
- НДГ НУБіП України «Агрономічна дослідна станція»;

Студенти виконують роботу відповідно до плану ветеринарної служби господарства. Кафедра забезпечує виконання проведення як досліджень тварин так і оперативних втручань необхідними приборами, інструментами і засобами фіксації. Перев'язочний матеріал і медикаменти для лікування тварин використовують із арсеналу кафедри та ветеринарної аптеки господарства.

План навчальної практики та умови її проведення, погоджуються з головним лікарем господарства на початку навчального року, затверджується завідувачем кафедри та керівником господарства та доводять до відома головного ветеринарного лікаря господарства або клініки.

Для проведення навчальної практики підбираються господарства, у яких є усі види тварин та птиці.

Форма звіту – робочий зошит.

В робочому зошиті студенти повинні записати наступну інформацію:

- характеристика бази навчальної практики;
- детально описувати всю хірургічну роботу, що виконувалась під час практики;
- з використанням літературних джерел занотовувати основні етіологічні фактори, що викликають хірургічні хвороби тварин, які надходили на лікування;
- детально описувати всі види хірургічної роботи, що проводилась. Особливості і ефективність лікування даних тварин;
- рекомендації з профілактики найбільш поширених хірургічних захворювань тварин;
- у робочому зошиті, в останній день практики, студентам необхідно зробити критичні зауваження і побажання для покращення роботи з діагностики, профілактики і терапії хірургічних хвороб тварин в умовах проходження практики.

Робочий зошит включає завдання лабораторних та практичних

занять, передбачених навчальною програмою, затвердженою навчально-методичним центром.

2. Мета, завдання та компетентності навчальної практики з дисципліни

«Оперативна хірургія, топографічна анатомія та анестезіологія»

Мета практики

Метою навчальної практики є закріплення та поглиблення знань теоретичного матеріалу та відпрацювання певних практичних навичок із оперативної хірургії тварин в сучасних умовах виробництва.

Завдання практики

Реалізація даної мети передбачає виконання кожним студентом або бригадою студентів тем і завдань, які виносяться на період навчальної практики.

Основними завданнями навчальної практики з дисципліни „Оперативна хірургія з основами топографічної анатомії, анестезіологія" є :

- оволодіти методами і способами фіксації великих та дрібних тварин в стоячому і лежачому положеннях;
- освоїти методики стерилізації хірургічного інструменту, підготовки рук до операції; набути навичок підготовки операційного поля різними способами;
- оволодіти технікою проведення інфільтраційної, провідникової та спиномозкової анестезії у великої рогатої худоби; освоїти сучасні методи анестезії різних видів тварин;
- навчитися техніці роз'єднання тканин і накладання швів; оволодіти технікою зупинки кровотечі методами скручування, перев'язування та обколювання кровоносних судин;
- оволодіти технікою внутрішньошкірних, підшкірних та внутрішньом'язевих ін'єкцій, методикою внутрішньовенних вливань і технікою пункції вен;
- набути практичних навичок з застосування новокаїнових блокад при лікуванні різноманітних хірургічних захворювань у свійських тварин;
- ознайомитися з існуючими способами видалення рогів у великої рогатої худоби, оволодіти технікою анестезії нерва рогу;
- набути практичних навичок накладання бинтових пов'язок на різні ділянки тіла тварини;
- ознайомитися з типовими оперативними втручаннями, що проводяться в певних анатомічних ділянках тіла тварини.
- набути навичок технічного виконання кастрації самців різних видів тварин, навчитися запобігати або ліквідувати ускладнення, пов'язані з кастрацією.

Завдання виконуються за методиками, що викладені у підручниках та

методичних розробках з оперативної хірургії тварин.

Набуття компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК7. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК9. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

Фахові (спеціальні) компетентності (ФК):

ФК2. Здатність використовувати інструментарій, спеціальні пристрої, прилади, лабораторне обладнання та інші технічні засоби для проведення необхідних маніпуляцій під час професійної діяльності.

ФК7. Здатність організовувати і проводити лабораторні та спеціальні діагностичні дослідження й аналізувати їх результати.

ФК12. Здатність розробляти та реалізовувати заходи, спрямовані на захист населення від хвороб, спільних для тварин і людей.

ФК13. Здатність розробляти стратегії профілактики хвороб різної етіології.

3. Програма та структура навчальної практики з дисципліни

«Оперативна хірургія, топографічна анатомія та анестезіологія» для - повного терміну денної форми навчання (термін навчання 5 і 6 років) спеціальність 211 «Ветеринарна медицина»

День	Тема, мета, матеріали та обладнання	Робоче місце	Кількість годин
1	<p>Тема 1. Ознайомлення з господарством. Техніка безпеки при роботі в господарстві. Організація хірургічної роботи в господарстві та на виїздах. Хірургічна диспансеризація поголів'я. Фіксація та повал тварин..</p> <p>Мета. Ознайомитись з господарством (характеристика господарства, підрозділи, структура). Інструктаж з техніки безпеки при роботі в господарстві. Ознайомитись з організацією хірургічної роботи в господарстві та на виїздах. Провести хірургічну диспансеризацію поголів'я та набути навичок з виявлення хірургічних захворювань у тварин. Оволодіння технікою фіксації тварин у стоячому й лежачому положеннях. Ознайомлення з видами операційних столів для фіксації великих і дрібних тварин. Своєчасно</p>	<p>Клініка ветеринарної медицини, стаціонар, віварій ФВМ. • НДГ НУБіП України «Великоснітинське НДГ ім. О.В. Музиченка»; • НДГ НУБіП України «Агрономічна дослідна станція»</p>	6

	<p>запобігати можливим ускладненням при фіксації тварин.</p> <p>Забезпечення заняття. Мотузки, носові щипці, носове кільце, фіксаційні станки, повальні ремені, операційний стіл, закрутка.</p>		
2	<p>Тема 2. Ін'єкції, вливання, пункції. Пов'язки та їх різновиди. Техніка накладання бинтових пов'язок на різні ділянки тіла тварин.</p> <p>Мета. Оволодіти технікою внутрішньошкірних, підшкірних та внутрішньом'язових ін'єкцій, методикою внутрішньовенних вливань і технікою пункції вен. Оволодіти технікою накладання бинтових пов'язок на різні ділянки тіла тварин.</p> <p>Забезпечення заняття. Розчини для ін'єкцій, шприци, голки, веннозні катетери, бинтові пов'язки.</p>	<p>Клініка ветеринарної медицини, стаціонар, віварій ФВМ. • НДГ НУБіП України «Великоснітинське НДГ ім. О.В. Музиченка»;</p> <p>• НДГ НУБіП України «Агрономічна дослідна станція»</p>	6
3	<p>Тема 3. Знеболювання та його види у ветеринарній хірургії. Новокаїнові блокади. Елементи хірургічних операцій.</p> <p>Мета. Освоїти методики знеболювання різних видів тварин. Опанувати способи застосування наркотичних речовин. Знати показання та протипоказання до застосування наркозу тваринам. Вміти запобігати ускладненням під час наркозу та боротьба з ними. Вміти застосовувати новокаїнові блокади при різній хірургічній патології у свійських тварин. Освоїти техніку роз'єднання тканин і накладання швів. Оволодіти технікою зупинки кровотечі.</p> <p>Забезпечення заняття. Розчини для анестезії, препарати для наркозу, шприци, ін'єкційні голки, розчини новокаїну, хірургічний інструмент, шовний матеріал.</p>	<p>Клініка ветеринарної медицини, стаціонар, віварій ФВМ. • НДГ НУБіП України «Великоснітинське НДГ ім. О.В. Музиченка»;</p> <p>• НДГ НУБіП України «Агрономічна дослідна станція»</p>	6
4	<p>Тема 4. Запобігання роغوутворення у телят і позбавлення рогів дорослої</p>	<p>Клініка ветеринарної</p>	6

	<p>великої рогатої худоби. Типові оперативні втручання в умовах даного господарства.</p> <p>Мета. Ознайомитися з існуючими способами запобігання розвитку рогів у телят, набути практичних навичок запобігання розвитку рогів у телят різними способами. Вивчити способи декорнуації великої рогатої худоби. Оволодіти та набути практичних навичок з типових оперативних втручань в ділянці голови, шиї, грудної та черевної стінки, сечостатевих органів хворих тварин, що виявлені в даному господарстві.</p> <p>Забезпечення заняття. Мотузки, носові щипці, носове кільце, фіксаційні станки, повальні ремені, хірургічний інструмент, термокаутер, засоби для наркозу, антисептики, шовний, перевязочний матеріал, хірургічна білизна.</p>	<p>медицини, стаціонар, віварій ФВМ. • НДГ НУБіП України «Великоснітинське НДГ ім. О.В. Музиченка»;</p> <p>• НДГ НУБіП України «Агрономічна дослідна станція»</p>	
5	<p>Тема 5. Кастрації тварин та можливі ускладнення..</p> <p>Мета. Оволодіти способами фіксації різних видів тварин при кастрації; набути практичних навичок кастрації різними способами; вивчити можливі ускладнення при кастрації тварин.</p> <p>Забезпечення заняття. мотузки, носові щипці, носове кільце, фіксаційні станки, повальні ремені, хірургічний інструмент, засоби для наркозу.</p>	<p>Клініка ветеринарної медицини, стаціонар, віварій ФВМ. • НДГ НУБіП України «Великоснітинське НДГ ім. О.В. Музиченка»;</p> <p>• НДГ НУБіП України «Агрономічна дослідна станція»</p>	6
	Всього годин навчальної практики		30

Тема 1.

Ознайомлення з господарством. Техніка безпеки при роботі в господарстві. Організація хірургічної роботи в господарстві та на виїздах. Хірургічна диспансеризація поголів'я.

Фіксація та повал тварин.

Мета завдання. Ознайомитись з господарством (характеристика господарства, підрозділи, структура). Інструктаж з техніки безпеки при роботі в господарстві. Ознайомитись з організацією хірургічної роботи в господарстві та на виїздах. Провести хірургічну диспансеризацію поголів'я

та набути навичок з виявлення хірургічних захворювань у тварин. Оволодіння технікою фіксації тварин у стоячому й лежачому положеннях. Ознайомлення з видами операційних столів для фіксації великих і дрібних тварин. Своєчасно запобігати можливим ускладненням при фіксації тварин.

Забезпечення заняття. Мотузки, носові щипці, носове кільце, фіксаційні станки, повальні ремені, операційний стіл, закрутка.

Завдання 1. Провести хірургічну диспансеризацію поголів'я та набути навичок з виявлення хірургічних захворювань у тварин.

Завдання 2. Оволодіння технікою фіксації тварин у стоячому положенні

- Фіксація великої рогатої худоби за допомогою мотузки;
- Фіксація бугаїв-плідників за допомогою носового кільця;
- Фіксація коня за допомогою закрутки;
- Фіксація свиней та дрібних тварин за допомогою петлі.

Завдання 3. Оволодіння технікою фіксації тварин у лежачому положенні

- Повалення великої рогатої худоби та фіксація її в лежачому положенні за способом Гесса;
- Повалення великої рогатої худоби за італійським способом;
- Повалення коней російським способом

Завдання 4. Навчитися комплексному застосуванню правил асептики й антисептики при виконанні хірургічних операціях.

- Проведення стерилізації інструментів, шовного матеріалу;
- Підготовка рук до операції.

Завдання 5. Навчитися готувати тварин до операції

- Обробка операційного поля

Перевірка знань студентів і підсумки виконання завдань з теми 1.

Тема 2

Ін'єкції, вливання, пункції. Пов'язки та їх різновиди. Техніка накладання бинтових пов'язок на різні ділянки тіла тварин.

Мета завдання. Оволодіти технікою внутрішньошкірних, підшкірних та внутрішньом'язових ін'єкцій, методикою внутрішньовенних вливань і технікою пункції вен. Оволодіти технікою накладання бинтових пов'язок на різні ділянки тіла тварин.

Забезпечення заняття. Розчини для ін'єкцій, шприци, голки, веннозні катетери, бинтові пов'язки.

Завдання 1. Оволодіння технікою внутрішньошкірних, підшкірних та внутрішньом'язових ін'єкцій

- Відпрацювати техніки внутрішньошкірних ін'єкцій;
- Відпрацювати техніки підшкірних ін'єкцій;
- Відпрацювати техніки внутрішньом'язових ін'єкцій;

Завдання 2. Оволодіння технікою пункцій вен та внутрішньовенних вливань різним видам тварин

- Відпрацювати техніку пункцій вен у різних видів тварин;
- Відпрацювати техніку внутрішньовенних вливань тваринам;

Завдання 3. Вивчення видів пов'язок та їх різновидів.

- Виготовити косинкових, пращоподібних, бинтових, спеціальних, каркасних, лігатурних та клейових пов'язок;
- Виготовити іммобілізуючих пов'язок.

Завдання 4. Набуття практичних навичок накладання бинтових пов'язок на різні ділянки тіла тварин

- Набути практичних навичок накладання циркулярної пов'язки;
- Набути практичних навичок накладання спіральної та спіральної з перегинами пов'язки;
- Набути практичних навичок накладання повзучої пов'язки;
- Набути практичних навичок накладання вісімкоподібної пов'язки;
- Набути практичних навичок накладання пов'язки на роги;
- Набути практичних навичок накладання пов'язки на хвіст;
- Набути практичних навичок накладання пов'язки на копито.

Перевірка знань студентів і підсумки виконання завдань з теми 2.

Тема 3

Знеболювання та його види у ветеринарній хірургії. Новокаїнові блокади. Елементи хірургічних операцій.

Мета завдання. Освоїти методики знеболювання різних видів тварин. Опанувати способи застосування наркотичних речовин. Знати показання та протипоказання до застосування наркозу тваринам. Вміти запобігати ускладненням під час наркозу та боротьба з ними. Вміти застосовувати новокаїнові блокади при різній хірургічній патології у свійських тварин. Освоїти техніку роз'єднання тканин і накладання швів. Оволодіти технікою зупинки кровотечі.

Забезпечення заняття. Розчини для анестезії, препарати для наркозу, шприци, ін'єкційні голки, розчини новокаїну, хірургічний інструмент, шовний матеріал.

Завдання 1. Освоїти методи місцевого знеболення різних видів тварин

- Техніка проведення новокаїнових блокад;
- Проведення прямої інфільтраційної анестезії;
- Відпрацювання провідникової анестезії п'ястка (плесна);
- Методика проведення крижової епідуральної анестезії;

Завдання 2. Вивчення способів застосування наркозу різним видам тварин.

- Вивчити способи введення наркозу коням;
- Вивчити способи введення наркозу великій рогатій худобі;
- Вивчити способи введення наркозу свиням та дрібним домашнім тваринам;
- Спосіб наркозу птиці.

Завдання 3. Вивчити ускладнення, які можуть виникати під час наркозу та боротьба з ними.

- Навчитися контролювати за перебігом наркозу;
- Навчитися надавати швидку допомогу тваринам у разі припинення дихання, при колапсі;
- Вміти надавати допомогу при виникненні пери- та тромбофлебітах.

Завдання 4. Опанувати практичні навички застосування новокаїнових блокад при різних хірургічних захворюваннях у тварин.

- Навчитися проводити новокаїнові блокади (ретробульбарну, підочну, ваго - симпатичного стовбура, зірчастого вузла, надплевральну, паранефральну, надвимиену, коротку новокаїнову блокаду);

Завдання 5. Вивчення способів роз'єднання тканин, зупинка кровотечі, накладання і зняття швів.

- Відпрацювати різні способи роз'єднання тканин;
- Вивчити види кровотеч та способи їх зупинки;
- Навчитися накладати різні види швів.

Перевірка знань студентів і підсумки виконання завдань з теми 3.

Тема 4

Запобігання роغوутворення у телят і позбавлення рогів дорослої великої рогатої худоби. Типові оперативні втручання в умовах даного господарства.

Мета завдання. Ознайомитися з існуючими способами запобігання розвитку рогів у телят, набути практичних навичок запобігання розвитку рогів у телят різними способами. Вивчити способи декорнуації великої рогатої худоби. Оволодіти та набути практичних навичок з типових оперативних втручань в ділянці голови, шиї, грудної та черевної стінки, сечостатевого органів хворих тварин, що виявлені в даному господарстві.

Забезпечення заняття. Мотузки, носові щипці, носове кільце, фіксаційні станки, повальні ремені, хірургічний інструмент, термокаутер, засоби для наркозу, антисептики, шовний, перев'язочний матеріал, хірургічна білизна.

Завдання 1. Ознайомлення з існуючими способами запобігання розвитку рогів у телят

- Вивчити хімічний спосіб запобігання розвитку рогів у телят;
- Вивчити термічний спосіб запобігання розвитку рогів у телят;
- Вивчити кривавий спосіб запобігання розвитку рогів у телят;
- Набути практичних навичок запобігання розвитку рогів у телят різними способами.

Завдання 2. Вивчення способів декорнуації великої рогатої худоби

- Навчитися проводити ампутацію рога у великої рогатої худоби;
- Провести видалення рогів у великої рогатої худоби за допомогою гумового кільця.

Завдання 3. Виявити тварин з хірургічною патологією, визначити та провести відповідне оперативне лікування.

Перевірка знань студентів і підсумки виконання завдань з теми 4.

Тема 5

Кастрації різних видів тварин та можливі ускладнення.

Мета завдання. Оволодіти способами фіксації різних видів тварин при

кастрації; набути практичних навичок кастрації різними способами; вивчити можливі ускладнення при кастрації тварин.

Забезпечення заняття. мотузки, носові щипці, носове кільце, фіксаційні станки, повальні ремені, хірургічний інструмент, засоби для наркозу.

Завдання 1. Вивчення способів фіксації тварин при кастрації.

- Навчитися фіксувати великих тварин при кастрації;
- Навчитися фіксувати дрібних тварин при кастрації;

Завдання 2. Набуття практичних навичок кастрації різними способами

- Провести кастрацію бичка відкритим і закритим способами;
- Провести кастрацію бичків щипцями Телятнікова;
- Провести кастрацію кнурів закритим і відкритим способами;
- Провести кастрацію жеребців різними способами;
- Оволодіти методами кастрації дрібних тварин;
- Набути практичних навичок з техніки кастрації свинок через бічну черевну стінку і по білій лінії.

Завдання 3. Вивчення можливих ускладнень при кастрації тварин

- Вивчити методи зупинки кровотечі з кукси сім'яного канатика, мошонки, артерій сімяпроводу;
- Навчитися лікувати випадіння загальної піхвової оболонки у жеребців, випадіння сальника або кишкової петлі у тварин після кастрації.

Перевірка знань студентів і підсумки виконання завдань з теми 5.

4.Правила техніки безпеки та охорони праці під час проходження навчальної практики

1. Всі практичні завдання виконувати в спецодязі.
2. Працювати тільки на закріплених робочих місцях.
3. Мотузок, повали повинні бути справжніми і міцними.
4. Працюючи з тваринами слід дотримуватись таких правил:
 - роботу виконувати спокійно і сміливо;
 - неможна підходити до тварини непомітно, це може злякати її і викликати захисну реакцію;
 - перед тим як підійти до тварини її потрібно окликнути, погладити;
 - проводити маніпуляцію на тваринах тільки після їх надійної фіксації;
 - до собаки можна підходити тільки тоді, коли вона на короткому повідку і біля неї знаходиться власник.
5. Підключати прилади до електромережі та користуватися ними можна тільки з дозволу або в присутності викладача.
6. Під час виявлення несправностей в роботі приладів, обладнання необхідно відразу вимкнути і сповістити викладача.
7. Лікарські речовини використовувати відповідно до інструкції.
8. Під час роботи з ріжучими і колючими предметами потрібно бути

обережними, щоб не травмувати себе і оточуючих.

9. Асистуючи, інструменти хірургу подавати обережно і тупими кінцями.

10. На робочому місці дотримуватися чистоти, не приймати їжу, не розсипати лікарські речовини, забороняється пробувати їх на смак і запах.

5. Форми контролю

- усне опитування;

- захист матеріалів навчальної практики.

6. Методичне забезпечення:

1. Оперативна хірургія тварин з основами топографічної анатомії і анестезіології/ І.І. Магда, В.М.Власенко, І.І. Воронін та ін.; За ред. І.І. Магди. – К.:Вища шк., 1995.- 296 с.
2. Власенко В.М., Тихонюк Л.А., Рубленко М.В. Оперативна хірургія, анестезіологія і топографічна анатомія. – Біла Церква, 2003.- 512 с.
3. Магда І.І., Власенко В.М., Пономаренко Є.Н. Оперативна хірургія: Практикум. – К.:Вища шк., 1993.- 199 с.
4. Власенко В.М., Тихонюк Л.А. Ветеринарна анестезіологія. – Біла Церква, 2000. - 335 с.
5. Борисевич.В.Б., Борисевич Б.В. Оперативная хирургия домашних животных. – К., 1996. – 253 с.
6. Сухонос В.П. Способы фиксации животных и техника безопасности при хирургических операциях. Метод. разработка – РИО УСХА, К. 1984. – 69 с.
7. Сухонос В.П. Применение нейролептиков в ветеринарной хирургии, а также мышечных релаксантов и анальгетиков. Наркоз сельскохозяйственных животных. Метод. разработка – РИО УСХА, К. 1986. – 56 с.
8. Сухонос В.П. Способы местного обезболивания у домашних животных. Метод. разработка – РИО УСХА, К. 1987. – 83 с.
9. Сухонос В.П., Куліда М.А., Солонін П.К., Ткаченко С.М., Оперативна хірургія (частина 1). Навчальний посібник. Київ 2019, 31 др. арк.
10. Новокаиновая терапия у животных/ Борисевич В.Б., Терес М.А., Калиновский Г.Н., Сухонос В.П., Мицишин В.Т., Петренко О.Ф. Метод. разработка – К., Издательство УСХА, 1989. – 89 с.
11. Петренко О.Ф. Топографическая анатомия головы и шеи животных. Методическая разработка – К., 1995. – 43 с.
12. Способи місцевого знеболення у свійських тварин/ Сухонос В.П., Корж А.В., Ткаченко С.М., Солонін П.К. Методичні вказівки для проведення лабораторно-практичних занять. – Видавничий центр НАУ. – К., 2000. - 76 с.
13. Топографічна анатомія грудного відділу тулуба свійських тварин/ Сухонос В.П., Левчук В.С., Корж А.В., Ткаченко С.М. Методичні рекомендації для студентів вищих навчальних закладів. – Видавничий центр НАУ. – К., 2000. -34 с.
14. Фіксація тварин у практиці ветеринарної медицини/ Меженський А.О.,

- Петренко О.Ф., Солонін П.К., Сухонос В.П. та інші. Методичні рекомендації для студентів із спеціальності 7.130.501. – «Ветеринарна медицина» - К.: В- во НАУ, 2006. – 80 с.
15. Шебиц Х., Брасс В. Оперативная хирургия собак и кошек: Пер. с нем. В. Пулинец, М.Степкин. – М.: ООО АКВАРИУМ ЛТД, 2001. – 512 с., ил.
 16. Фольмерхаус Б., Фревейн Й. Анатомия собаки и кошки: Пер. с нем. Е.Болдырева, И.Кравец. – М.: АКВАРИУМ БУК, 2003. – 580 с., ил.
 17. Оперативна хірургія : практикум / Д. В. Сарбаш, М. Г. Ільницький, О. В. Кантемир [та ін.]. – Харків : [Стиль-Іздат], 2017. – 218 с.
 18. Тарнавський Д.В., Ткаченко С.М., Солонін П.К., Литвиненко Д.Ю., Дорошук В.О., Сухонос В.П., Петренко О.О., Пріліпко О.В., Куліда М.А., Корж А.В. Біологія раньового процесу. Методичні вказівки для студентів зі спеціальності 6.11010101 - «Ветеринарна хірургія».- 24с.
 19. Тарнавський Д.В., Ткаченко С.М., Солонін П.К., Литвиненко Д.Ю., Дорошук В.О., Сухонос В.П., Петренко О.О., Пріліпко О.В., Куліда М.А., Корж А.В. Хірургічна інфекція Методичні вказівки для студентів зі спеціальності 6.11010101 - «Ветеринарна хірургія».- 42с.
 20. Тарнавський Д.В ., Ткаченко С.М., Солонін П.К., Литвиненко Д.Ю., Дорошук В.О., Сухонос В.П., Петренко О.О., Пріліпко О.В., Куліда М.А., Корж А.В. Ортопедія сільськогосподарських тварин. Методичні вказівки для студентів зі спеціальності 6.11010101 - «Ветеринарна хірургія».- 38с.
 21. Кровотечі: етіологія, патогенез, лікування (методичні вказівки з проведення лабораторних занять із студентами ОКР «Бакалавр» спеціальності «Ветеринарна медицина») / В.О.Дорошук, В.П.Сухонос, П.К.Солонін, М.А.Куліда, С.М.Ткаченко, Д.В.Тарнавський. – Вид. центр. НУБіП України, 2012. – 26 с.

1. Опис навчальної практики

КЛІНІЧНА ДІАГНОСТИКА ХВОРОБ ТВАРИН

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Магістр	
Спеціальність	211 – «Ветеринарна медицина»	
Освітня програма	Ветеринарна медицина	
Характеристика навчальної практики		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	30	
Кількість кредитів ECTS	1,0	
Навчальна практика	30	
Кількість змістових модулів	-	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	Залік	
Показники навчальної практики для денної та заочної форм навчання		
	Повний термін навчання	Скорочений термін навчання
Рік підготовки (курс)	3курс	3курс
Семестр	6	6
Лекційні заняття		
Лабораторні заняття		
Самостійна робота		
Індивідуальні завдання		
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання		

ВСТУП

Клінічна діагностика хвороб тварин є першою клінічною дисципліною, при вивченні якої здобувачі вищої освіти, застосовуючи основні, інструментальні та лабораторні методи дослідження, опановують техніку й послідовність дослідження окремих органів і систем організму тварин, виявляють та аналізують виявлені симптоми та обґрунтовують логічну послідовність розпізнавання хвороб тварин, формують своє клінічне лікарське мислення та готуються до лікарської практики.

Мета і завдання практики

Закріплення знань, що отримані у процесі теоретичного навчання та здобуття навиків клінічного дослідження тварин.

Основними завданнями практики з дисципліни «Клінічна діагностика хвороб тварин» є:

- відпрацювати практичні клінічні уміння здобувачів вищої освіти клінічного дослідження тварин;
- відпрацювати практичні уміння здобувачів вищої освіти застосовувати методи візуальної діагностики;
- відпрацювати практичні уміння здобувачів вищої освіти роботи в лабораторії;
- ознайомити студентів із симптомами та синдромами різних хвороб тварин, особливо внутрішніх незаразних.
- закріпити протоколи дослідження різних систем;
- навчити аналізувати та надавати клініко-діагностичну оцінку стану за результатами клінічних лабораторних досліджень біологічних рідин;
- навчити оформляти ветеринарну документацію (реєстрація, збір анамнезу, результати досліджень).

1. Бази практики

Навчальна практика буде проводитись:

- ✓ у ВП НУБіП України: «Великоснітинське» НДГ ім. О.В.Музиченка, «Агрономічна дослідна станція» – 15 год.;
- ✓ в навчально-науковій лабораторії ветеринарної гематології кафедри терапії і клінічної діагностики - 10 год.

2. Організація проведення практики

Студенти під керівництвом викладачів проводять клінічні дослідження хворих тварин з метою виявлення симптомів, синдромів хвороб. Одночасно вони набувають навички поводження з тваринами та методами їх фіксації.

У кожній групі студентів практикою керують два викладачі. Це є необхідною умовою виконання завдань практики і техніки безпеки роботи з сільськогосподарськими тваринами.

Основною формою організації роботи студентів на практиці є

бригадна. Бригади складаються з 4 - 5 чоловік. Бригадирами призначаються найбільш підготовлені студенти. Вони допомагають викладачам у керівництві і проведенні практики.

Бригадир отримує консультацію викладача, а потім сам консультує членів своєї бригади. Перед початком практики викладачі проводять інструктаж з техніки безпеки роботи з тваринами та змісту практики, дають завдання кожній бригаді.

В організації та проведенні практики беруть участь ветеринарні спеціалісти господарств і співробітники лабораторій.

4. Зміст практики

Зміст практики полягає у здобутті навиків студентами щодо поводження з тваринами та методів їх фіксації, що є необхідною умовою для проведення діагностичних досліджень та лікувально-профілактичних заходів.

4.1 Індивідуальні заняття.

Кожний студент працюючи у підгрупах повинен

- навчитися правильно підходити до тварин, а при необхідності застосувати методи їх фіксації для безпечної роботи;
- засвоїти протокол клінічного дослідження тварин;
- відпрацювати загальні методи дослідження тварини - огляд, пальпацію, перкусію, аускульту та термометрію;
- відпрацювати методи візуальної діагностики;
- провести загальне дослідження і дослідження окремих систем та органів тварин;
- освоїти методики взяття проб крові і сечі;
- освоїти методики дослідження фізико-хімічних і морфологічних властивостей біологічних рідин (крові, сечі) у клінічно здорових і хворих тварин;
- аналізувати і інтерпретувати отримані результати досліджень;
- розвивати клінічне мислення, творчий підхід при вирішенні практичних питань з діагностики хвороб тварин;
- комунікувати з колегами та допоміжним персоналом з професійних питань, як у письмовій, так і усній формі;
- правильно оформляти результати досліджень.

4.2 Методичні рекомендації.

Кожний студент отримує щоденник з проходження навчальної практики з дисципліни «Клінічна діагностика хвороб тварин», в якому відмічає результати власних досліджень тварини.

4.3 Матеріально-технічне забезпечення

Для проходження навчальної практики з дисципліни «Клінічна діагностика хвороб тварин» студенти забезпечуються: термометрами, плесиметрами і перкусійними молоточками, стетофонендоскопами, зондами для різних видів тварин, засобами для фіксації і приборкання тварин, засобами для лабораторної діагностики біологічних матеріалів,

засобами особистої гігієни і медичною аптечкою.

4.4 Навчально-методичне забезпечення

Студенти забезпечуються необхідними методичними посібникам

- Мікроскопічні дослідження осадів сечі сільськогосподарських тварин. Метод. вказівки до практичних занять для студентів ФВМ./ М.І.Цвіліховський В.А.Грищенко ., І.Г.Погурський ., В.О.Бондар ., Т.І.Левищенко . К.: Вид. центр НАУ. 2000. 37 с
- Діагностика пороків серця.Методичні вказівки до проведення занять для студентів спеціальності “ Ветеринарна медицина” освітньо-кваліфікаційних рівнів спеціаліст магістр (8.130501) ./М.І.Цвіліховський ., Т.І. Левищенко, І.Г. Погурський, В.О.Бондар, О.М.Якимчук. К.:НАУ.-2004. 36с.
- Ендоскопія шлунково-кишкового тракту у собак і котів. Методичні вказівки до проведення занять для студентів спеціальності “ Ветеринарна медицина” освітньо-кваліфікаційних рівнів спеціаліст магістр (8.130501) ./М.І.Цвіліховський ., Т.І. Левищенко, О.М.Якимчук, І.Г.Погурський, В.О.Бондар. К.:НАУ.2005. 20с.
- Показники крові тварин при патології. Методичні вказівки до проведення занять для студентів спеціальності “ Ветеринарна медицина” освітньо-кваліфікаційних рівнів спеціаліст магістр (8.130501) . / М.І.Цвіліховський ., О.М.Якимчук, Т.І. Левищенко, І.Г. Погурський, В.О.Бондар. К.:НАУ.2006. 31с.
- Лабораторне дослідження сечі. Методичні вказівки до проведення практичних занять / М.І.Цвіліховський, Т.І. Левищенко, О.М. Якимчук, В.О. Бондар та ін.. К.:НУБіП України. 2014. 45 с.
- Здорове і хворе серце твари. Методичні вказівки для підготовки лікаря ветеринарної медицини ОКР «Магістр» / Цвіліховський М.І., Береза В.І., Палюх Т.А., Немова Т.В. та інші. К. «Компринт». 2014. 37 с.
- Як уникнути помилок при дослідженні та побудові діагнозу хвороб системи дихання в тварин? Методичні вказівки для підготовки лікаря ветеринарної медицини ОКР «Магістр». / Береза В.І., Палюх Т.А., Немова Т.В. та інші. К. «Компринт». 2014. 33 с.
- Ультразвукова діагностика хвороб нирок у дрібних домашніх тварин. Методичні вказівки для підготовки фахівців ОКР «Магістр». / Бондар В.О., Якимчук О.М., Немова Т.В., Павелиця О.О. та ін. К. «Компринт». 2014. 49 с.
- Бондар В.О., Якимчук О.М., Маринюк М.О., Обруч М.М. Сучасні методи діагностики у ветеринарній медицині дрібних домашніх тварин: (МАГНІТНО-РЕЗОНАНСНА ТОМОГРАФІЯ). Частина 2: Методичні вказівки для підготовки фахівців ОС «Магістр» за спеціальністю 211 – Ветеринарна медицина. К. : «ЦП»КОМПРИНТ», 2017. 35 с.
- Цвіліховський М.І., Якимчук О.М., Маринюк М.О., Костюк О.С., Якимчук І.М Сучасні методи дослідження серця. К.: «ЦП «КОМПРИНТ», 2020. 24 с.

- Цвіліховський М.І., Якимчук О.М., Маринюк М.О., Якимчук І.М. Діагностика хвороб серцево-судинної системи. К.: «ЦП «КОМПРИНТ», 2020. 26 с.
- Цвіліховський М.І., Якимчук О.М., Маринюк М.О., Костюк О.С., Якимчук І.М. Сучасна електрокардіографія тварин. К.: «ЦП «КОМПРИНТ», 2020. 22 с.
- Цвіліховський М.І., Якимчук О.М., Маринюк М.О., Якимчук І.М. Діагностика хвороб дихальної системи тварин. К.: «ЦП «КОМПРИНТ», 2020. 24 с.

5. Форми і методи контролю

В кінці кожного дня практики студенти подають викладачу результати власних досліджень і їх аналіз. В кінці навчальної практики вони представляють заповнений щоденник та проводять його захист

6. Вимоги до звіту.

Щоденник з навчальної практики заповнюється згідно вимог, що представлені в ньому, з повним аналізом отриманих результатів і висновками. При складанні заліку необхідно пояснити наведені дані.

7. Підведення підсумків практики.

Після виконання індивідуальних завдань, повного оформлення щоденника з навчальної практики студент отримує залік

Опис навчальної практики

БІОТЕХНОЛОГІЯ ВІДТВОРЕННЯ ТВАРИН

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Магістр	
Спеціальність	211 – «Ветеринарна медицина»	
Освітня програма	Ветеринарна медицина	
Характеристика навчальної практики		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	30	
Кількість кредитів ECTS	1,0	
Навчальна практика	30	
Кількість змістових модулів	-	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	Залік	
Показники навчальної практики для денної та заочної форм навчання		
	Повний термін навчання	Скорочений термін навчання
Рік підготовки (курс)	4 курс	
Семестр	8	
Лекційні заняття		
Лабораторні заняття		
Самостійна робота		
Індивідуальні завдання		
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання		

Вступ

Відтворення поголів'я є першоосною розвитку тваринництва, що дозволяє підтримувати певну чисельність популяції, отримувати від неї відповідну продуктивність і забезпечувати населення за рахунок цього біологічно повноцінними продуктами харчування.

У тваринництві комплекс біотехнологічних методів передбачає як використання існуючих, так і конструювання бажаних генотипів порід із заданими ознаками, що забезпечують вищу продуктивність тварин та прискорені темпи їхнього відтворення. Найяскравішим прикладом використання в практиці розроблених наукою методів біотехнології є штучне осіменіння сільськогосподарських тварин. Цей метод забезпечує швидке та якісне поліпшення поголів'я за рахунок використання сперми лише високої якості, дає змогу використовувати в сотні разів меншу кількість плідників, що в свою чергу значно зменшує затрати на їхнє утримання, а особливо – профілактику виникнення заразних захворювань, які передаються статевим шляхом. Методи штучного осіменіння нині широко застосовують у всіх країнах з інтенсивним веденням галузі, але, на жаль, необхідно констатувати, що в нашій країні науковці і практики послабили увагу теоретичних та практичних питань цього прогресивного напрямку у галузі тваринництва.

Мета практики

Метою навчальної практики є закріплення та поглиблення знань теоретичного матеріалу та досконале оволодіння методами штучного осіменіння.

Завдання практики

Реалізація даної мети передбачає виконання кожним студентом або бригадою студентів тем і завдань, які виносяться на період навчальної практики.

Основними завданнями навчальної практики з дисципліни «Біотехнологія відтворення тварин» є :

- навчитися готувати розчини, матеріали і інструменти, що використовуються при штучному осіменінні сільськогосподарських тварин;
- оволодіти методикою складання, підготовки штучних вагін для отримання сперми від плідників та засвоєння техніки взяття сперми від бугаїв-плідників, кнурів, жеребців та баранів;
- визначати показники якості свіжоотриманого еякуляту від плідника та заморожено-розмороженої сперми;
- оволодіти методами виявлення тварин в охоті, визначення оптимального часу осіменіння;
- набути навичок підходу до тварин у стані статевого збудження та їх фіксації в спеціальних станках;
- опанувати сучасні методи штучного осіменіння сільськогосподарських тварин;

- ознайомитися з документацією, яка ведеться на пункті штучного осіменіння.
- Оволодіти методами викликання суперовуляції у корів-донорів, вимивання ембріонів, їх оцінки, культивування та консервування, а також пересадки реципієнтам.

План навчальної практики

Тема 1. Виявлення у самок стадії збудження статевого циклу (тічки, загальної реакції, статевої охоти, овуляції). Підготовка самок до осіменіння, а самців – до отримання сперми. Підготовка робочого місця техніка штучного осіменіння та осіменіння самок тварин.

Тема 2. Отримання сперми від плідників.

Тема 3. Візуальна та мікроскопічна оцінка отриманих еякулятів.

Тема 4. Мікроскопічна оцінка сперми плідників за визначенням відсотків живих і патологічних форм спермій та впливу на них факторів довкілля.

Тема 5. Підведення підсумків проведеної навчальної практики з біотехнології відтворення тварин і захист матеріалів практики.

Тема 1

Виявлення у самок стадії збудження статевого циклу (тічки, загальної реакції, статевої охоти). Підготовка самок до осіменіння, а самців – до отримання сперми. Підготовка робочого місця техніка штучного осіменіння та осіменіння самок тварин.

Мета заняття. Оволодіти клінічними та лабораторними методами виявлення самок різних видів сільськогосподарських тварин в стані статевої охоти. Ознайомитися з технікою безпеки поводження з тваринами (при доставці тварин на пункт штучного осіменіння, при взятті сперми від плідників і штучному осіменінні самок). Навчитися готувати розчини та матеріали на робочому місці техніка штучного осіменіння та оволодіти методами штучного осіменіння тварин.

Забезпечення заняття: 4–5 мотузок; 2 відра; 2 тазики; ганчірки та щітки для миття тварин; 2-3 скребки; мило-2шт., натрію бікарбонат; натрію хлорид; кальцинована сода; натрію цитрат; фурацилін; етиловий спирт; вата; піхвові дзеркала; разові поліетиленові рукавички; шприц-катетер; мікрошприц-катетер; ПОС-5; УЗК-5; катетер Фолея, ебонітовий катетер; гумовий катетер Іванова; бинт; гумова трубка; кружка Есмарха; піпетки; ампули; полістиролові катетери; дистильована вода; посуд для розчинів; ваги з наважками; фільтрувальний папір; скляні палички.

Завдання 1. Виявлення тварин в стані статевої охоти і доставка їх до пункту штучного осіменіння:

- а) збір анамнестичних даних, встановлення дати отелення та початку поновлення статевої циклічності;
- б) оволодіння клініко-візуальним та рефлексологічним методами виявлення самок в охоті;
- в) опанування методами фіксації тварин та технікою безпеки при їх

доставці на пункт штучного осіменіння.

Завдання 2. Санітарна обробка та фіксація самок при штучному осіменінні та їх повернення в приміщення після осіменіння:

- а) миття зовнішніх статевих органів самок і їх знезараження;
- б) фіксація самок під час штучного осіменіння;
- в) повернення самок після осіменіння в приміщення.

Завдання 3. Підготовка і доставка плідників для отримання сперми, надання допомоги при її отриманні і забезпечення пункту штучного осіменіння теплою водою:

- а) доставка плідників на пункт штучного осіменіння;
- б) миття та санітарна обробка плідників;
- в) оволодіння методами фіксації плідників.

Завдання 4. Підготовка робочого місця техніка штучного осіменіння і приготування розчинів:

- а) навчитися готувати робоче місце техніка штучного осіменіння;
- б) приготувати спиртові тампони;
- в) приготувати 1%-й розчин натрію бікарбонату; 0,9%-й розчин кухонної солі; 2%-й розчин кальцінованої соди; 2,9%-й розчин натрію цитрату; розчин фурациліну 1 : 5000; 70%-й етиловий спирт.

Завдання 5. Вивчення інструментів, матеріалів, що використовуються при штучному осіменінні корів і телиць:

- а) вивчити методи штучного осіменіння самок;
- б) відпрацювати методи штучного осіменіння корів (mano-цервікальний, візо-цервікальний, ректо-цервікальний та епі-цервікальний);

Завдання 6. Вивчення способів осіменіння, інструментів та матеріалів, що використовуються за штучного осіменіння овець, кобил і свиней.

Тема 2

Отримання сперми від плідників

Мета заняття. Відпрацювати техніку складання і підготовки штучної вагіни до взяття сперми. Оволодіти методами отримання сперми від плідників.

Забезпечення заняття: корпус штучної вагіни – 3-4 шт.; гумові камери – 3-4 шт.; фіксаційні кільця – 9-12 шт.; спермоприймачі – 3-4 шт.; тримачі спермоприймачів – 3-4 шт.; краники – 3-4 шт.; вазелін – 300-500 г; ебонітові палички – 2-3 шт.; металева кружка – 1-2 шт.; лійка скляна або пластикова; тазик; йоржик; кальцінована сода або пральний порошок – 500 г; скарифікатор Г.К. Корчака; термометр; спиртові тампони; пінцет; гаряча та холодна вода.

Завдання 1. Складання та підготовка штучної вагіни до отримання

сперми від плідника:

- а) вивчення будови штучної вагіни і методів отримання сперми;
- б) складання штучної вагіни;
- в) підготовка штучної вагіни до отримання сперми;

Завдання 2. Отримання сперми від плідників сільськогосподарських тварин:

- а) вивчення прийомів отримання сперми від плідників сільськогосподарських тварин;
- б) відпрацювання на фантомі-тренажері прийомів одержання сперми від плідників;
- в) отримання сперми від бугая на штучну вагіну.

Завдання 3. Оформлення записів у журналі використання бугаїв і взяття матеріалу для бактеріологічного дослідження:

- а) вивчення журналу обліку використання бугаїв і його заповнення;
- б) ознайомлення з будовою скарифкатора Г.К.Корчака;
- в) оволодіння методикою взяття матеріалу із препуція для бактеріологічного дослідження.

Тема 3

Візуальна та мікроскопічна оцінка отриманих еякулятів

Мета заняття. Навчитися проводити загальну санітарну оцінку отриманих еякулятів за об'ємом, кольором, запахом та консистенцією. Оволодіти методами мікроскопічної оцінки сперми за густиною, активністю та концентрацією спермійів.

Забезпечення заняття: свіжоотримана сперма; спермоприймачі; градуйовані піпетки; мірні циліндри; марлеві серветки; скляні палички; ватні спиртові тампони; столик Морозова або електричний столик; мікроскоп; камера Горяєва; оптичні стандарти; 3%-й розчин кухонної солі; еритроцитарні та лейкоцитарні меланжери; предметні та накривні скельця; флакончики з-під антибіотиків; вата біла; гаряча та холодна вода; рушники; 2,9%-й розчин натрію цитрату.

Завдання 1. Загальна санітарна оцінка отриманих еякулятів:

- а) засвоїти теоретичну частину санітарної оцінки якості сперми;
- б) оволодіти методами визначення об'єму сперми, її кольору, запаху та консистенції.

Завдання 2. Візуальна оцінка сперми за густиною та активністю:

- а) навчитися правильно готувати препарат “роздавлена крапля”;
- б) оволодіти методикою визначення густини та активності спермійів у спермі.

Завдання 3. Визначення концентрації спермійів у спермі:

- а) вивчити методи визначення концентрації спермійів у спермі;

б) оволодіти методикою визначення концентрації сперміїв за допомогою лічильної камери Горяєва.

Тема 4

Мікроскопічна оцінка сперми плідників з визначенням відсотку живих і патологічних форм сперміїв та впливу на них факторів довкілля.

Мета заняття. Оволодіння методиками визначення відсотка живих та патологічних форм сперміїв. Навчитися визначати інтенсивність дихання та впливу на сперміїв фізичних та хімічних факторів.

Забезпечення заняття: предметні і покривні скельця; шліфувальне скло; 5%-й водний розчин еозину, виготовлений на 3%-му розчині натрію цитрату; 1%-й розчин метиленового синього; 2,9%-й розчин натрію цитрату; 96%-й етиловий спирт; 5%-й спиртовий розчин йоду; 2-3 мікроскопи; катетери для визначення інтенсивності дихання сперміїв; скляні палички; 2 кювети; 2 піпетки; дистильована вода; столик Морозова; біла вата; тепла вода; кальцинована сода; мило; рушник.

Завдання 1. Визначення відсотка патологічних і незрілих форм сперміїв в отриманій спермі:

- а) вивчити причини появи патологічних і незрілих форм сперміїв;
- б) навчитися робити мазки і визначати відсоток патологічних і незрілих форм сперміїв у спермі.

Завдання 2. Визначення відсотка живих і мертвих форм сперміїв:

- а) навчитися виготовляти тонкі мазки і їх фарбувати;
- б) визначити процент живих і мертвих форм сперміїв.

Завдання 3. Визначення інтенсивності дихання сперміїв за швидкістю знебарвлення метиленової синьки:

- а) оволодіти методикою визначення інтенсивності дихання сперміїв;
- б) провести визначення інтенсивності дихання сперміїв у спермі.

Завдання 4. Вивчення впливу на сперміїв світла, низької і високої температури, різних хімічних речовин:

- а) вивчити дію на сперміїв низької і високої температури, дистильованої води, розчину натрію цитрату, етилового спирту і парів йоду;
- б) провести експериментальні дослідження згідно із завданням і записати отримані результати.

Завдання 5. Визначення виживання сперміїв у отриманій спермі:

- а) оволодіти методикою визначення абсолютного виживання сперміїв.
- б) визначити показник абсолютного виживання сперміїв у спермі.

Тема 5

Трансплантація ембріонів у тварин

Мета заняття: оволодіти технологією трансплантації ембріонів у корів.

Забезпечення заняття: племінні високопродуктивні корови та статеві (і фізіологічно) дозрілі телиці; станки для фіксації тварин; документи зоотехнічної та ветеринарної звітності на цих тварин; дво-, триканальні катетери для вимивання ембріонів, прилад Касу з пайетами, захисні чохла одноразового використання, шприци до них (для введення розчину та для нагнітання повітря); градуйовані скляні циліндри на 500 мл, ділильна лійка, малі і великі чашки Петрі, сифонні шланги, пастерівські піпетки для маніпулювання з ембріонами, пробірки, ампули, мензурки, термостат; паперові фільтри, сурфагон, сергон, ФСГ з розчинником; фолігон, естрофан, середовище Дюльбекко, фетальна сироватка; 2 %-ні розчини новокаїну, седазін, 96 %- та 70 %-й спирт, диметилсульфоксид, гліцерин, сахароза, антибіотики; інвертований мікроскоп, біокулярна лупа, холодильник, посудина Дьюара, схалати, фартухи, нарукавники, поліетиленові рукавиці, гінекологічні рукавиці, гумові чоботи.

Завдання 1. Вивчення методів викликання суперовуляції у корів донорів та синхронізації охоти у корів (телиць) реципієнтів

- а) навчитись проводити відбір донорів та реципієнтів для проведення трансплантації ембріонів;
- б) опрацювати різні схеми викликання суперовуляції у корів-донорів.
- в) провести осіменіння корів-донорів.

Завдання 2. Вивчення інструментів, матеріалів, що використовуються для трансплантації ембріонів корів і телиць.

- а) вивчити інструменти, які використовуються для вимивання ембріонів у корів-донорів;
- б) відпрацювати методику проведення вимивання ембріонів у корів-донорів

Завдання 3. Оцінка якості вимитих ембріонів.

- а) відпрацювати методику пошуку ембріонів у корів-донорів;
- б) оволодіти методикою проведення оцінки якості ембріонів.

Завдання 4. Методи зберігання ембріонів.

- а) оволодіти методикою культивування ембріонів;
- б) оволодіти методикою кріоконсервування ембріонів.

Завдання 5. Пересадка ембріонів реципієнтам.

Відпрацювання методики пересадки ембріонів телицям-реципієнтам.

Підведення підсумків проведеної навчальної практики з біотехнології відтворення тварин і захист матеріалів практики.

**1. Опис навчальної практики з дисципліни
ЗАГАЛЬНА І СПЕЦІАЛЬНА ХІРУРГІЯ**

Освітній ступінь, спеціальність, освітня програма		
<i>Освітній ступінь</i>	<i>«Магістр»</i>	
<i>Спеціальність</i>	<i>211 «Ветеринарна медицина»</i>	
<i>Освітня програма</i>	<i>Ветеринарна медицина</i>	
Характеристика навчальної практики		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	30	
Кредити	1	
Кількість тижнів	1	
Форма контролю	Захист матеріалів практики	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	Повний термін навчання навчання	Скорочений термін навчання навчання
Рік підготовки (курс)	4	4
Семестр	8	8
Практична підготовка		
Кількість годин навчальної практики на день	6 год.	6 год.
Кількість днів навчальної практики	5	5

Вступ

Навчальна практика – складова частина плану підготовки спеціалістів вищої кваліфікації. По ветеринарній хірургії, як і по інших клінічних дисциплінах, її проводять на 4 курсі. На кожну групу відводиться по 30 годин, або 5 робочих днів. Кожного дня студенти мають відпрацювати по 6 годин.

Досвід кафедри хірургії показує, що навчальну практику необхідно прив'язувати до виробничої діяльності ветеринарної служби і найбільш доцільно її проводити у травні в кінці 4 курсу (8 семестр) навчальної дисципліни «Загальна та спеціальна хірургія» частково на виробництві, у науково-навчальних господарствах, а частково на базі кафедри хірургії і патофізіології ім. акад. І.О. Поваженка, Зоопарку, Київського іподрому, ветеринарних клінік дрібних тварин м. Києва та у тваринницьких комплексах:

- НДГ НУБіП України «Великоснітинське НДГ ім. О.В. Музиченка»;
- НДГ НУБіП України «Агрономічна дослідна станція»;

Студенти виконують роботу відповідно до плану ветеринарної служби господарства. Кафедра забезпечує виконання проведення як досліджень тварин так і оперативних втручань необхідними приборами, інструментами і засобами фіксації. Перев'язочний матеріал і медикаменти для лікування тварин використовують із арсеналу кафедри та ветеринарної аптеки господарства.

План навчальної практики та умови її проведення, погоджуються з головним лікарем господарства на початку навчального року, затверджується завідувачем кафедри та керівником господарства та доводять до відома головного ветеринарного лікаря господарства або клініки.

Для проведення навчальної практики підбираються господарства, у яких є усі види тварин та птиці.

Форма звіту – робочий зошит.

В робочому зошиті студенти повинні записати наступну інформацію:

- характеристика бази навчальної практики;
- детально описувати всю хірургічну роботу, що виконувалась під час практики;
- з використанням літературних джерел занотовувати основні етіологічні фактори, що викликають хірургічні хвороби тварин, які надходили на лікування;
- детально описувати всі види хірургічної роботи, що проводилась. Особливості і ефективність лікування даних тварин;
- рекомендації з профілактики найбільш поширених хірургічних захворювань тварин;
- у робочому зошиті, в останній день практики, студентам необхідно зробити критичні зауваження і побажання для покращення роботи з діагностики, профілактики і терапії хірургічних хвороб тварин в умовах проходження практики.

Робочий зошит включає завдання лабораторних та практичних

занять, передбачених навчальною програмою, затвердженою навчально-методичним центром.

Мета, завдання та компетентності навчальної практики з дисципліни «Загальна і спеціальна хірургія»

Мета – засвоєння основ хірургічної патології з конкретним уявленням про причини, етіологію, патогенез, діагностику та застосовувати комплексний підхід в проведенні лікування хірургічно хворих тварин.

Завдання – поєднати на практиці знання та уміння з загально-біологічних дисциплін безпосередньо з клінічними, засвоїти основи хірургічної патології, скласти чітке уявлення про причини, патогенез, принципи лікування та профілактику хірургічних захворювань тварин.

У результаті проходження навчальної практики студент повинен:

Знати: клінічний прояв хірургічних захворювань, які реєструються у тварин, виявляти причини їх виникнення, вміти ставити точний діагноз, володіти в достатній мірі оперативними й консервативними методами лікування.

Вміти: встановлювати правильно діагноз, надавати потрібну індивідуальну хірургічну допомогу хворій тварині, проводити профілактичні заходи, спрямовані на запобігання виникнення масових хірургічних захворювань, давати їм наукове і економічне обґрунтування.

Набуття компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК7. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК9. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

Фахові (спеціальні) компетентності (ФК):

ФК2. Здатність використовувати інструментарій, спеціальні пристрої, прилади, лабораторне обладнання та інші технічні засоби для проведення необхідних маніпуляцій під час професійної діяльності.

ФК7. Здатність організувати і проводити лабораторні та спеціальні діагностичні дослідження й аналізувати їх результати.

ФК12. Здатність розробляти та реалізовувати заходи, спрямовані на захист населення від хвороб, спільних для тварин і людей.

ФК13. Здатність розробляти стратегії профілактики хвороб різної етіології.

Програма та структура навчальної практики з дисципліни «Загальна і спеціальна хірургія»

- повного терміну денної форми навчання (термін навчання 5 та 6 років)
спеціальність 211 «Ветеринарна медицина»

День	Тема, мета, матеріали та обладнання	Робоче місце	Кількість годин
1	<p>Тема 1. Травматизм тварин. Закриті та відкриті пошкодження тканин.</p> <p>Мета заняття. Виявити травмованих тварин, представити класифікацію травматизму на фермі. Навчити студентів наданню необхідної допомоги травмованим тварин.</p> <p>Забезпечення заняття: засоби фіксації тварин, бритва, вата, бинти, малий хірургічний набір, шовк, шприци, розчини новокаїну, марлеві тампони, йод, емульсія синтоміцину, чемі-спрей, гумові рукавички.</p>	<p>Клініка ветеринарної медицини, стаціонар, віварій ФВМ. • НДГ НУБіП України «Великоснітинське НДГ ім. О.В. Музиченка»;</p> <p>• НДГ НУБіП України «Агрономічна дослідна станція»</p>	6
2	<p>Тема 2. Післякастраційні ускладнення у самців та самок, способи їх усунення. Герніотомія.</p> <p>Мета заняття. Оволодіти діагностикою післякастраційних ускладнень у тварин і наданням необхідної допомоги. Відпрацювати техніку основних способів герніотомії.</p> <p>Забезпечення заняття: засоби фіксації тварин, інструменти для підготовки операційного поля та рук хірурга, шовний та перев'язочний матеріал, два малих хірургічних набори, шовний метеріал, шприци, розчини новокаїну, марлеві тампони, 5% спиртовий розчин йоду, розчини кофеїну, аміназину, димедролу, антибіотики, мазь Вишневського, емульсія синтоміцину, чемі-спрей, гумові рукавички.</p>	<p>Клініка ветеринарної медицини, стаціонар, віварій ФВМ. • НДГ НУБіП України «Великоснітинське НДГ ім. О.В. Музиченка»;</p> <p>• НДГ НУБіП України «Агрономічна дослідна станція»</p>	6
3	<p>Тема 3. Хірургічна інфекція (гнійна, гнилісна, анаеробна, специфічна).</p> <p>Мета заняття. Виявити тварин з наявністю вогнищ хірургічної інфекції; основи диференціації, постановки діагнозу та лікування хворих тварин.</p> <p>Забезпечення заняття: засоби фіксації тварин, інструменти для підготовки операційного поля та рук хірурга, шовний та перев'язочний матеріал, два малих хірургічних набори, шовний метеріал, шприци, розчини новокаїну, марлеві</p>	<p>Клініка ветеринарної медицини, стаціонар, віварій ФВМ. • НДГ НУБіП України «Великоснітинське НДГ ім. О.В. Музиченка»;</p> <p>• НДГ НУБіП України «Агрономічна</p>	6

	тампони, 5% спиртовий розчин йоду, розчини кофеїну, аміназину, димедролу, антибіотики, мазь Вишневського, емульсія синтоміцину, чемі-спрей, гумові рукавички.	дослідна станція»	
4	<p>Тема 4. Деформація копитець. Захворювання в ділянці пальців. Хвороби суглобів.</p> <p>Мета заняття. Навчити студентів прийомам хірургічної диспансеризації тварин; відпрацювати техніку розчистки деформованих копитець і надання лікувальної допомоги хворим тваринам; вивчити вплив деформованих копитець на на молочну продуктивність корів; навчити студентів прийомам діагностики та лікування захворювань суглобів.</p> <p>Забезпечення заняття: засоби фіксації тварин, інструменти для підготовки операційного поля та рук хірурга, шовний та перев'язочний матеріал, два малих хірургічних набори, шовний матеріал, шприци, розчини новокаїну, марлеві тампони, 5% спиртовий розчин йоду, розчини кофеїну, аміназину, димедролу, антибіотики, мазь Вишневського, емульсія синтоміцину, чемі-спрей, гумові рукавички, інструменти для розчистки копитець.</p>	Клініка ветеринарної медицини, стаціонар, віварій ФВМ. • НДГ НУБіП України «Великоснітинське НДГ ім. О.В. Музиченка»; • НДГ НУБіП України «Агрономічна дослідна станція»	6
5	<p>Тема 5. Захворювання органу зору у тварин. Методи діагностики та лікування.</p> <p>Мета заняття. Виявити захворювання очей в тварин у господарстві, навчити студентів диференційній діагностики хірургічних захворювань у ділянці ока, проводити дослідження хворих тварин та надавати лікувальну допомогу хворим тваринам.</p> <p>Забезпечення заняття: засоби фіксації тварин, інструменти для підготовки операційного поля та рук хірурга, шовний та перев'язочний матеріал, два малих хірургічних набори, шовний метеріал, шприци, розчини новокаїну, очні краплі, очна мазь, 5% спиртовий розчин йоду, розчини кофеїну, аміназину,</p>	Клініка ветеринарної медицини, стаціонар, віварій ФВМ. • НДГ НУБіП України «Великоснітинське НДГ ім. О.В. Музиченка»; • НДГ НУБіП України «Агрономічна дослідна станція»	6

	димедролу, антибіотики, мазь Вишневського, емульсія синтоміцину, чемі-спрей, гумові рукавички.		
	Всього годин навчальної практики		30

Тема 1. Травматизм тварин. Закриті та відкриті пошкодження тканин.

Мета заняття. Виявити травмованих тварин, представити класифікацію травматизму на фермі. Навчити студентів наданню необхідної допомоги травмованим тварин.

Забезпечення заняття: засоби фіксації тварин, бритва, вата, бинти, малий хірургічний набір, шовк, шприци, розчини новокаїну, марлеві тампони, йод, емульсія синтоміцину, чемі-спрей, гумові рукавички.

Завдання 1. Провести клінічний огляд тварин ферми і встановити серед них поширення травматизму. Результати клінічного огляду занести у таблицю «Класифікація травматизму тварин».

Завдання 2. Виконати хірургічну обробку рани.

Маніпуляції:

- Простерилізувати інструменти, організувати робоче місце для виконання операції.
- Зафіксувати і почистити тварину, підготувати операційне поле.
- Виконати знеболення (за необхідності провести премедикацію).
- Провести механічне очищення, ревізію та хірургічну обробку рани. Підготувати валики, дренаж, зашити рану.
- Дати характеристику рани, призначити медикаментозне лікування.

Завдання 3. Надати допомогу корові при переломі рогового відростку.

Маніпуляції:

- Зафіксувати тварину.
- Знеболити ріг, виконати механічну очистку пошкоджених тканин
- Накласти пов'язку з лікувальними препаратами на культю рогу.
- Почистити та простерилізувати інструменти.

Завдання 4. Надати допомогу теличці при забої.

Маніпуляції:

- Зафіксувати тварину.
- Провести дослідження загального стану тварини і ступеня пошкодження тканин.
- Поставити діагноз та призначити лікування.
- Виконати короткий новокаїновий блок або циркулярну новокаїнову блокаду.
- Накласти тиснучу пов'язку.

Завдання 5. Надати тварині допомогу при гематомі або лімфоекстравазаті.

Маніпуляції:

- Зафіксувати тварину.

- Провести клінічне дослідження та поставити діагноз.
- Підготувати операційне поле, знеболити місце для пункції та виконати пункцію.
- Дати характеристику вмісту пунктату, уточнити діагноз та призначити лікування.
- Виконати призначене лікування.
- Помити, простерилізувати інструменти.

Питання для контролю:

1. Що називають травматизмом?
2. Класифікація травматизму.
3. Визначення рани. Класифікація ран.
4. Види загоєння ран. Хірургічна обробка рани.
5. Ранові шви.
6. Закриті пошкодження тканин.
7. Диференційна діагностика гематоми від лімфоекстравазату.
8. Знеболення рогового відростку.
9. Новокаїнові блокади.
10. Шви з валиками, показання.

Тема 2. Післякастраційні ускладнення у самців та самок, способи їх усунення. Герніотомія.

Мета заняття. Оволодіти діагностикою післякастраційних ускладнень у тварин і наданням необхідної допомоги. Відпрацювати техніку основних способів герніотомії.

Забезпечення заняття: засоби фіксації тварин, інструменти для підготовки операційного поля та рук хірурга, шовний та перев'язочний матеріал, два малих хірургічних набори, шовний матеріал, шприци, розчини новокаїну, марлеві тампони, 5% спиртовий розчин йоду, розчини кофеїну, аміназину, димедролу, антибіотики, мазь Вишневського, емульсія синтоміцину, чемі-спрей, гумові рукавички.

Завдання 1. Зупинити кровотечу із судин мошонки.

Маніпуляції:

- Зафіксувати тварину, обробити поверхню навколо рани.
- Розкрити мошонку, торзувати судини мошонки, які кровоточать гемостатичним пінцетом, за потреби провести тампонаду рани.

Завдання 2. Зупинити кровотечу з культі сім'яного канатика.

Маніпуляції:

- Зафіксувати тварину, обробити поверхню навколо рани.
- Пальцями або корцангом підтягнути культю на рівень кастраційної рани і накласти прошивну лігатуру.
- У коней культю зажимають гемостатичним пінцетом на 24 години.

Завдання 3. Надати допомогу самці при ускладненні (інфікуванні) післякастраційної рани.

Маніпуляції:

- Зафіксувати тварину у потрібному положенні і підготувати

операційне поле.

- Зробити короткий антибіотико-новокаїновий блок.
- З нижнього кута рани зняти 1-2 стібки шва, видалити ексудат.
- При необхідності поставити дренаж, накласти пов'язку.

Завдання 4. Надати допомогу тварині (свинці) при післякастраційному перитоніті.

Маніпуляції:

- Зафіксувати тварину, підготувати операційне поле.
- Виконати надплевральну новокаїнову блокаду по В.В.Мосіну.
- Виконати внутрішньом'язеву інекцію антибіотика.
- Тварину помістити в індивідуальний станок.

Завдання 5. Виконати перацію при пупочній грижі у тварини.

Маніпуляції:

- Зафіксувати тварину на операційному столі в спинному положенні.
- Провести диференційну діагностику грижі від гематоми, абсцесу, новоутворення.
- Підготувати операційне поле, провести інфільтраційну анестезію по лінії розрізу.
- Зробити розріз шкіри над грижевим кільцем, відпрепарувати її від серозно-фасциального грижового мішка і від черевної стінки навколо кільця на 1-2см.
- Вправити грижовий мішок з вмістимим в черевну порожнину і накласти шви на грижове кільце.
- Накласти шви на шкіру.
- Тварину помістити в індивідуальний станок (якщо продуктивна) або накласти пов'язку (якщо дрібна домашня).

Питання для контролю:

1. Назвіть основні причини післякастраційних ускладнень.
2. Класифікація кровотеч.
3. Способи зупинки кровотеч.
4. Класифікація гриж, складові частини грижі.
5. Від яких захворювань потрібно диференціювати грижі?

Тема 3. Хірургічна інфекція (гнійна, гнилісна, анаеробна, специфічна).

Мета заняття. Виявити тварин з наявністю вогнищ хірургічної інфекції; основи диференціації, постановки діагнозу та лікування хворих тварин.

Забезпечення заняття: засоби фіксації тварин, інструменти для підготовки операційного поля та рук хірурга, шовний та перев'язочний матеріал, два малих хірургічних набори, шовний метеріал, шприци, розчини новокаїну, марлеві тампони, 5% спиртовий розчин йоду, розчини кофеїну, аміназину, димедролу, антибіотики, мазь Вишневського, емульсія синтоміцину, чемі-спрей, гумові рукавички.

Завдання 1. Провести клінічний огляд тварин ферми, виявити хворих тварин з наявними вогнищами хірургічної інфекції, зареєструвати їх у журналі амбулаторного прийому і надати їм необхідну лікувальну допомогу.

Маніпуляції:

- Зафіксувати тварину.
- Дати клінічну характеристику вогнища інфекції, диференціювати від інших патологій, визначити загальний стан тварини та встановити діагноз.
- Підготувати операційне поле, знеболити та зробити пункцію вогнища запалення, дати характеристику ексудату.
- Розітнути вогнище інфікування, видалити ексудат, поставити дренаж.
- Помити та простерилізувати інструменти та прибрати робоче місце.

Завдання 2. Надати допомогу тварині при флегмоні.

Маніпуляції:

- Зафіксувати тварину.
- Визначити загальний стан тварини та місцевого вогнища запалення; підготувати операційне поле.
- Виконати циркулярну новокаїнову блокаду і пункцію, дати характеристику ексудату.
- Розітнути вогнище абседування.
- Вставити дренаж, накласти всмоктуючу пов'язку.

Завдання 3. Надати допомогу тварині при наявності свіжого вогнища запалення.

Маніпуляції:

- Зафіксувати тварину.
- Визначити загальний стан тварини, дати характеристику вогнища запалення, підготувати операційне поле.
- Встановити діагноз та прогноз.
- Виконати короткий новокаїновий блок, накласти спирт-новокаїновий компрес.
- Помити і простерилізувати інструменти, прибрати робоче місце. Спостерігати за твариною протягом 2-3 днів.

Завдання 4. Виконати диференційну діагностику клінічних проявів гнійної інфекції.

Маніпуляції:

- Зафіксувати тварину, зібрати анамнез.
- Визначити загальний стан тварини і дати характеристику вогнища запалення.
- Дати визначення абсцеса і флегмони та описати їх клінічний прояв (ознаки); підготувати операційне поле.
- Виконати короткий новокаїновий блок, накласти спирт-іхтіоловий компрес.
- Узагальнити дані дослідження, призначити та виконати лікування.

- Помити та простерилізувати інструменти.

Завдання 5. Клінічні прийоми і лабораторна діагностика актиномікозу; диференційна діагностика специфічної хірургічної інфекції; надання лікувальної допомоги хворим тваринам.

Маніпуляції:

- Підготувати операційне поле.
- Визначити загальний стан тварини і місцевий прояв хвороби, дати характеристику патологічного вогнища.
- Узагальнити клінічні дані, провести диференційну діагностику і поставити клінічний діагноз.
- Знеболити місце для пункції, виконати пункцію, дати характеристику ексудату, зробити мазки, пофарбувати та вивчити їх під мікроскопом.
- Узагальнити дані клінічного дослідження і поставити діагноз, призначити лікування.
- Помити і простерилізувати інструмент.

Питання для контролю:

1. Збудники гнійної інфекції.
2. Збудники анаеробної та гнилісної інфекції.
3. Клінічні прояви гнійної інфекції.
4. Основи терапії при хірургічній інфекції.
5. Хвороби змертвіння (некроз, гангрена).
6. Арозійна кровотеча.
7. Диференційна діагностика клінічних проявів хірургічної інфекції.

Тема 4. Деформація копитець. Захворювання в ділянці пальців. Хвороби суглобів.

Мета заняття. Навчити студентів прийомам хірургічної диспансеризації тварин; відпрацювати техніку розчистки деформованих копитець і надання лікувальної допомоги хворим тваринам; вивчити вплив деформованих копитець на на молочну продуктивність корів; навчити студентів прийомам діагностики та лікування захворювань суглобів.

Забезпечення заняття: засоби фіксації тварин, інструменти для підготовки операційного поля та рук хірурга, шовний та перев'язочний матеріал, два малих хірургічних набори, шовний матеріал, шприци, розчини новокаїну, марлеві тампони, 5% спиртовий розчин йоду, розчини кофеїну, аміназину, димедролу, антибіотики, мазь Вишневського, емульсія синтоміцину, чемі-спрей, гумові рукавички, інструменти для розчистки копитець.

Завдання 1. Розчистити деформовані копитця у корів.

Маніпуляції:

- Провести диспансеризацію молочного стада ферми, виявити тварин з деформованими копитцями і хворобами в ділянці пальця, суглобів та зареєструвати їх.
- З'ясувати вплив захворювань на продуктивність

- Зафіксувати корову і провести додаткове клінічне дослідження копита з метою виявлення супутніх захворювань
- Провести розчистку копита.
- При необхідності (рана, виразка) надати лікувальну допомогу.

Завдання 2. Надати допомогу корові при флегмоні вінчика.

Маніпуляції:

- Зафіксувати тварину, провести механічну очистку і обмивання пальців.
- Підготувати операційне поле і виконати новокаїнову циркулярну блокаду.
- Розітнути флегмонозне вогнище, евакуювати екссудат, видалити некротизовані тканини.
- Провести припудрювання рани, вставити дренаж, накласти пов'язку.
- Помістити тварину в чистий станок.
- Помити інструмент, прибрати робоче місце.

Завдання 3. Надати допомогу тварині при проникаючій рані суглобу.

Маніпуляції:

- Зафіксувати тварину.
- Виконати хірургічну обробку рани.
- Промити порожнину суглобу антисептичним розчином.
- Провести внутрішню суглобову блокаду.
- Накласти пов'язку.
- Тварину помістити в чистий станок.

Завдання 4. Надати лікувальну допомогу тварині при гнійних процесах у суглобі.

Маніпуляції:

- Зафіксувати тварину, зібрати анамнез.
- Підготувати операційне поле.
- Виконати циркулярний новокаїновий блок, накласти спирт-іхтіоловий компрес.
- Провести необхідне лікування (операційне втручання, евакуація гнійного екссудату, промивання порожнини суглобу, введення розчину новокаїну у суглобову порожнину).
- Накласти пов'язку.
- Помити та простерилізувати інструменти.

Питання для контролю:

1. Будова пальця тварин.
2. Причини утворення деформованих копит і копита.
3. Класифікація деформованих копита.
4. Правила розчистки копит і копита.
5. Хвороби, що сприяють виникненню деформації копита.
6. Найпоширеніші хвороби в ділянці пальця у тварин.
7. Класифікація захворювань суглобів у тварин.

Тема 5. Захворювання органу зору у тварин. Методи діагностики та лікування.

Мета заняття. Виявити захворювання очей в тварин у господарстві, навчити студентів диференційній діагностики хірургічних захворювань у ділянці ока, проводити дослідження хворих тварин та надавати лікувальну допомогу хворим тваринам.

Забезпечення заняття: засоби фіксації тварин, інструменти для підготовки операційного поля та рук хірурга, шовний та перев'язочний матеріал, два малих хірургічних набори, шовний матеріал, шприци, розчини новокаїну, очні краплі, очна мазь, 5% спиртовий розчин йоду, розчини кофеїну, аміназину, димедролу, антибіотики, мазь Вишневського, емульсія синтоміцину, чемі-спрей, гумові рукавички.

Завдання 1. Провести клінічний огляд тварин ферми, виявити хворих тварин з наявними захворюваннями органу зору, зареєструвати їх у журналі амбулаторного прийому і надати їм необхідну лікувальну допомогу. Класифікувати захворювання органу зору серед тварин господарства.

Маніпуляції:

- Зафіксувати тварину.
- Дослідити орган зору у тварин.

Завдання 2. Надати допомогу тварині при рані в ділянці ока.

Маніпуляції:

- Зафіксувати тварину.
- Визначити загальний стан тварини, дати характеристику рани, призначити лікування; підготувати операційне поле.
- Виконати новокаїнову блокаду навколо рани.
- Виконати призначене лікування.
- Прибрати робоче місце.

Завдання 3. Надати допомогу тварині при керато-кон'юнктивіті

Маніпуляції:

- Зафіксувати тварину.
- Визначити загальний стан тварини, дати характеристику захворювання, провести диференційну діагностику.
- Виконати парабульбарну новокаїнову блокаду.
- Закласти в кон'юнктивальний мішок очну мазь.

Завдання 4. Надати допомогу тварині при виразці рогівки.

Маніпуляції:

- Зафіксувати тварину, зібрати анамнез.
- Визначити загальний стан тварини і дати характеристику патології.
- Виконати ретробульбарну новокаїнову блокаду.
- Закласти в кон'юнктивальний мішок очну мазь.

Питання для контролю:

1. Захисні пристосування ока.
2. Будова очного яблука.
3. Клінічні прояви блефариту.
4. Основи терапії при помутнінні рогівки.

5. Етіологія, патогенез та симптоми керато-кон'юнктивітів.
6. Особливості загоєння ран у ділянці голови.
7. Синехії.
8. Методики виконання блокад (парабульбарної та ретробульбарної), показання.

Форми контролю

- усне опитування;
- захист матеріалів навчальної практики.

Методичне забезпечення:

2. Куліда М.А., Дорошук В.О., Сухонос В.П., Солонін П.К., Литвиненко Д.Ю., Ткаченко С.М., Тарнавський Д.В., Пріліпко О.В., Кровотечі (етіологія, патогенез, лікування) / Методичні вказівки для студентів зі спеціальності 6.110101 - «Ветеринарна хірургія». – 26 с.

3. Сухонос В.П., Дорошук В.О., Тарнавський Д.В., Ткаченко С.М., Солонін П.К., Литвиненко Д.Ю., Петренко О.О., Пріліпко О.В., Куліда М.А., Корж А.В. Дисплазії суглобів кінцівок у собак (етіологія, патогенез, лікування, профілактика) Методичні вказівки для магістрів вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації із спеціальності 8.110101 – «Ветеринарна медицина».- 59с.

4. Тарнавський Д.В., Ткаченко С.М., Солонін П.К., Литвиненко Д.Ю., Дорошук В.О., Сухонос В.П., Петренко О.О., Пріліпко О.В., Куліда М.А., Корж А.В. Біологія раньового процесу. Методичні вказівки для студентів зі спеціальності 6.11010101 - «Ветеринарна хірургія».- 24с.

5. Тарнавський Д.В., Ткаченко С.М., Солонін П.К., Литвиненко Д.Ю., Дорошук В.О., Сухонос В.П., Петренко О.О., Пріліпко О.В., Куліда М.А., Корж А.В. Хірургічна інфекція Методичні вказівки для студентів зі спеціальності 6.11010101 - «Ветеринарна хірургія».- 42с.

6. Тарнавський Д.В., Ткаченко С.М., Солонін П.К., Литвиненко Д.Ю., Дорошук В.О., Сухонос В.П., Петренко О.О., Пріліпко О.В., Куліда М.А., Корж А.В. Ортопедія сільськогосподарських тварин. Методичні вказівки для студентів зі спеціальності 6.11010101 - «Ветеринарна хірургія».- 38с.

7. Кровотечі: етіологія, патогенез, лікування (методичні вказівки з проведення лабораторних занять із студентами ОКР «Бакалавр» спеціальності «Ветеринарна медицина») / В.О.Дорошук, В.П.Сухонос, П.К.Солонін, М.А.Куліда, С.М.Ткаченко, Д.В.Тарнавський. – Вид. центр. НУБіП України, 2012. – 26 с.

8. Дисплазії суглобів кінцівок у собак: етіологія, патогенез, лікування, профілактика (методичні вказівки з проведення лабораторних занять із студентами ОКР «Бакалавр» спеціальності «Ветеринарна медицина») / В.О.Дорошук, В.П.Сухонос, П.К.Солонін, М.А.Куліда, С.М.Ткаченко, Д.В.Тарнавський. – Вид. центр. НУБіП України, 2012. – 59 с.

9. Біологія ранового процесу (методичні вказівки з проведення

лабораторних занять із студентами ОКР «Бакалавр» спеціальності «Ветеринарна медицина») / В.О.Дорощук, В.П.Сухонос, П.К.Солонін, М.А.Куліда, С.М.Ткаченко, Д.В.Тарнавський. – Вид. центр. НУБіП України, 2012. – 24 с.

10. Хірургічна інфекція (методичні вказівки з проведення лабораторних занять із студентами ОКР «Бакалавр» спеціальності «Ветеринарна медицина») / В.О.Дорощук, В.П.Сухонос, П.К.Солонін, М.А.Куліда, С.М.Ткаченко, Д.В.Тарнавський. – Вид. центр. НУБіП України, 2012. – 42 с.

11. Ортопедія сільськогосподарських тварин (методичні вказівки з проведення лабораторних занять із студентами ОКР «Бакалавр» спеціальності «Ветеринарна медицина») / В.О.Дорощук, В.П.Сухонос, П.К.Солонін, М.А.Куліда, С.М.Ткаченко, Д.В.Тарнавський. – Вид. центр. НУБіП України, 2012. – 38 с.

12. Рекомендації до лабораторних занять з ветеринарної офтальмології. Методичні вказівки для підготовки фахівців ОКР «Бакалавр» за спеціальністю 6.110101 – «Ветеринарна медицина» / В.О.Дорощук, В.П.Сухонос, П.К.Солонін, М.А.Куліда, С.М.Ткаченко, А.Г.Міластная, Д.В.Тарнавський та ін. – Вид. центр. НУБіП України, 2013. – 50 с.

Рекомендована література:

Основна:

1. Загальна ветеринарна хірургія / за ред. проф. Борисевича В.Б. – К.: Вища школа, 1992.

2. Загальна ветеринарно-медична хірургія / за ред. проф. Борисевича В.Б. – К.: Науковий світ, 2001.

3. Загальна ветеринарна хірургія / за ред. проф. Панька І.С. – Біла Церква, 1998.

4. Практикум із загальної та спеціальної хірургії / за ред. проф. Калашніка І.О. – К.: Урожай, 1995.

5. Общая ветеринарная хирургия / под. ред. Поваженка И.Е. – К.: УСХА, 1989.

6. Спеціальна ветеринарна хірургія / за ред. проф. Борисевича В.Б. – К.: Вища школа, 1993.

7. Борисевич В.Б., Панько І.С., Терес М.О., Издепский В.Й. Спеціальна ветеринарна хірургія. – К.: Видавн. УСГА, 1993. – 493 с.

8. Специальная ветеринарная хирургия / под. ред. Шакалова К.Ш. – Л.: Агропромиздат, 1986. – 477 с.

9. Поваженко И.Е., Братюха С.И., Калиновский Г.Н. Частная ветеринарная хирургия.- К.:Вища школа, 1991. – 227 с.

10. Шакалов К.И., Башкиров Б.А., Семенов Б.С. Хирургические болезни сельскохозяйственных животных. – Л.: Агропромиздат, 1987. – 254 с.

11. Калашнік І.О., Панько С.І., Передера Б.Я., Русінов О.Ф., Юрченко Л.І., Сарбаш Д.В. Практикум із загальної та спеціальної хірургії . – К.: Урожай, 1995. – 252 с.

12. Поваженко І.О., Борисевич В.Б. Болезни конечностей животных. – К.: Урожай, 1987. – 204 с.
13. Борисевича В.Б. Ветеринарна ортопедія і офтальмологія. – К.: Урожай, 1991. – 133с.
14. Панько І.С., Власенко В.М., Гамота А.А., Рубленко М.В., Іздепський В.Й., Петренко О.Ф., Ільницький М.Г. Спеціальна ветеринарна хірургія. – Біла Церква, БДАУ, 2003. – 416 с.
15. Борисевич В.Б., Терес М.О., Салістий В.Т. Хірургія, офтальмологія і ортопедія. — К.: Вища шк., 1988. — 287 с.
16. Кузнецов О.К «Ветеринарна хірургія, ортопедія і офтальмологія».- К.: Вища школа, 1978
17. Петренко О.Ф та ін.«Хірургія ветеринарної медицини».-К.:Вища освіта, 2005.- 399
18. Навчальний довідник – НМЦ, 2006

Додаткова:

1. Бурденюк А.Ф., Власенко В.М. Хирургия в промышленном свиноводстве. – К.: Вища школа, 1985.
2. Бурденюк А.Ф., Власенко В.М., Панько І.С. Хирургические болезни с.-х. животных. – К.: Урожай, 1988.
3. Кузьнецов Г.С. Хирургические операции у КРС. – Л.: Колос, 1973.
4. Поваженко І.Е. Кастрация животных. – К.: Урожай, 1975.
5. Власенко В.М., Тихонюк Л.А. Хірургія у конярстві. – К.: Урожай, 1995.
6. Борисевич В.Б., Борисевич Б.В., Петренко О.Ф., Петренко О.О., Борисевич Ю.Б., Дорощук В.О. Ветеринарно- медична офтальмологія. – К.: «Арістей». – 2006. – 212с.
7. Мазуркевич А.Й., Тарасевич В.Л., Дж. Клугі Патофізіологія тварин. – К.: Вища школа, 2000.
8. Про ветеринарну медицину: Закон України від 15.11.2001 р. Про внесення змін до Закону України "Про ветеринарну медицину" від 16.11.2006 р.
9. Борисевич В.Б., Поваженко І.О., Братюха С.І., Терес М.О., Сухонос В.П., Калиновський Г.М., Міщишин В.Т. Загальна ветеринарна хірургія. - К.: Вища школа, 1992.-310 с.
10. Бурдинюк А.Ф. Хвороби копит. -К.: Урожай, 1968.
11. Власенко В.М., Тихонюк Л.А., Рубленко М.В. Оперативна хірургія, анестезіологія і топографічна анатомія. - Біла Церква, 2006.

**1. Опис навчальної практики
ГІГІЄНА ХАРЧОВИХ ПРОДУКТІВ**

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Магістр	
Спеціальність	211 – «Ветеринарна медицина»	
Освітня програма	Ветеринарна медицина	
Характеристика навчальної практики		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	30	
Кількість кредитів ECTS	1,0	
Навчальна практика	30	
Кількість змістових модулів	-	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	Залік	
Показники навчальної практики для денної та заочної форм навчання		
	Повний термін навчання	Скорочений термін навчання
Рік підготовки (курс)	4 курс	4 курс
Семестр	8	8
Лекційні заняття		
Лабораторні заняття		
Самостійна робота		
Індивідуальні завдання		
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання		

Вступ

Програма розрахована на підготовку **лікаря ветеринарної медицини** у галузі ветеринарної медицини, метою якої є формування кваліфікації щодо застосування органолептичних, лабораторних та спеціальних методів досліджень показників безпеки та якості продуктів тваринного, а на агропродовольчих ринках – і рослинного походження для їх ветеринарно-санітарного оцінювання, а також застосування санітарно-гігієнічних заходів на всіх етапах виробництва, зберігання, транспортування та реалізації.

Програма орієнтована на формування професійно необхідних знань, вмінь та навичок, що забезпечуватимуть досягнення рівня професійної компетенції, достатньої для реалізації виробничої діяльності.

Лікар ветеринарної медицини може застосовувати свої знання з вивчення дисципліни **„Гігієна харчових продуктів”** в державних лабораторіях ветеринарної медицини, державних лабораторіях ветеринарно-санітарної експертизи агропродовольчих ринків, харчових лабораторіях, аграрних підприємствах різних форм власності тощо.

1. Мета і завдання практики

Мета навчальної практики з дисципліни **„Гігієна харчових продуктів”** – поглибити теоретичні знання і отримати практичні навички з гігієни харчових продуктів, зокрема, щодо застосування органолептичних, лабораторних та спеціальних методів досліджень показників безпеки та якості продуктів тваринного, а на агропродовольчих ринках – і рослинного походження для їх ветеринарно-санітарного оцінювання, а також застосування санітарно-гігієнічних заходів на всіх етапах виробництва, зберігання, транспортування та реалізації.

Завдання навчальної практики з дисципліни „Гігієна харчових продуктів”:

- ознайомитись з місцем забою тварин; під наглядом лікаря ветеринарної медицини проводити передзабійний огляд худоби, яку готують до забою для внутрішньогосподарських потреб; брати безпосередню участь у формуванні гуртів худоби, її клінічному огляді і термометрії перед відправкою на забійні або м'ясопереробні підприємства; вивчити порядок оформлення відповідних супровідних документів;
- вивчити санітарно-гігієнічні умови одержання молока на фермах або суб'єктами господарювання незалежно від форми власності; проаналізувати способи та умови збору молока, його первинної обробки, ветеринарно-санітарної експертизи і організації транспортування; засвоїти правила приймання молока на молокопереробні підприємства, методи відбору проб і органолептичних, фізико-хімічних, санітарно-гігієнічних досліджень відповідно до чинних нормативно-правових актів;
- ознайомитись зі структурою забійних, м'ясо-, молокопереробних підприємств;
- особливу увагу звернути на ветеринарно-санітарний стан і

ознайомитись з організацією державного ветеринарного нагляду та контролю відповідно до чинного "Положення про державний ветеринарний нагляд та контроль за діяльністю суб'єктів господарювання щодо забою тварин, переробки, зберігання, транспортування й реалізації продукції тваринного походження" та ветеринарно-санітарної експертизи продуктів. Опанувати методи визначення вгодованості худоби для забою і способи її транспортування, порядок передзабійного огляду худоби, післязабійного огляду туш і органів з їх наступною ветеринарно-санітарною оцінкою; відбір проб для біохімічних і бактеріологічних досліджень м'яса; проведення трихінелоскопії свинячих туш; особливості ветеринарно-санітарної експертизи туш і органів вимушено забитих тварин і способи знешкодження м'яса та інших продуктів забою;

- в державній лабораторії ветсанекспертизи агропродовольчого ринку: ознайомитись з її структурою, основними завданнями, веденням документації та опанувати методику проведення ветсанекспертизи м'яса і м'ясних продуктів, молока і молочних продуктів, харчових продуктів рослинного походження, риби, меду, яєць; брати участь у дослідженні якості даних продуктів під керівництвом лікаря ветеринарної медицини лабораторії.
- на пункті державного ветеринарного контролю на кордоні та транспорті: ознайомитися з супровідними ветеринарними документами, що використовуються при перевезенні вантажів залізницею, типами вагонів – холодильників при перевезенні вантажів, методами обробки вагонів відповідно до категорій при перевезенні тварин, переліком підконтрольних службі ветеринарної медицини вантажів, що ввозяться – вивозяться із України.

Набуття компетентностей:

загальні компетентності(ЗК):

- знання та розуміння предметної галузі та професії;

фахові (спеціальні) компетентності (ФК):

- здатність аналізувати загальні принципи, які застосовують до харчових продуктів і кормів загалом та безпечності харчових продуктів і кормів зокрема, на національному рівні та на рівні Європейського співтовариства;

- здатність застосовувати методики і процедури щодо виробництва та обігу харчових продуктів відповідно до концепції «Єдиного здоров'я»;

- здатність планувати та проводити стандартний і розширений державний контроль підконтрольних вантажів на державному кордоні України та транспорті, аналізувати зв'язок між контролем безпечності харчових продуктів і здоров'ям людей за міжнародної торгівлі продуктами тваринного походження;

- здатність проводити державний аудит на підконтрольних потужностях з виробництва, переробки, обігу харчових продуктів, кормів,

кормових добавок, преміксів, ветеринарних препаратів, побічних продуктів згідно із системою менеджменту безпеки харчових продуктів та контролювати систему моніторингу для кожної критичної точки управління (КТУ) під час виробництва продукції;

- здатність планувати санітарні заходи, розробляти процедури та контролювати дотримання гігієнічних вимог на потужностях для випуску безпечних харчових продуктів, кормів і кормових добавок тощо;

- здатність організовувати та проводити державний контроль гігієнічних вимог і санітарних заходів на агропродовольчих ринках і потужностях;

- здатність здійснювати державний (внутрішній) ветеринарно-санітарний контроль на потужностях з виробництва та обігу санітарних заходів, застосовувати придатні методи відбору проб, поводження з ними та результатами їх випробувань (досліджень);

- здатність здійснювати ветеринарно-санітарний контроль виробництва та обігу кормів, кормових добавок, преміксів тощо на підконтрольних потужностях, грамотно використовувати методики їх дослідження та проводити їхнє санітарне оцінювання;

- здатність здійснювати контроль гігієнічних вимог діяльності потужностей з виробництва і переробки продуктів тваринництва, об'єктів ветеринарної медицини тощо.

2. Бази практики

навчальна практика з дисципліни „Гігієна харчових продуктів” проводиться під керівництвом викладачів кафедри проводиться в умовах:

- кафедри;
- ДНДІ з лабораторної діагностики та ветеринарно-санітарної експертизи;
- Української лабораторії якості і безпеки продукції АПК;
- ВТЦ контролю якості та безпеки продукції ЗАТ “Миронівський хлібопродукт” ;
- регіональній державній лабораторії ветеринарної медицини в Київській області тощо;
- суб'єктів господарювання з переробки та обігу харчових продуктів і кормів;
- ВП НУБіП України НДГ “Великоснітинське ім. О.В. Музиченка”;
- ВП НУБіП України НДГ “Агрономічна дослідна станція” НУБіП України;
- НУБіП України НДГ “Ворзель” НУБіП України;
- Укр НДІ «Ресурс»

3. Організація проведення практики

Навчальна практика з дисципліни „Гігієна харчових продуктів” погоджується з навчальним планом вищого навчального закладу і проводиться у відповідності з Положенням про навчальну практику

студентів вищих навчальних закладів України, що передбачають підготовку лікаря ветеринарної медицини для лабораторної та виробничої діяльності з метою виробництва безпечних і якісних харчових продуктів і кормів.

Організацію практики здійснюють викладачі кафедри. Перед початком практики викладач проводить загальний інструктаж групі студентів з техніки безпеки, дає завдання студентам відповідно до бази практики. Під час практики викладач консулює студентів, в кінці практики – здійснює контроль виконання завдань практики. Студент оформляє звіт з навчальної практики, який перевіряє і оцінює керівник практики.

4. Зміст практики

Студенти мають ознайомитись з місцем забою тварин; під наглядом лікаря ветеринарної медицини проводити передзабійний огляд худоби, яку готують до забою для внутрішньогосподарських потреб; брати безпосередню участь у формуванні гуртів худоби, її клінічному огляді і термометрії перед відправкою на забійні або м'ясопереробні підприємства; вивчити порядок оформлення відповідних супровідних документів;

вивчити санітарно-гігієнічні умови одержання молока на фермах або суб'єктами господарювання незалежно від форми власності; проаналізувати способи та умови збору молока, його первинної обробки, ветеринарно-санітарної експертизи і організації транспортування; засвоїти правила приймання молока на молокопереробні підприємства, методи відбору проб і органолептичних, фізико-хімічних, санітарно-гігієнічних досліджень відповідно до чинних нормативно-правових актів;

ознайомитись зі структурою забійних, м'ясо-, молокопереробних підприємств;

ознайомитись з організацією державного ветеринарного нагляду та контролю відповідно до чинного "Положення про державний ветеринарний нагляд та контроль за діяльністю суб'єктів господарювання щодо забою тварин, переробки, зберігання, транспортування й реалізації продукції тваринного походження" та ветеринарно-санітарної експертизи продуктів. Опанувати методи визначення вгодованості худоби для забою і способи її транспортування, порядок передзабійного огляду худоби, післязабійного огляду туш і органів з їх наступною ветеринарно-санітарною оцінкою; відбір проб для біохімічних і бактеріологічних досліджень м'яса; проведення трихінеоскопії свинячих туш; особливості ветеринарно-санітарної експертизи туш і органів вимушено забитих тварин і способи знешкодження м'яса та інших продуктів забою;

в державній лабораторії ветсанекспертизи агропродовольчого ринку: ознайомитись з її структурою, основними завданнями, веденням документації та опанувати методику проведення ветсанекспертизи м'яса і м'ясних продуктів, молока і молочних продуктів, харчових продуктів рослинного походження, риби, меду, яєць; брати участь у дослідженні якості даних продуктів під керівництвом лікаря ветеринарної медицини лабораторії.

на пункті державного ветеринарного контролю на кордоні та транспорті: ознайомитися з супровідними ветеринарними документами, що використовуються при перевезенні вантажів залізницею, типами вагонів –

холодильників при перевезенні вантажів, методами обробки вагонів відповідно до категорій при перевезенні тварин, переліком підконтрольних службі ветеринарної медицини вантажів, що ввозяться – вивозяться із України.

4.1. Індивідуальні завдання

Під час проходження навчальної практики студент зобов'язаний виконати завдання відповідно до змісту практики.

В кінці практики студенти мають скласти звіт у вигляді щоденника.

Студенти повинні вміти:

- оформляти та реєструвати супровідні документи (довідка, ветеринарні свідоцтва ф. № 1 та ф. № 2, акти на вибракування тварин, товарно-транспортні накладні, посвідчення про якість продуктів та інші);
- проводити оцінку якості та безпечності молока-сировини. Дослідження виконуються в молочній лабораторії на фермі навчально-дослідного господарства та в лабораторії якості молока на молокопереробному підприємстві, куди надходить молоко. Дані досліджень записуються у щоденник в графу "Зміст роботи, методики та результати досліджень" з визначенням наступних показників: органолептичних, густини, кислотності, ступеня чистоти за еталоном, проби на редуктазу; кількості соматичних клітин в 1 см³ молока; масової частки жиру, масової частки білку, масової частки сухих речовин, температури молока у момент його здачі-приймання;
- проводити дослідження корів на фермі на наявність субклінічного маститу одним із діагностичних препаратів (димастин, мастидин тощо). Дані досліджень записують у щоденник із зазначенням кількості корів, кількості досліджених чвертей вим'я, кількості виявлених реагуючих тварин, досліджених з результатами реакції з швидкими маститними тестами (+, ++, +++, +++++), а також дослідженням кількості соматичних клітин в 1 см³ збірного молока. Після дослідження на кожній фермі зробити аналіз причин, які знижують якість молока. Разом із лікарем ветеринарної медицини господарства розробити заходи щодо покращення якості молока. Їх копії додаються до звіту з ветсанекспертизи;
- на підприємствах із забою і переробки худоби і птиці студенти повинні працювати протягом одного дня. За цей період він знайомиться зі схемами забою великої та дрібної рогатої худоби, свиней, птиці та опановує методику післязабійного інспектування туш і органів. Всі результати реєструються у щоденнику. Методики досліджень та схеми записуються лише один раз для даного виду тварин, птиці, а в подальшому слід робити посилення на попередній запис;
- у державних лабораторіях ветсанекспертизи ринків студенти-практиканти працюють один день: знайомляться зі структурою, обов'язками фахівців та засвоюють методики ветсанекспертизи харчових продуктів тваринного і рослинного походження, які надходять на ринки для продажу:
 - відбирають проби молока і досліджують за органолептичними (зовнішній вигляд, колір, консистенція, смак, запах), фізико-хімічними

(температура, густина, кислотність, масова частка жиру та білку) та санітарно-гігієнічними показниками (ступінь чистоти, загальне бактеріальне обсіменіння пробою на редуктазу, кількість соматичних клітин з допомогою 10 % р-ну мастидину ін. методами); за необхідності виявляють фальсифікації молока;

- відбирають та досліджують проби сиру кисломолочного, сметани, ряжанки за органолептичними (смак, запах, колір, консистенція) та фізико-хімічними показниками (кислотність, масова частка жиру), наявність фальсифікацій;
- відбирають та досліджують рибу за органолептичними (консистенція, запах, колір, смак) та за необхідності – лабораторними методами досліджень: бактеріоскопія і біохімічні дослідження (визначення рН, сірководню, активності ферменту пероксидази, газоподібного аміаку, продуктів розпаду білків у бульйоні);
- проводять ветеринарно-санітарну експертизу яєць домашньої птиці (курей, перепелів, цесарок): зовнішній огляд, овоскопію (стан повітряної камери та її висота, стан жовтка і білка). Дають товарознавчу та санітарну оцінку;
- відбирають та досліджують 5 проб меду за органолептичними (зовнішній вигляд, смак, запах, консистенція, колір) та фізико-хімічними показниками (масова частка води, кислотність, діастазне число) наявність фальсифікацій;
- засвоюють методику дослідження якості харчових продуктів рослинного походження з визначенням вмісту нітратів (досліджують по декілька проб коренебульбоплодів, овочів, фруктів, зелені);
- засвоюють методику дослідження харчових продуктів тваринного і рослинного походження (м'яса, ковбасних виробів, молока, рослинних) на вміст радіонуклідів.

Записи у щоденнику проводяться згідно з даними, що записують у журнали, в яких реєструються дані експертизи в державних лабораторіях ветсанекспертизи ринків.

Записи у щоденнику бажано ілюструвати копіями ветеринарних документів (ветеринарне свідоцтво, довідка, сертифікати відповідності, посвідчення про якість тощо), фотографіями, що підтверджують проведення студентом досліджень якості і безпеки продукції під час проходження виробничої практики. Звітні матеріали бажано доповнювати додатками, які включають зразки реактивів, посуду, спецій, посолочних матеріалів, ковбасних оболонок, препаратів готової продукції або сировини (муляжі, вологі препарати, що підлягають тривалому зберіганню і можуть використовуватися в навчальному процесі).

4.2 Методичні рекомендації

Для проходження навчальної практики кафедра ознайомлює студентів з робочою програмою та забезпечує їх необхідними методичними матеріалами з оформлення звіту.

4.3. Матеріально-технічне забезпечення

Під час виконання завдань навчальної практики студенти використовують матеріально-технічне оснащення бази кафедри та відповідних баз практики (п.2).

1. Опис навчальної практики
ПАТОЛОГІЧНА МОРФОЛОГІЯ ТА СУДОВА ВЕТЕРИНАРІЯ

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Магістр	
Спеціальність	211 – «Ветеринарна медицина»	
Освітня програма	Ветеринарна медицина	
Характеристика навчальної практики		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	30	
Кількість кредитів ECTS	1,0	
Навчальна практика	30	
Кількість змістових модулів	-	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	Залік	
Показники навчальної практики для денної та заочної форм навчання		
	Повний термін навчання	Скорочений термін навчання
Рік підготовки (курс)	4 курс	4 курс
Семестр	8	8
Лекційні заняття		
Лабораторні заняття		
Самостійна робота		
Індивідуальні завдання		
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання		

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ З ДИСЦИПЛІНИ «ПАТОЛОГІЧНА МОРФОЛОГІЯ ТА СУДОВА ВЕТЕРИНАРІЯ»

Навчальна практика з дисципліни «Патологічна морфологія та судова ветеринарія» забезпечує набуття студентами практичних навичок з організації й проведення патолого-анатомічного розтину та оформлення відповідної документації (протоколу патолого-анатомічного розтину).

Мета навчальної практики з дисципліни «Патологічна морфологія та судова ветеринарія» полягає у підготовці студентів до самостійного проведення повного комплексу патолого-анатомічної діагностики.

Основними **завданнями** навчальної практики є:

1. Ознайомитися з місцями проведення розтину трупів загиблих тварин.
2. Ознайомитися з методами та засобами доставки трупів тварин до місця розтину.
3. Навчитися користуватися інструментами, які застосовуються для проведення патолого-анатомічного розтину.
4. Ознайомитися з технікою безпеки при проведенні патолого-анатомічного розтину.
5. Оволодіти технікою розтину трупів тварин різних видів.
6. Оволодіти методами відбору патматеріалу для додаткових досліджень (гістологічних, хіміко-токсикологічних, бактеріологічних, вірусологічних).
7. Навчитися складати супровідні листи для направлення патматеріалу для додаткових досліджень (гістологічних, хіміко-токсикологічних, бактеріологічних, вірусологічних).
8. Ознайомитися з способами знешкодження трупів і трупних залишків.
9. Оволодіти методами зберігання речових доказів.
10. Навчитися правильно формулювати висновок про причину загибелі тварини та складати протокол патолого-анатомічного розтину.

Навчальна практика розрахована на навчання студентів протягом 5 днів, по 6 годин кожен день, всього – 30 годин (1 кредит ECTS).

Послідовність виконання студентами завдань навчальної практики.

1 день практики.

1. Предмет, мета, завдання, види патолого-анатомічного розтину.
2. Вивчення причин та механізмів смерті.
3. Вивчення документації розтину.

2 день практики.

1. Вивчення місць розтину трупів та вимог до них.
2. Техніка безпеки при проведенні патолого-анатомічного розтину.
3. Методи знешкодження трупів тварин.

4. Демонстраційний розтин (викладач проводить навчальний розтин в присутності студентів).

3 день практики.

1. Відбір матеріалу для лабораторних досліджень під час розтину.
2. Виконання студентами розтинів трупів тварин.

4 день практики.

1. Відпрацювання методів розтину трупів різних видів тварин.
2. Складання студентами протоколів розтину за результатами виконаних ними навчальних розтинів.

5 день практики.

1. Розгляд складених студентами протоколів розтину за результатами виконаних ними навчальних розтинів.
2. Підсумкове тестування.
3. Складання заліку з навчальної практики.

**1. Опис навчальної практики
ВЕТЕРИНАРНЕ АКУШЕРСТВО, ГІНЕКОЛОГІЯ ТА АНДРОЛОГІЯ**

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Магістр	
Спеціальність	211 – «Ветеринарна медицина»	
Освітня програма	Ветеринарна медицина	
Характеристика навчальної практики		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	30	
Кількість кредитів ECTS	1,0	
Навчальна практика	30	
Кількість змістових модулів	-	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	Залік	
Показники навчальної практики для денної та заочної форм навчання		
	Повний термін навчання	Скорочений термін навчання
Рік підготовки (курс)	5 курс	4 курс
Семестр	10	8
Лекційні заняття		
Лабораторні заняття		
Самостійна робота		
Індивідуальні завдання		
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання		

Вступ

Ветеринарне акушерство, гінекологія та андрологія є однією з провідних клінічних дисциплін, яка висвітлює питання фізіології та патології репродуктивної системи тварин.

Складовою частиною навчального плану підготовки лікаря ветеринарної медицини ОС «Магістр» - є навчальна практика з ветеринарного акушерства, гінекології та андрології. Вона проводиться на 5 курсі (термін навчання 6 років) і 4 курсі (термін навчання 5 років) в обсязі 25 годин (5 робочих днів) на академічну групу.

Навчальна практика проводиться на базі ВП НДГ НУБіП України, ННВ Клінічний центр «Ветмедсервіс». Академічна група поділяється на 6 бригад, а кожна тема включає 5 завдань, які послідовно виконуються кожним студентом. При цьому, режим роботи студентів визначає викладач, пов'язуючи його з розпорядком дня тваринницької ферми, який має місце у господарстві.

Програма навчальної практики і умови її проведення погоджуються з головним лікарем ветеринарної медицини господарства перед навчальною практикою, затверджується завідувачем кафедри і деканом факультету.

Мета практики

Головна мета навчальної практики – закріпити знання та вміння, отримані здобувачами впродовж теоретичного курсу навчання з ветеринарного акушерства, гінекології та андрології, набуття практичних навиків в умовах виробництва з питань проведення діагностики вагітності і неплідності у тварин, організації акушерської, гінекологічної та андрологічної диспансеризації тварин, проведенні превентивних заходів і лікування тварин за акушерської, гінекологічної та андрологічної патології, хвороб молочної залози і новонароджених тварин.

Завдання практики

Надати здобувачам вищої освіти теоретичні знання та практичні навички. Реалізація даної мети передбачає послідовне виконання кожним здобувачем або бригадою тем і завдань, які виносяться на період навчальної практики. Обов'язковим для зарахування матеріалів практики є заповнення журналу акушерської та гінекологічної диспансеризації, робочих відомостей клінічного дослідження органів статеві системи самиць, молочної залози та лабораторного дослідження її секрету, робочої відомості клініко-гінекологічного дослідження корів (додатки А, Б, В).

Під час навчальної практики кожен студент проводить курацію однієї хворої тварини. Отримані ним результати оформляються у вигляді історії хвороби.

Керівництво практикою

Керівництво практикою проводять викладачі кафедри (два викладачі

на одну академічну групу студентів). Основною формою організації студентів є підгрупи. Викладачі постійно стежать за дотриманням студентами правил техніки безпеки при виконанні навчальних завдань та при необхідності консультують їх. Крім того, в організації та керуванні навчальною практикою із ветеринарного акушерства та гінекології беруть участь спеціалісти ветеринарної медицини ВП НУБіП України „Великоснітинське НДГ ім. В.О. Музиченка”, “Агрономічна дослідна станція”

Організація та місце проведення практики

Організація і проведення навчальної практики з ветеринарного акушерства та гінекології здійснюється згідно наказу ректора університету. Наказ на практику формується за поданням завідувача кафедри акушерства, гінекології та біотехнології відтворення тварин і обов'язково узгоджується з деканом факультету ветеринарної медицини та навчальним відділом Національного університету біоресурсів і природокористування України.

Навчальна практика проводиться на базі ВП НДГ НУБіП України.

До навчальної практики допускаються студенти, які прослухали курс лекцій та практичних занять в повному обсязі, відповідно до навчальної програми із дисципліни. На період проходження практики академічна група та викладачі поселяються в гуртожитки ВП НДГ НУБіП України.

Після прибуття на базу навчальної практики інженер з охорони праці ВП НДГ НУБіП України проводить інструктаж студентів з питань охорони праці, перебування на практиці та проживання у гуртожитку.

Академічна група поділяється на підгрупи, призначаються старші кожної підгрупи. Кожна підгрупа під керівництвом викладача впродовж робочого дня виконує окреме завдання, що є частиною навчального плану практики.

Перед початком виконання кожного завдання викладач обов'язково перевіряє теоретичну готовність підгрупи. При невідповідності студента – він не допускається до виконання завдання, поки не оволодіє теоретичними навиками виконання відповідного завдання.

За кожною підгрупою для виконання програми навчальної практики закріплюється певне робоче місце. Підгрупа отримує у лаборанта кафедри за списком матеріали, прилади, інструменти.

Студенти, що проходять навчальну практику, несуть матеріальну відповідальність за пошкоджене майно в гуртожитку та навчальне майно лабораторії та кафедри.

Починаючи з першого дня практики, кожний студент заповнює робочий зошит з навчальної практики, куди ретельно занотовує всю виконану роботу впродовж кожного дня практики. По завершенню дня кожен студент повинен захистити пройдену ним в цей день тему, отримати відповідну оцінку і підпис керівника практики. Заповнений робочий зошит є загальною формою звітності студента за навчальну практику. Зошит повинен містити відомості про виконання студентом усіх розділів програми практики та бути оформленим відповідно до вимог чинних нормативних

актів.

Оцінка практики проводиться викладачами, що вели навчальну практику, за сумлінність у виконанні завдань та досконале оволодіння методами, які використовуються у акушерстві та гінекології, а також за теоретичні знання.

Студенту, який частково або повністю не виконав програму практики з поважних причин, термін її виконання може бути перенесений на інший період.

За умов не виконання програми практики (повністю або частково) без поважних причин, студент повторно направляється на проходження практичного навчання в інший час.

Критерії оцінки навчальної практики

«Відмінно» – студент досконало оволодів всіма методами передбачених даною програмою з ветеринарного акушерства та гінекології, та набув практичних навиків в умовах виробництва з питань організації і проведення заходів з профілактики і лікування акушерських та гінекологічних захворювань, хвороб молочної залози і новонароджених тварин, діагностики вагітності і неплідності, організації акушерської та гінекологічної диспансеризації.

«Добре» – студент оволодів всіма методами, передбачених даною програмою з ветеринарного акушерства та гінекології, та набув практичних навиків в умовах виробництва, здійснює аналіз, але допускає незначні помилки і у зошиті наявні неточності їх опису.

«Задовільно» – студент уміє виконувати завдання на 50-60 %, але при аналізі допускає упущення складових завдань та допустив значні неточності у зошиті.

«Незадовільно» – студент не виконав програми практики внаслідок пропуску занять або небажання виконувати завдання.

Правила
техніки безпеки та охорони праці під час проходження навчальної
практики з дисципліни «Ветеринарне акушерство, гінекологія та
андрологія»

1. Всі практичні завдання виконувати у спецодязі.
2. Працювати тільки на призначених керівниками практики робочих місцях.
3. Засоби для фіксації тварин повинні бути надійними та міцними.
4. Працюючи з тваринами, слід дотримуватись таких правил:
 - маніпуляції виконувати спокійно, впевнено, без різких рухів;
 - не підходити до тварини непомітно, це може злякати тварину та викликати захисну реакцію;
 - перед тим, як підійти до тварини, її потрібно окликнути, погладити;
 - проводити маніпуляції на тварині тільки після її надійної фіксації.
5. Підключати прилади до електромережі та користуватись ними можна тільки з дозволу та присутності керівника практики.
6. Під час виявлення несправностей в роботі приладів або електромережі необхідно одразу повідомити керівника практики.
7. Лікарські речовини застосовувати відповідно до настанови.
8. Під час роботи з гострими предметами потрібно бути обережними, щоб не травмувати себе і оточуючих.
9. Застосовуючи акушерські інструменти, вводити і виводити їх з родових шляхів та виконувати ними різні маніпуляції слід під контролем руки так, щоб не травмувати себе та тварину.
10. На робочому місці дотримуватись чистоти та прибирати за собою.

(дата)

(підпис)

(ПІБ студента)

План навчальної практики

Тема 1. Діагностика вагітності у тварин. Хвороби вагітних: діагностика, лікування та профілактика.

Тема 2. Фізіологія родів і післяродовий періоду у тварин. Хвороби новонароджених.

Тема 3. Патологія родів і післяродовий періоду у тварин.

Тема 4. Хвороби та функціональні розлади молочної залози.

Тема 5. Гінекологічні та андрологічні хвороби тварин.

Аналіз та захист матеріалів навчальної практики.

Тема 1

Діагностика вагітності тварин. Хвороби вагітних: діагностика, лікування та профілактика.

Мета заняття. Оволодіти клінічними і лабораторними методами діагностики вагітності у тварин. Навчитись проводити аналіз повноцінності раціону для вагітних тварин, провести аналіз технології запуску корів, діагностувати хвороби вагітних та провести лікувальні й превентивні заходи.

Забезпечення заняття: фартух акушерський, поліетиленові рукавиці, відра, мило, рушники, 0,5%-й водний розчин аміаку, спиртовий розчин йоду, прямі і зігнуті ножиці, піхвове дзеркало, флакони з під антибіотиків, пробірки бактеріологічні, спиртівки, робочий розчин мідного купоросу з питомою вагою 1,008, 25%-й розчин NaOH, предмети скельця, мікроскоп, гематоксилін-еозин, 3%-й розчин гідропериту, концентрована соляна кислота, 1%-й розчин фенилгідразину, 96°-й спирт-ректифікат, гормональні, нейротропні препарати, антибіотики, сульфаніламідні препарати, шприц – 2, 5; 10; 20 мл.

Завдання 1. Клініко-гінекологічне дослідження однієї групи тварин (закріпленої за оператором машинного доїння) з метою діагностики стану статевого апарату(додаток А, В), куди входить:

- а) анамнестичні дані, дата отелення і перебіг післяродового періоду, кількість осіменінь, дата останнього осіменіння;
- б) методика фіксації тварин під час клініко-гінекологічних досліджень;
- в) зовнішнє дослідження (огляд, пальпація, аускультация);
- г) внутрішнє дослідження (вагінальне, ректальне);
- д) Сонографічне визначення ранніх строків вагітності у тварин; оформлення робочої відомості і журналу акушерської та гінекологічної диспансеризації.

Завдання 2. Лабораторна діагностика вагітності у тварин цієї ж групи:

- а) визначення питомої ваги цервікального слизу;
- б) проба за Ю. Катериновим;
- в) мікроскопія мазків цервікального слизу;

г) Метод кристалізації відбитка секрету зі статевих губ (з використанням тест-мікроскопа «Арбор»);

д) прогестероновий тест для ранньої діагностики тільності у корів AnkaR P4 Rapid;

е) імунологічний експрес-тест для ранньої діагностики тільності корів COWTEST®

Завдання 3 Аналіз хвороб вагітних тварин (одної групи) за попередні 2,5 міс. та на час їх дослідження:

а) аборти та їх причина;

б) порушення обміну речовин у корів в сухостійний період (остеомалаяція, остеодистрофія, експрес-аналіз ацетону в сечі, вміст кетонових тіл у крові, передродові набряки та залежування);

в) захворювання шлунково-кишкового тракту та кінцівок (анамнестичні дані за попередні 2,5 міс.).

Завдання 4. Лікування та профілактика хвороб вагітних тварин:

а) анамнестичні дані за хвору тварину;

б) загальні та спеціальні дослідження;

в) розроблення схем лікування та рекомендацій щодо профілактики.

Тема 2

Фізіологія родів і післяродового періоду у тварин. Хвороби новонароджених.

Мета заняття. Вивчити фізіологічний перебіг родів і післяродового періоду у тварин, вміти встановлювати передвісники родів, перебіг стадії родів та їх тривалість. Оволодіти методами контролю за перебігом післяродового періоду у породіль.

Забезпечення заняття: спиртовий розчин йоду, ножиці, фарба Романовського-Гімза, предметні скельця, мікроскопи, 10%-й розчин формаліну, лічильні камери Горяєва, розчин Тюрка, акушерські інструменти.

Завдання 1. Спостереження за перебігом стадій родів і надання допомоги роділлі і плоду:

а) передвісники родів;

б) особливості прояву стадій родів, їх тривалість у різних видів тварин;

в) допомога і догляд за матір'ю і плодом після родів.

Завдання 2 Фізіологія післяродового періоду:

а) інволюційні процеси в органах статевої системи (вульва, крижово-сідничні зв'язки, піхва, матка, середні маткові артерії);

б) лохії – як матеріал для контролю за перебігом післяродового періоду (консистенція, колір, запах, мікроскопія мазків лохій, відбір проб метроаспірату для бактеріологічного дослідження з 1-ї по 14-ту добу);

в) встановлення гомеостазу породіллі (морфологічні та біохімічні показники крові тощо).

г) організація контролю за перебігом післяродового періоду у корів (рекомендації господарству).

Завдання 3. Організація і використання родильних приміщень і профілакторіїв в господарстві:

а) підготовка роділлі, інструментів та рук акушера до надання акушерської рододопомоги;

б) дослідження розміщення плоду відносно родових шляхів з визначенням акушерських термінів;

в) фіксація окремих частин тіла плоду і надання рододопомоги.

Завдання 4. Клінічне дослідження новонароджених тварин та надання їм допомоги:

а) оцінка життєздатності новонароджених тварин за шкалою Апгар;

б) оцінка якості молозива, яке випоюється за допомогою колостриметра;

в) надання допомоги при кровотечі із судин кукси пупка;

г) надання допомоги при запаленні пупка, нориці ухауса;

Завдання 5. Взаємозв'язок молочної залози і статевої системи:

а) клінічне і лабораторне дослідження молочної залози (огляд, пальпація, діагностика на мастит);

б) оформлення робочих відомостей, журналу акушерської та гінекологічної диспансеризації, академічних історій хвороб;

Тема 3

Патологія родів та післяродового періоду у тварин.

Мета заняття. Оволодіти методами діагностики та надання рододопомоги роділлям за патологічних родів. Навчитися виявляти тварин з патологією післяродового періоду, проводити диференційну діагностику і лікування.

Забезпечення заняття: акушерські інструменти, 1%-й розчин оцтової кислоти, 20%-й розчин трихлороцтової кислоти, паперові фільтри, лійки, азотна кислота, 33%-й розчин натрію їдкоого, спиртівка, корки, фізіологічний розчин, шприци на 5;10;20 мл; гормональні, нейротропні препарати, ложка-катетер, антибіотики, сульфаніламідні препарати, готові комплексні препарати антибіотиків і сульфаніламідів (порошки, капсули, емульсії, супозиторії, суспензії та ін.) 0,5%, 1% та 10%-й розчин новокаїну, іхтіол, АСД фракція 2, камфорна сироватка за І. І.Кадиковим, М. В. Плахотіним.

Завдання 1. Вивчити причини патології родів:

а) визначити фізіологічний стан організму матері (слабкі перейми і потуги, вузькість родових шляхів і ін.);

б) аномалії в розвитку та розміщенні плоду (виродковості, визначення

неправильних взаємовідношень плоду і родових шляхів);

в) розробити заходи щодо профілактики патологічних родів в господарстві.

Завдання 2. Діагностика патологічних родів і методи надання допомоги при цьому:

а) клініко-акушерські та інші (при необхідності) дослідження породіллі і постановка діагнозу;

б) основні принципи надання рододопомоги, складання плану роботи акушера в залежності від діагнозу;

в) надання допомоги роділлі з метою профілактики післяродових ускладнень.

Завдання 3. Затримання посліду:

а) анамнестичні дані про породіллю;

б) надання допомоги і профілактика затримання посліду;

Завдання 4. Діагностика та лікування хворих тварин з післяродовою патологією:

а) анамнестичні дані про породіллю;

б) клініко-акушерські та спеціальні дослідження хворої тварини;

в) складання схем та методи лікування корів з післяродовою патологією (субінволюція матки і післяродовий метрит).

г) розробка превентивних заходів за післяродової патології

Тема 4

Хвороби та функціональні розлади молочної залози у корів.

Мета заняття. Засвоїти методику клінічного дослідження молочної залози і лабораторного аналізу молока із здорових та секрету із хворих чвертей. Оволодіти методами диференціальної діагностики та лікування хвороб молочної залози.

Забезпечення заняття термометри, шприци на 5, 10, 20 мл, Каліфорнійський тест, реактив Profilac Reagent N (Westfalia), електронний визначник маститу DRAMINSKI, 2%, 10%-й розчин мастидину, 1%-й розчин метиленової синьки, 0,2%-й водно-спиртовий розчин бромтимолблау, 4%-й розчин NaOH, молочні катетери різних діаметрів, молочно-контрольні пластинки, індикаторні картки, антибіотики, сульфаніламід, мастисан А, В, Е, Бровамаст 1Д, Бровамаст 1Д, мастилекс, біцилін 3; 5, ізотонічний розчин натрію хлориду, окситоцин, пітуїтрін, іхтіолова мазь, 5%-й спиртовий розчин йоду, 40%-й розчин глюкози, 10%-й розчин кальцію хлориду та кальцію глюконату, розчин новокаїну, шприц Жане.

Завдання 1. Оволодіти методами діагностики захворювань молочної залози (додаток Б):

- а) анамнестичні дані та клінічне дослідження молочної залози (огляд, пальпація та ін.);
- б) лабораторне дослідження секрету (бромтимолова проба, проба Уайтсайда, визначення кількості лейкоцитів, димастинова і мастидинова проба);
- в) диференціальна діагностика захворювань молочної залози.

Завдання 2. Методи і схеми лікування корів хворих на мастит:

- а) етіотропна терапія;
- б) патогенетична терапія (блокада нервів за Башкировим, Магдою, Логвиновим);

Завдання 3 Методи і прийоми лікування інших хвороб молочної залози:

- а) виявлення тварин з наслідками маститу (індурація, агалактія гіпогалактія, атрофія вим'я);
- б) рани молочної залози, травми вим'я, нориці цистерн і дійок;
- в) звуження дійкового каналу, лакторея, папіломи дійок, молочні камені.

Завдання 4. Вивчити стан та поширення у господарстві маститу, встановити причини, перебіг та ефективність лікування:

- а) аналіз умов утримання, годівлі і експлуатації молочного поголів'я;
- б) спосіб доїння тварин, тип доїльних машин, підготовка тварин та апаратів до доїння, режим доїння та догляд за апаратурою;

Завдання 5. Розробити превентивні заходи за патології молочної залози у тварин.

Тема 5

Гінекологічні та андрологічні хвороби тварин.

Мета заняття. Оволодіти методами діагностики, диференціальної діагностики, лікування та профілактики захворювань і функціональних розладів статевого апарату самок та імпотенції у самців.

Забезпечення заняття: поліетиленові рукавиці, мило, рушник, відра, розчин аміаку, фарба Романовського-Гімза, предметні скельця, 20%-й розчин натру їдкого, 0,5%-й розчин свинцю оцтово-кислого, спиртівки, гормональні, нейтропні препарати, простагландини, вітамінні, тканинні препарати.

Завдання 1. Аналіз фактичного стану відтворення худоби у господарстві за попередній рік (додаток А):

- а) оформлення кожною бригадою журналу акушерської та гінекологічної диспансеризації групи корів (додаток А);
- б) закріплення хворих тварин для курації.

Завдання 2. Діагностика захворювань і функціональних розладів статевого апарату корів групою (додаток В):

- а) анамнестичні дані;
- б) лабораторні дослідження;
- в) клініко-гінекологічне дослідження.

Завдання 3. Лікування хвороб і функціональних розладів статевого апарату корів:

- а) хвороби вульви, присінка піхви, піхви та шийки матки;
- б) хвороби матки, яєчників;
- в) функціональні розлади яєчників.
- г) розробити заходи щодо профілактики неплідності у корів.

Завдання 4. Методика визначення економічних збитків від неплідності:

- а) метод Л. Г. Суботіної;
- б) метод Г. К. Зверєвої та ін. ;
- в) інші методи.

Завдання 5. Діагностика парувальної та запліднювальної імпотенції плідників:

- а) анамнестичні дані;
- б) діагностика хвороб, які призводять парувальної імпотенції плідника та їх терапія;
- в) проведення андрологічної диспансеризації плідників

Оформлення звіту з навчальної практики з ветеринарного акушерства, гінекології та андрології. Захист матеріалів практики.

Список рекомендованої літератури

12. Яблонський В.А. Ветеринарне акушерство, гінекологія та біотехнологія відтворення тварин з основами андрології / В.А. Яблонський, С.П. Хомин, Г.М. Калиновський та ін. // Вінниця: Нова Книга, 2006. – 592 с.
13. Любецький В.Й., Вальчук О.А., Жук Ю.В., Слепченко В.М., Деркач С.С., Саяпін С.П. Інформаційно-облікова система “Програма контролю відтворної здатності корів у системі моніторингу ветеринарного благополуччя у скотарстві” (науково-методичні рекомендації для використання спеціалістами галузей тваринництва та ветеринарної медицини). – К.: Видавничий центр НУБіП України. – 2013. – 30 с.
14. Любецький В.Й., Михайлюк М.М., Жук Ю.В., Вальчук О.А., Сібілева О.В., Деркач С.С. Методичні рекомендації з профілактики неплідності шляхом фармакотерапії перебігу родів і післяродового періоду. – К.: ТОВ «Анва-прінт», 2010. – 29 с.
15. Любецький В.Й., Михайлюк М.М., Жук Ю.В. Діагностика та лікування тварин з виворотом та випадінням піхви і матки (Методичні вказівки). – К.: ТОВ “ Анва-прінт”, 2010.– 24 с.
16. Любецький В.Й., Михайлюк М.М., Жук Ю.В. Діагностика та лікування тварин з виворотом та випадінням піхви і матки (Методичні вказівки). – К.: ТОВ “ Анва-прінт”, 2010.– 24 с.
17. Любецький В.Й., Михайлюк М.М., Жук Ю.В. Діагностика та лікування субінволюції матки та післяродового метриту корів. – К.: ТОВ “ Анва-прінт”, 2009.– 44 с.
18. Жук Ю.В., Любецький В.Й., Михайлюк М.М. Діагностика, лікування та профілактика дисфункції яєчників у корів. – К.: ТОВ “ Анва-прінт”, 2009.– 32 с.
19. Любецький В.Й., Михайлюк М.М., Жук Ю.В., Слепченко В.М., Вальчук О.А. Діагностика та лікування субінволюції матки у корів: Методичні вказівки з курсу «Акушерство, гінекологія та біотехнологія відтворення тварин з основами андрології» – К.: ТОВ “Анва-прінт”, 2008.– 30 с.
20. Любецький В.Й., Жук Ю.В., Михайлюк М.М. Патологічні роди у тварин (діагностика та надання допомоги). – К.: ПП «Графіка». – 2007. – 48 с.
21. В.Й.Любецький, М.М.Михайлюк Ю.В.Жук, В.І.Бородиня В.М. Слепченко Хвороби новонароджених тварин / Методична розробка з курсу «Акушерство, гінекологія та біотехнологія відтворення тварин з основами андрології» для самостійної роботи студентів. Видавничий центр НАУ. Київ – 2007. – 26 с.

**1. Опис навчальної практики
ВНУТРІШНІ ХВОРОБИ ТВАРИН**

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Магістр	
Спеціальність	211 – «Ветеринарна медицина»	
Освітня програма	Ветеринарна медицина	
Характеристика навчальної практики		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	30	
Кількість кредитів ECTS	1,0	
Навчальна практика	30	
Кількість змістових модулів	-	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	Залік	
Показники навчальної практики для денної та заочної форм навчання		
	Повний термін навчання	Скорочений термін навчання
Рік підготовки (курс)	5 курс	4 курс
Семестр	10	8
Лекційні заняття		
Лабораторні заняття		
Самостійна робота		
Індивідуальні завдання	30 год.	30 год.
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання		

Вступ

Робоча програма складена для проходження навчальної практики з дисципліни «Внутрішні хвороби тварин» студентами ОС «Магістр» факультету ветеринарної медицини НУБіП України з повним терміном навчання (5 і 6 років).

Внутрішні хвороби тварин – одна із профілюючих клінічних дисциплін, за якою студенти вивчають причини виникнення, механізми розвитку, перебіг, методи розпізнавання, лікування та профілактики хвороб внутрішніх органів неінфекційної природи. Ця дисципліна допомагає студентам не тільки оволодіти знаннями з найбільш масових і розповсюджених внутрішніх хвороб, але і формувати клінічне мислення. Методи і прийоми, які застосовуються при вивченні внутрішніх хвороб тварин широко використовуються і при опануванні суміжних спеціальних дисциплін: хірургії, епізоотології, паразитології.

1. Мета і завдання практики

Мета. Закріплення студентами теоретичних знань та оволодіння практичними навичками постановки діагнозу, проведення лікування та профілактики внутрішніх хвороб тварин.

Набуття компетентностей:

загальні компетентності (ЗК):

- ✓ Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ✓ Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
- ✓ Здатність приймати обґрунтовані рішення.

фахові (спеціальні) компетентності (ФК):

- ✓ Здатність використовувати інструментарій, спеціальні пристрої, прилади, лабораторне обладнання та інші технічні засоби для проведення необхідних маніпуляцій під час професійної діяльності.
- ✓ Здатність проводити клінічні дослідження з метою формулювання висновків щодо стану тварин чи встановлення діагнозу.
- ✓ Здатність планувати, організовувати та реалізовувати заходи з лікування тварин різних видів, хворих на незаразні хвороби.
- ✓ Здатність застосовувати знання з біобезпеки, біоетики та добробуту тварин у професійній діяльності.
- ✓ Здатність розробляти стратегії профілактики хвороб незаразної етіології.
- ✓ Здатність організовувати, здійснювати і контролювати документообіг під час професійної діяльності.

Завдання практики

Головними завданнями навчальної практики з дисципліни "Внутрішні хвороби тварин" є:

- засвоєння методики проведення диспансеризації сільськогосподарських тварин;
- закріплення теоретичних знань та придбання практичних навичок у

діагностиці, терапії та профілактиці внутрішніх незаразних хвороб тварин;

- безпосередня участь у проведенні лікувальної, профілактичної та організаційної роботи в тваринницьких господарствах;
- ведення клінічної документації;
- оволодіння методиками наукових досліджень.

2. Бази практики

Навчальна практика з дисципліни "Внутрішні хвороби тварин" проводиться під керівництвом викладачів кафедри терапії і клінічної діагностики у навчально-дослідних господарствах ВП НУБіП України (Великоснітинське, Агрономічна дослідна станція, Ворзель), на іподромі, агрофірмі "Пуща-Водиця", в навчальних лабораторіях кафедри терапії і клінічної діагностики та кафедри конярства, господарствах різних форм власності, якщо вони здатні забезпечити умови практики, які вписані в цій програмі.

3. Організація проведення практики

Навчальна практика з дисципліни «Внутрішні хвороби тварин» погоджується з навчальним планом вищого навчального закладу і проводиться у відповідності з Положенням про навчальну практику студентів вищих навчальних закладів України, що передбачають підготовку молодшого лікаря ветеринарної медицини для виробничо-технологічної, організаційно-управлінської, лікувально-профілактичної і дослідницької діяльності з метою попередження і лікування хвороб тварин, охорони населення від хвороб, загальних для людини і тварини, виробництва доброякісних у ветеринарно-санітарному відношенні продуктів і сировини тваринництва.

Організацію практики здійснюють викладачі кафедри (по два викладачі на групу). Основною формою організації праці студентів є бригадна. В залежності від виробничих можливостей створюються бригади студентів у кількості 3–7 осіб та призначаються бригадири із найбільш підготовлених студентів. Перед початком практики викладач проводить загальний інструктаж групі студентів з техніки безпеки при дослідженні і наданні допомоги тваринам, дає завдання групі на кожний день. Під час практики викладач консультує студентів та бригадирів, які в свою чергу консультують членів бригади. Через бригадирів викладач здійснює контроль виконання завдань практики.

Виконання програми навчальної практики проводиться шляхом безпосередньої участі у виробничих процесах, вивчення обліково-звітної документації та інших документів.

4. Зміст практики

Програма практики розрахована на 5 діб (30 год.)

Перша доба – заїзд на базу практики, поселення, ознайомлення з умовами проживання розпорядком дня, проходження інструктажу з охорони праці та особистої

гігієни під час роботи з тваринам, при перебуванні на території ферми, в тваринницьких приміщеннях.

Проведення диспансерного обстеження господарства (аналіз кормової бази, стан приміщень, умови годівлі та напування, наявність моціону) з обов'язковим складанням акту обстеження, диспансерне обстеження поголів'я тварин (клінічний огляд всього поголів'я). Вивчення досвіду лікування тварин в господарстві. Курація хворої тварини.

Друга доба – Повний клінічний огляд контрольних груп тварин за методикою проф. М.О. Судакова та відбір проб сечі, молока для експрес-досліджень (10 % поголів'я) тварин. Відпрацювання деяких методів терапевтичної техніки (металоіндикація передшлунків у жуйних, промивання шлунку у моногастричних тварин, техніка новокаїнових блокад, аутогемотерапія, парентеральні методи введення лікарських засобів тощо). Вивчення досвіду лікування тварин в господарстві. Курація хворої тварини.

Третя доба – Продовження клінічного огляду контрольних груп тварин за методикою проф. М.О. Судакова та відбір проб сечі, молока для експрес-досліджень (10 % поголів'я) тварин. Продовження деяких методів терапевтичної техніки (металоіндикація передшлунків у жуйних, промивання шлунку у моногастричних тварин, техніка новокаїнових блокад, аутогемотерапія, парентеральні методи введення лікарських засобів тощо). Вивчення досвіду лікування тварин в господарстві. Курація хворої тварини.

Четверта доба – Відбір проб крові для морфологічних та біохімічних досліджень від тварин контрольних груп. Вивчення досвіду лікування тварин в господарстві. Курація хворої тварини.

*П'ята доба** – (навчальна лабораторія кафедри). Проведення морфологічних та біохімічних досліджень проб крові від тварин контрольних груп. Статистична обробка результатів. Складання акту диспансерного обстеження, з наданням рекомендацій, щодо лікування та профілактики внутрішніх хвороб тварин. Здача інформаційних листів та ординаторської історії хвороби, повернення інструментів та матеріалів на кафедру

Примітка. * – у випадку належної матеріально-технічної бази практики для виконання лабораторних досліджень проб крові студенти залишаються в господарстві і не виїжджають до навчальної лабораторії кафедри.

4.1. Індивідуальні завдання

Під час проходження навчальної практики студент зобов'язаний:

- брати участь у диспансерному обстеженні господарства;
- вивчити синдроматику хвороб в господарстві;
- вивчити досвід лікування тварин в господарстві;
- провести курацію хворої тварини;
- написати ординаторську історію хвороби, номер якої відповідає порядковому номеру в журналі реєстрації хворих тварин господарства;
- у кінці практики скласти звіт у вигляді інформаційного листа, в якому зробити аналіз всієї роботи, що виконана студентом (зразок подано в кінці робочої програми);
- при поверненні з практики на кафедру студенту необхідно здати

інформаційний лист, здати і захистити ординаторську історію хвороби.

Індивідуальні завдання з науково-дослідної роботи студенти (за необхідності) виконують з тематики наукових досліджень кафедри.

4.1. Студенти повинні знати:

1. Методику проведення диспансеризації тварин.
2. Методи діагностики, терапії та профілактики найбільш розповсюджених внутрішніх хвороб тварин.
3. Особливості діагностики, терапії та профілактики внутрішніх хвороб новонароджених тварин.

4.2. Студенти повинні уміти:

1. Дотримуватись техніки безпеки при клінічних дослідженнях, лікуванні тварин та проведенні заходів профілактики захворювань.
2. Фіксувати тварин різних видів і вікових груп.
3. Застосувати основні загальні методи клінічного дослідження тварин (огляд, пальпацію, перкусію, аускультацию, термометрію).
4. Взяти кров для лабораторних досліджень.
5. Взяти сечу для лабораторних досліджень.
6. Взяти молозиво і молоко для лабораторних досліджень.
7. Взяти вміст рубця для лабораторних досліджень.
8. Взяти вміст шлунка для лабораторних досліджень.
9. Взяти ексудат і трансудат для лабораторних досліджень.
10. Проводити клінічні дослідження та аналізувати отримані результати з використанням методів статистичної обробки та комп'ютерних програм.
11. Вводити лікарські засоби через рот, підшкірно, внутрішньом'язево, внутрішньовенно, внутрішньотрахеально, інтраперитонеально, інтраплеврально, внутрішньокістково, в пряму кишку, внутрішньоаортально та ін.
12. Вводити магнітні зонди в передшлунки великої рогатої худоби.
13. Проводити курацію тварин та вести клінічну документацію.
14. Складати план профілактичних заходів за результатами клінічних і лабораторних досліджень тварин при диспансерному їх обстеженні.
15. Оформляти ординаторську історію хвороби.

4.2 Методичні рекомендації

Для оформлення звіту про навчальну практику і **ординаторської історії хвороби** кафедра забезпечує студентів необхідними методичними матеріалами.

4.3. Матеріально-технічне забезпечення

Під час виконання завдань виробничої практики студенти використовують матеріально-технічне оснащення кафедри і бази практики.

4.4. Навчально-методичне забезпечення

Під час виконання індивідуальних завдань студент може використовувати наступні навчально-методичні матеріали кафедри.

1. Методические указания к физико-химическим, морфологическим и иммунологическим исследованиям крови сельскохозяйственных животных // В.Е. Чумаченко, Н.А. Судаков, В.И. Береза и др. – К.: Изд-во УСХА, 1991. – 69 с.
2. Рання діагностика, терапія і профілактика патології обміну речовин у великої рогатої худоби // В.Ю. Чумаченко, М.О. Судаков, В.Я. Колесник та ін. – К.: 1999. – 18 с.
3. Фізико-хімічні, морфологічні та біохімічні дослідження крові сільськогосподарських тварин // М.І. Цвіліховський, І.Г. Погурський, В.О. Бондар та ін. – К.: НАУ, 2002. – 49 с.
4. Методичні вказівки до проведення практичних занять по дослідженню сечі сільськогосподарських тварин для студентів факультету ветеринарної медицини // В.О.Бондар, В.А. Грищенко, Т.І. Левищенко та ін. - К.: НАУ. - 1998. – 16 с.
5. Методичні вказівки до практичних занять “Мікроскопічні дослідження осадів сечі сільськогосподарських тварин” (для студентів вищих навчальних закладів аграрного профілю) // М.І. Цвіліховський, В.А. Грищенко, І.Г. Погурський та ін. – К.: Видавничий центр НАУ. – 2000. – 37 с.
6. Показники крові тварин при патології (метод. вказівки до проведення занять з розділу дисципліни „Клінічна діагностика хвороб тварин”) // М.І. Цвіліховський, О.М. Якимчук, Т.І. Левищенко та ін. – К.: Вид. центр НАУ. – 2006. – 34 с.
7. Діагностика пороків серця (методичні вказівки для студентів спеціальності „Ветеринарна медицина”) // М.І. Цвіліховський, Т.І. Левищенко, І.Г. Погурський та ін. – К.: Вид. центр НАУ. – 2004. – 36 с.
8. Диференціальна діагностика, лікування та профілактика хвороб органів дихання у тварин (методичні вказівки для студентів спеціальності „Ветеринарна медицина”) // М.І. Цвіліховський, О.І. Павленко, В.Я. Колесник, С.П. Долецький. – К.: Вид. центр НАУ. – 2005. – 54 с.
9. Методологічна оцінка клінічних та імунологічних досліджень у діагностиці, лікуванні і профілактиці хвороб імунної системи (методичні вказівки для студентів напрямку підготовки „Ветеринарна медицина”) //М.І. Цвіліховський, В.Ю.Чумаченко, О.І Павленко та ін. – К.: Вид. центр НАУ. – 2005. – 34 с.
10. Ендоскопія шлунково-кишкового тракту у собак і котів (методичні вказівки для студентів спеціальності „Ветеринарна медицина” // М.І. Цвіліховський, Т.І. Левіщенко, О.М. Якимчук та ін. – К.: Вид. центр НАУ. – 2005. – 20 с.
11. Методологічна оцінка клінічних і гематологічних показників в діагностиці, лікуванні та профілактиці анемії у тварин (методичні вказівки для студентів напрямку підготовки „Ветеринарна медицина”) // М.І. Цвіліховський, В.І. Береза, І.Г. Погурський та ін. – К.: Вид. центр НАУ. – 2005. – 38 с.
12. General Animal Examination (методичні вказівки для студентів напрямку підготовки „Ветеринарна медицина” в англійських групах) //

М.І. Tsvilikhovsiy, V.O. Bondar, T.I. Levischenko and other. – К.: Вид. центр НАУ. – 2004. – 40 с.

13. Special Animal Examination (методичні вказівки для студентів напрямку підготовки „Ветеринарна медицина” в англomовних групах) // М.І. Tsvilikhovsiy, V.O. Bondar, I.G. Pogurskiy and other. – К.: Вид. центр НАУ. – 2006. – 38 с.

5. Форми і методи контролю

Керівництво практикою здійснюють викладачі кафедри (по два викладачі на групу). Основною формою організації праці студентів є бригадна. Залежно від виробничих можливостей створюються бригади студентів у кількості 3-7 осіб та призначаються бригадири із найбільш підготовлених студентів. Перед початком практики викладач проводить загальний інструктаж групі студентів з техніки безпеки при дослідженні і наданні допомоги тваринам, дає завдання групі на кожний день. Під час практики викладач консулює студентів та бригадирів, які в свою чергу консулюють членів бригади. Через бригадирів викладач здійснює контроль виконання завдань практики.

- По завершенні практики викладач приймає звіт від усіх бригад.
- В організації та керівництві практикою беруть також участь спеціалісти ветеринарної медицини господарства.
- Студенти забезпечуються необхідними методичними посібниками.
- Індивідуальні завдання з науково-дослідної роботи студенти виконують з тематики наукових досліджень кафедри.

6. Вимоги до звіту

По закінченню практики згідно календарного плану, студенти подають викладачам інформаційний лист про виконання завдань, одержаних під час практики та оформлену ординаторську історію хворобу тварин.

7. Підведення підсумків практики

Підведення підсумків практики проводиться згідно графіку навчального процесу відповідно наказу по деканату ФВМ НУБіП України

Інформаційний лист

про виконання завдань у період навчальної практики з
дисципліни "Внутрішні хвороби тварин"
студента ОС «Магістр» _____ курсу _____ групи
факультету ветеринарної медицини НУБіП України

Місце практики _____

Термін _____

практики _____

Результати практики

№ п/п	Назва робіт	Кількість
1	Виконав наступні завдання	
	а)	
	б)	
	в)	
	і т.д.	
2	Набув навиків	
	а)	
	б)	
	в)	
	і т.д.	
3	Виконав науково-дослідну роботу з теми:	
	1	

Оцінка практики _____

Керівник практики _____

**1. Опис навчальної практики
ВНУТРІШНІ ХВОРОБИ ТВАРИН**

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Магістр	
Спеціальність	211 – «Ветеринарна медицина»	
Освітня програма	Ветеринарна медицина	
Характеристика навчальної практики		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	30	
Кількість кредитів ECTS	1,0	
Навчальна практика	30	
Кількість змістових модулів	-	
Курсовий проект (робота) (за наявності)	-	
Форма контролю	Залік	
Показники навчальної практики для денної та заочної форм навчання		
	Повний термін навчання	Скорочений термін навчання
Рік підготовки (курс)	5 курс	4 курс
Семестр	10	8
Лекційні заняття		
Лабораторні заняття		
Самостійна робота		
Індивідуальні завдання	30 год.	30 год.
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання		

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ З ЕПІЗООТОЛОГІЇ ТА ІНФЕКЦІЙНИХ ХВОРОБ

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Епізоотологія та інфекційні хвороби» є профілюючою у підготовці лікарів ветеринарної медицини. У повсякденній діяльності ветеринарного лікаря, на якій би ділянці він не працював, одним із найголовніших завдань є профілактика інфекційних хвороб та боротьба з ними. При цьому слід мати на увазі, що лише своєчасне та кваліфіковане здійснення профілактичних, протиепізоотичних та лікувальних заходів дозволить забезпечити належну збереженість поголів'я тварин та отримання продукції високої якості.

Практичне навчання студентів з епізоотології та інфекційних хвороб на четвертому та третьому із скороченим терміном навчання курсах сприяє закріпленню теоретичних знань, набуття необхідних навичок у професійній діяльності. Застосування отриманих теоретичних знань на практиці формує у них здатність творчо підходити до роботи та допомагає краще орієнтуватися у вибраній спеціальності.

Мета практики

Метою практики є закріплення студентами теоретичних знань, придбання та вироблення певних практичних навичок у виконанні протиепізоотичних заходів в умовах господарства.

Завдання практики

Основними завданнями практики з дисципліни «Епізоотологія та інфекційні хвороби» є:

1) провести епізоотологічне обстеження господарства і скласти акт обстеження (методика проведення епізоотологічного обстеження наведена у додатку 1);

2) проаналізувати річний, квартальний і місячний плани ветеринарно-профілактичних заходів у конкретному господарстві;

3) приймати безпосередню участь у виконанні планів протиепізоотичних заходів (профілактичних вакцинацій, алергічних досліджень, взятті крові для серологічних досліджень та клінічних обстеженнях тварин).

4) навчитися правильно складати плани та акти проведення основних профілактично-лікувальних заходів у господарстві.

Зміст практики

1) Студенти ознайомлюються та аналізують річні, квартальні і місячні плани ветеринарно-профілактичних заходів у конкретних господарствах, документи ветеринарного обліку і ветеринарної звітності.

2) Студенти беруть участь в організації і проведенні масових профілактичних вакцинацій тварин проти інфекційних хвороб. Перед

проведенням вакцинацій вивчають настанови щодо використання конкретних біопрепаратів (назва біопрепарату, дата і місце його виготовлення, спосіб і місце введення, доза, термін зберігання, цілісність упаковки, відсутність у флаконах плісняви, тощо). Студенти самостійно стерилізують необхідні інструменти, готують місце для ін'єкції препарату (вистригають, дезінфікують), а потім вакцинують тварин. Як правило, при виконанні кожного завдання академічна група поділяється на підгрупи (бригади) по 4-6 чоловік і призначається старший групи.

3) Набувають практичних навиків щодо взяття крові від тварин для гематологічних та одержання сироватки крові для серологічних діагностичних досліджень і складають списки досліджуваних тварин. Після взяття крові від запланованої кількості тварин оформляють супровідні документи, які разом з відібраними пробами крові направляють у лабораторію ветеринарної медицини.

4) Освоюють техніку проведення масових алергічних досліджень (офтальмо- та внутрішньошкірної проб). Під керівництвом і контролем викладачів та ветспеціалістів господарств досліджують коней на сап, а велику рогату худобу на туберкульоз, читають реакції на введення алергенів.

5) Вивчають дезінфекційну техніку, готують дезрозчини і проводять дезінфекцію тваринницьких приміщень, дотримуючись техніки безпеки та правил особистої гігієни.

6) Вивчають методику та проводять дезінсекцію та дератизацію приміщень, враховують ефективність проведених заходів. При наявності інфекційно хворих тварин проводять їх ізоляцію від здорових тварин, лікування та поточну дезінфекцію. Студенти вивчають систему ветеринарно-санітарних заходів, які повинні проводитись у випадку виникнення інфекційної хвороби. Крім того, студенти знайомляться з ветеринарно-санітарними об'єктами господарства (санпропускник, ізолятор, карантинне приміщення, дезбар'єри, дезковрики, місця збирання трупів тварин, наявність і стан біотермічних ям, наявність холодильників для тимчасового зберігання туш забитих тварин, спосіб зберігання біопрепаратів, тощо).

Студент повинен знати:

1) Методику складання річних, квартальних та місячних планів ветеринарно-профілактичних заходів.

2) Методику складання документів ветеринарного обліку та ветеринарної звітності.

3) Методику складання заявок на біопрепарати, медикаменти, інструментарій, дезінфектанти.

4) Нові методи діагностики та профілактики інфекційних хвороб.

Студент повинен вміти:

- 1) Проводити епізоотологічне обстеження господарства та складати акт обстеження.
- 2) Фіксувати тварин для проведення діагностичних досліджень і лікувально-профілактичних заходів.
- 3) Проводити алергічне дослідження тварин, відбирати проби крові від різних видів тварин і птиці для серологічних досліджень.
- 4) Відбирати матеріал від тварин і патологічний матеріал від трупів тварин для проведення лабораторних діагностичних досліджень.
- 5) Складати супровідні документи на матеріал, який направляється в лабораторію ветеринарної медицини для досліджень.
- 6) Проводити лікувально-профілактичні заходи при інфекційних хворобах тварин та птиці.
- 7) Складати акти про проведені діагностичні дослідження, профілактичні та вимушені вакцинації тварин, дезінфекцію, дератизацію, дезінсекцію та інші протиепізоотичні заходи.

МІСЦЕ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКИ

Готується база практики, проводиться інструктаж студентів щодо мети, завдань і змісту навчально-клінічної практики. Також проводиться інструктаж з техніки безпеки та заходів особистої профілактики при роботі із здоровими та інфекційно хворими тваринами. Навчальна практика проводиться у ВП НДГ НУБіП України та інших базових господарствах, які відповідають вимогам щодо виконання програми практики.

КЕРІВНИЦТВО ПРАКТИКОЮ

Керівництво практикою проводять викладачі кафедри (два викладачі на одну академічну групу студентів). Основною формою організації практики студентів є бригада. Викладачі постійно слідкують за дотриманням техніки безпеки, надаючи студентам необхідні консультації. В організації та керуванні навчальною практикою приймають участь ветеринарні спеціалісти господарств. З ними погоджуються терміни проведення протиепізоотичних заходів.

Студенти забезпечуються необхідними посібниками. Індивідуальні заняття з навчальної та наукової роботи студенти виконують по тематиці наукових досліджень кафедри. Щодня, в кінці робочого дня викладач приймає від бригад звіт про виконану роботу.

ЗВІТНІСТЬ

По закінченні практики у відповідності з календарним планом студент подає викладачеві щоденник про виконання завдань, отриманих перед початком практики, акт епізоотологічного обстеження господарства, копії актів на проведені діагностичні дослідження, профілактичні щеплення, дезінфекцію, дезінсекцію, дератизацію, тощо.

ЕПІЗООТОЛОГІЧНЕ ОБСТЕЖЕННЯ ГОСПОДАРСТВА І СКЛАДАННЯ АКТУ

Акт епізотологічного обстеження господарства (ферми) складають на основі повного епізотологічного обстеження. Його пишуть у довільній формі, але з дотриманням послідовності викладу результатів обстеження, згідно з наведеною нижче схемою, яка, безумовно, не є догмою й у певних, конкретних умовах деякі питання, що не мають особливої ваги, в акті можуть не висвітлюватися, й навпаки, важливі, але невраховані схемою – необхідно включити до акта.

Проводячи обстеження спеціалісти звертають увагу на такі основні питання: загальну характеристику господарства; дані про кількість і види тварин; стан тваринницьких приміщень; умови утримання і годівлі тварин; наявність кровосисних комах, гризунів, кліщів; стан пасовищ; водопій тварин; порядок комплектування господарства тваринами; епізоотичний та ветеринарно-санітарний стан господарства; благополуччя щодо інфекційних захворювань тварин сусідніх господарств і населених пунктів; епізоотичний та ветеринарно-санітарний стан різних ветеринарних об'єктів, розміщених навколо тваринницького господарства; можливий контакт тварин з дикими тваринами та ін.

Результати епізотологічного обстеження тваринницького господарства оформляють відповідним актом у трьох примірниках. Один із них залишається у господарстві, а інші зберігаються у справах ветеринарної установи, представник якої проводив епізотологічне обстеження:

При обстеженні необхідно:

1. Дати загальну характеристику господарства та вказати його напрям і основні виробничі показники.
2. Зазначити кількість тварин за видами, віком, статтю, вгодованістю, породністю; характер використання. Вказати доморощені чи куплені тварини, якщо куплені, то які саме, де й коли.
3. Вказати відомості про тваринницькі приміщення та їх стан, площу і об'єм приміщень на одну голову по видах та вікових групах тварин, систему вентиляції та її ефективність, освітлення. Дати характеристику підлогам, годівницям, проходам, підстилці.
4. Охарактеризувати утримання різних видів і вікових груп тварин.
5. Дослідити наявність в тваринницьких приміщеннях аміаку, сірководню, вуглекислоти, обсіменіння мікроорганізмами (кількість в 1 м³ повітря), кровосисних комах, членистоногих та гризунів.
6. З'ясувати питання годівлі тварин. Раціон. Повноцінність кормів (білкове співвідношення, наявність вітамінів, мінеральних речовин). Спосіб підготовки і згодовування кормів, їх якість.
7. Зазначити водопій тварин. Вказати джерела водопостачання (водопровід, колодезь, став, річка та ін.), способи напування тварин, якість води, благополуччя їх в епізоотичному відношенні.

8. Дати характеристику пасовищ (луки, заплавні луки, рівнина, гори, ліс, чагарник тощо). Віддаленість пасовищ від населених пунктів, проїзних доріг. Використання пасовищ у минулому і тепер, особливо для санітарних груп тварин, благополуччя в епізоотологічному відношенні, наявність диких тварин.

9. З'ясувати порядок комплектування господарства тваринами, зв'язок з іншими господарствами і населеними пунктами та зазначити їх благополуччя щодо інфекційних захворювань.

10. Описати епізоотичний стан тваринницького господарства в минулому і на даний час. Зазначити, чи спостерігалися раніше випадки інфекційних захворювань тварин і птиці, коли і які саме, ступінь їх поширення по окремих видах і вікових групах тварин за останні роки. Які інфекційні захворювання тварин і птиці реєструють на даний час, ступінь їх поширення в господарстві (динаміка), джерела інфекції. Ким та яким методом встановлено діагноз. Які заходи, проведено в господарстві, щодо ліквідації захворювання (карантинування, ізоляція, лікування, щеплення, дезінфекція, тощо) та їх ефективність.

11. Наявність плану протиепізоотичних заходів і його фактичне виконання (діагностичні дослідження тварин і їх результати, методи діагностики, терміни проведення вакцинацій і інших профілактичних обробок тварин, їх результати).

12. Захворювання й загибель худоби у приватному секторі.

13. Охарактеризувати ветеринарно-санітарний стан розташованих навколо тваринницького господарства біотермічних ям, скотомогильників, утилізаційних, забійних пунктів, боєнь, м'ясокомбінатів, складів для зберігання та підприємств по переробці сировини тваринного походження.

14. З'ясувати ветеринарно-санітарний стан господарства. Зазначити, як часто проводять механічне очищення тваринницьких приміщень та його якість. Вказати методи та способи дезінфекції (коли, якими дезінфекційними розчинами, їх концентрація та витрати на 1 м² знезараженої площі, фактична наявність документів, що це засвідчують).

15. Укомплектованість ферми обслуговуючим персоналом і забезпеченість його спецодягом і взуттям. Стан здоров'я працівників (дата останнього медогляду).

16. Кількість і кваліфікація зооветеринарних фахівців.

Загальні висновки. На основі фактичних матеріалів епізоотологічного обстеження тваринницького господарства, викладених в акті, зробити висновки про виникнення і поширення того чи іншого інфекційного захворювання тварин (птиці) та його епізоотичний і ветеринарно-санітарний стан; відповідність умов утримання і годівлі тварин сучасним вимогам.

Рекомендації. Виходячи з конкретної епізоотологічної ситуації, що склалася в господарстві, розробити план ветеринарних заходів, спрямованих на оздоровлення тваринницького господарства. План складають відповідно діючих інструкцій, враховуючи при цьому передовий досвід ветеринарної практики та найновіші досягнення науки в галузі ветеринарної медицини.

А К Т
епізоотологічного обстеження

“ _____ ” _____ 201__ р.

(назва господарства

і населеного пункту)

Комісія у складі _____

(посада, прізвище, ініціали голови і членів комісії)

у присутності _____

склали цей акт про те, що цього числа було проведено епізоотологічне обстеження

(назва господарства)

Виявлено:

1. Поголів'я сільськогосподарських тварин:

велика рогата худоба, всього _____ ГОЛ.

у т.ч. молодняк _____ ГОЛ.

коні, всього _____ ГОЛ.

у т.ч. молодняк _____ ГОЛ.

вівці, всього _____ ГОЛ.

у т.ч. молодняк _____ ГОЛ.

птахи _____ ГОЛ.

2. Розташування тварин і ветеринарно-санітарний стан приміщень _____

(по видах тварин)

3. Годівля, водопій, догляд і утримання тварин _____

4. Комплектування господарства тваринами протягом останніх років проводилось _____

5. Господарство неблагополучне щодо заразних хвороб

(вказати з яких)

6. Зв'язок із сусідніми населеними пунктами і їх благополуччя

7. Обґрунтування діагнозу _____

8. Дата виявлення захворювання _____

(серед якого виду і віку тварин)

9. Перші клінічні ознаки, динаміка виділення хворих і наслідки патолого-анатомічного розтину та лабораторних досліджень, що є джерелом збудника інфекції _____

10. Які заходи проводились з ліквідації захворювання

11. Висновки: _____

12. Пропозиції: _____

(кому доручено розробити план заходів щодо ліквідації захворювання)

Підписи:

А К Т
на проведення щеплення

“ _____ ” _____ 201__ р.

_____ (назва господарства)

Ми, що нижче підписалися, _____ (посада, прізвище та ініціали)

склали даний акт про те, що цього числа проведено щеплення _____

_____ (профілактичне, вимушене)

_____ (вид тварин, проти якої хвороби)

Із наявних гол. _____ щеплено _____ гол. (вид тварин)

_____ (в т.ч. за віковими групами)

Не щеплювали _____ гол. _____ (вказати причину і термін вакцинації)

Вакцина (її назва) виготовлена біофабрикою _____

“ _____ ” _____ 201__ р., термін придатності до _____ 201__ р.,

серія _____, держконтроль _____.

Вакцину вводили _____ в дозі первинно _____ мл, (внутрішньом'язово, підшкірно)

повторно _____ мл.

Шкіру на місці введення препарату дезінфікували _____ (вказати чим)

Стерилізацію шприців, голок проводили кип'ятінням протягом _____ хв.

Використано вакцини _____ л (мл), вати _____ г., спирту _____ г.

Залишок вакцини в кількості _____ мл знешкодили кип'ятінням протягом _____ хв.

Контроль за щепленими тваринами покласти на _____ (посада, прізвище та ініціали)

Підписи:

Примітка: Якщо передбачено настановою, то до акта додається опис щеплених тварин.

Опис _____
(вид тварин)

(назва господарства)

підданих профілактичному щепленню проти _____
(назва хвороби)

“ _____ ” _____ 201 _ р.

Кличка та інвентарний № тварини	Стать	Вік	Прізвище та ініціали доглядача чи власника тварин

А К Т
на проведення туберкулізації

“ _____ ” _____ 201__ р.

_____ (назва господарства)

Ми, що нижче підписалися, _____ (посада, прізвище та ініціали спеціалістів)

_____ (ветеринарної медицини і представника господарства)

склали даний акт про те, що з _____ по _____ 201__ р. проведено клінічний огляд і туберкулізацію великої рогатої худоби, що знаходиться на відділку (бригаді) №1.

На день дослідження на відділку було _____ голів ВРХ, у т.ч. _____ корів, телиць і нетелів _____, телят до 40 денного віку _____.

Досліджено _____ голів, у т.ч. корів _____ гол., телиць і нетелів _____ гол., телят старше 40 денного віку _____ гол.

Не досліджували _____ гол., у т.ч. корів _____ гол., телиць і нетелів _____ гол., (вказати кличку та інв. №, причину).

Клінічні ознаки туберкульозу у тварин (не) виявлені.

Дослідження проводили сухим (рідким) туберкуліном, виготовленим _____ біофабрикою _____ 201__ р., термін придатності _____ років, серія _____, держконтроль _____, розчинник: серії _____, держконтроль _____.

Туберкулін вводили внутрішньошкірно безголковим ін'єктором “Овод” у ділянці середньої третини ший зліва в дозі _____ мл. Шерсть на місці введення алергену вистригали, шкіру дезінфікували _____ етиловим спиртом.

Туберкулізацію проводили лікарі ветеринарної медицини

_____ (прізвище та ініціали)

Облік реакції проводили через _____ години після введення туберкуліну.

Результати дослідження: _____ (реагуючих на туберкулін тварин)

не виявлено або виявлено реагуючих _____ голів, вказати їх клички,

_____ (інвентарні номери; якщо виявлено більше 5 реагуючих, додається їх опис)

Реагуючих тварин піддали діагностичному забою _____ гол. Приміщення, з якого виділені реагуючі тварини, піддали дезінфекції

_____ (вказати, яким деззасобом)

Витрачено: туберкуліну _____ доз, розчинника _____ мл, спирту _____ г, вати _____ г.

Залишок розведеного туберкуліну піддано кип'ятінню.

Додаток: 1. Опис тварин, яких не досліджували.

2. Опис реагуючих на туберкулін тварин.

Підписи:

Затверджую:
Керівник господарства
“ _____ ” _____ 201__ р.

А К Т
про падіж тварини

“ _____ ” _____ 201__ р.

_____ (назва господарства)

Мною,

_____ (посада, прізвище, ініціали лікаря ветеринарної медицини (фельдшера)

у присутності _____

_____ (прізвище, ініціали завфермою, зоотехніка, доярки, свинарки)

складено даний акт про те, що цього числа проведено розтин трупа загиблої тварини

_____ (вид, стать, порода, кличка, інвентар. номер, вік, вага)

Виявлено: _____

Висновок:

_____ (причина смерті тварини)

_____ (куди направлений труп, як поступили зі шкірою)

Поради щодо запобігання захворювання і загибелі тварин _____

Підписи:

СУПРОВІДНА

У _____ державну лабораторію ветеринарної
медицини

направляється _____ проб крові (сироватки) _____,
(вид тварин)

що належать _____ згідно з описом, що додається,
для дослідження на _____ Додаток: опис у двох
примірниках.

(назва захворювання)

Лікар ветеринарної медицини _____

(підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

Затверджую:
Керівник господарства
“ _____ ” _____ 201__ р.

А К Т
на вимушений забій тварини

“ _____ ” _____ 201__ р.

_____ (назва господарства)

Ми, що нижче підписалися, _____
(посада, прізвище, ініціали лікаря ветеринарної медицини (фельдшера)

_____ (ветеринарної медицини, зоотехніка, завфермою)

склали даний акт про те, що цього числа проведено вимушений забій _____,
вік _____ інв. номер _____ кличка _____ при ректальній температурі _____,
жива маса _____ кг.

Клініко-анамнестичні дані і причина вимушеного забою тварини _____

Протягом останніх трьох днів перед забоєм антибіотики застосовувались (так) (ні) – підкреслити необхідне.

Тушу і субпродукти зберігати в холодильній камері до одержання наслідків лабораторних досліджень, після чого вирішувати питання про їх реалізацію.

Примітка. Якщо м'ясо вимушено забитих тварин здається на промислову переробку, то обов'язково з тушею направляти голову і паренхіматозні органи (серце, легені, печінку, селезінку, нирки).

Підписи :

А К Т
про вибракування тварини

“ _____ ” _____ 201__ р.

(назва господарства)

Ми, _____, що _____, нижче _____, підписалися

_____ (прізвище, ініціали лікаря ветеринарної медицини (фельдшера)

_____ (медицини, зоотехніка, завфермою)

склали даний акт про те, що цього числа проведено клінічний огляд корови “Майка”, вік _____, інв .№ _____, жива вага _____ кг.

Клініко-анамнестичні дані і причина вибракування тварини: хронічна атонія передшлунків, яка не піддається лікуванню.

Заключення: корову вибракувати і направити на забій в орендне підприємство “Аграрник”.

Підписи:

А К Т
на проведення дезінфекції (дезінсекції, дератизації)

“ _____ ” _____ 201__ р.

_____ (назва господарства)

Ми, що нижче підписалися _____

(посада, прізвище та ініціали спеціалістів ветмедицини,

_____ що проводили дезінфекцію, дезінсекцію, дератизацію)

у присутності _____

(представників господарства)

за період з _____

ПО _____

201__ р.

провели

_____ (профілактичну, поточну або заключну дезінфекцію, дератизацію, дезінсекцію)

у зв'язку з неблагополуччям щодо _____

(вказати захворювання)

приміщень : _____

(яких і скільки м² площі приміщень оброблено або території біля приміщень)

предметів догляду _____

(яких, скільки)

(якого об'єму)

Дезінфекція (дезінсекція, дератизація) проведена _____

_____ (вказати, яким методом, засобом)

при таких режимах:

концентрація дезрозчину _____

температура повітря в приміщенні _____

температура розчину _____

кількість розчину на 1 м² площі (аерозолію на 1 м³) _____

Після дезінфекції приміщення лишити закритим на _____ годин.

Після провітрювання приміщення, годівниці, перегородки промити водою.

Всього оброблено:

приміщень _____ м²

вигулів _____ м²

територій _____ м²

предметів догляду _____ ШТ.

Використано дезречовин _____

(яких і скільки)

Гній _____

_____ (вказати метод знезараження)

_____ (вказати метод знезараження)

Підписи:

Геморагічна септицемія кролів									
III. Лікувально-профілактичні обробки									
Дегельмінтизація проти:									
Фасціольозу:									
великої рогатої худоби									
овець									
Диктіокаульозу:									
великої рогатої худоби									
овець									
Аскарозу свиней									
Купання овець проти корости									
Обробка проти піроплазмідозів:									
великої рогатої худоби									
овець									
коней									
РАЗОМ									

Головний лікар
ветеринарної медицини _____ (_____)

(підпис)

“ _____ ” _____ 202__р.